

Sir Iain Chalmers
Pionir medicine
zasnovane na dokazima

► **str. 22-23**

cudaprirode.com
još jedan uspješni
portal studenta PMF-a
Tomislava Donđevića

► **str. 9**

Nikola Visković
Intervju s
emeritusom

► **str. 24-25**

god. II.
broj 11.
15. rujna
A.D. 2010.
www.unist.hr

universitas

list studenata i profesora Sveučilišta u Splitu

GRAĐEVINSKO-ARHITEKTONSKI A USKORO I GEODETSKI FAKULTET

**IMENOVAN NOVI
PROREKTORSKI TIM
SVEUČILIŠTA U SPLITU**
str. 3

**KORALJKA RADIĆ I IVAN
ŽIŽIĆ - NOVI STUDENTSKI
ČLANOVI SENATA**

**NATJEČAJ ZA UPIS
STUDENATA U I.
GODINU DIPLOMSKIH
STUDIJA U
AKADEMSKOJ GODINI
2010./2011.**
str. 14-19

Izazovi naraslog Sveučilišta

Sveučilište u Splitu pred svojom je najzobilnijom akademskom godinom. Ne govorim o iskušenju recesije i sporog opravka cijele Hrvatske. Ne mislim na potencijalno najveći problem cijele hrvatske akademske zajednice – na sukob protivnika komercijalizacije obrazovanja s onima koji povećanje školarina vide jedinom branom urušavanju sustava javnog visokoškolskog.

Dosezi

Ustvari, uopće ne mislim na poteškoće, nego na postignuća. Sveučilište u Splitu po svim je bitnim kvantitativnim pokazateljima na rubu gornjih granice rasta. I brojem studija, i brojem studenata, i brojem nastavnika, i prostorom kojim Sveučilište raspolaže. Dopršenjem zgrade 'triju fakulteta' i novog zdanja Studentskog centra na kampusu će prvi put zajedno studirati najveći dio od

skoro 25 tisuća splitskih studenata. Programski, Sveučilište se raširilo na sve strane. Od astrofizike s jedne, preko fakulteta zdravstvenih studija s druge, toliko potrebne geodezije s treće, do psihologije s četvrte i novinarstva s pete strane svijeta. Tako, pedeset godina nakon prvih fakulteta u Splitu- Pravo i FESB – te nakon desetljeća ekspanzivnog rasta, Sveučilište u Splitu ulazi u novi razvojni ciklus kojim će dominirati pitanje kvalitete.

Kvaliteta

Da je Sveučilište toga svjesno svjedoči što je prva tematska sjednica Senata u novom rektorskom mandatu bila posvećena uspješnosti studiranja. Time se, naravno, sveobuhvatno pitanje kvalitete tek načine. Novi studiji koji će se po prirodi stvari suočiti s dječjim bolestima, i to u besparici, tek se trebaju afirmirati na hrvatskom i regionalnom

tržištu obrazovne ponude. Znanstveno nastavni kadar tek se počinje privikavati na javno vrednovanje pojedinaca i institucija. Studenti se tek moraju subjektivirati u cjelini znanstveno-istraživačkog i odgojno obrazovnog procesa. I ne na zadnjem mjestu, još se ni ne naslućuje sinergija sa Gradom koji, kao i njegovo Sveučilište, po svim brojčanim pokazateljima dosiže gornje granice urbane ekspanzije, uz istovremeno dramatično suočavanje s kvalitetom urbanog života na svim razinama i u svim sektorima.

Svakodnevnica

Kad se tome doda glavno pitanje, međunarodna, bezgranična suradnja uzduž i poprijeko planete, te traženje odgovarajućeg mjesta Splita u regionalnoj 'zajednici' jadranskih sveučilišta, dobiva se grubi obris 'ozbiljnosti' akademske godine koja nastupa i onih koje joj slijede. No ta velika strateška

pitanja imaju i svoju vrlo prepoznatljivu dnevno-praktičnu dimenziju: kako probiti put između grada i kampusa kako bi Splićani počeli hodočastiti na kampus i shvatili koliko je Sveučilište izraslo u krilu Veloga mista? Kakve tribine i koja sve kulturna okupljanja treba organizirati u Sveučilišnoj knjižnici kako bi ju Splićani počeli obilaziti nedjeljama? Kako potaknuti samoorganiziranje studenata koji bi kao kudikamo najdominantnija interesna grupa građana svome gradu dali univerzitetski štih...?

Universitas je preživio svoju prvu, eksperimentalnu godinu. O perspektivi *Universitasa* odlučivat će se u godini koja započinje. Šansi ima samo ako budemo dovoljno blizu samog središta ovdje ocrtanih mogućnosti, i to ne kao puki kroničari.

duško čizmić-marović

**SPLITSKI KULTURNI
IZVOZNI PROIZVOD: LJETNA
ŠKOLA HRVATSKOGA
JEZIKA I KULTURE CENTRA
ZA HRVATSKE STUDIJE U
SVIJETU**
str. 26-27

**DAMIR VUKIČEVIĆ SA
SPLITSKOG PMF-A
POSLOAO NAJMLAĐIM
ČLANOM MEĐUNARODNE
AKADEMIJE
MATEMATIČKE KEMIJE**
str. 7

U SJEĆANJE NA NAŠE
SREDNJOŠKOLSKJE PROFESORE

**Literarna ostavština
posljednjih paladina**

PIŠE: INOSLAV BEŠKER*

Urazmaku od nekoliko dana, kao da su se prešutno dogovorili, s hrvatske kulturne scene otišla su dvojica dalmatinskih klasičnih filologa, posljednjih paladina tradicije koja je svoje uporište stoljećima imala u splitskoj Klasičnoj gimnaziji. Također, kao po prešutnome dogovoru, oba su gospodina predali nakladnicima posljednje svoje prijevode pa su se tek tada povukli, prethodno obavivši do kraja uredno i pouzdano svoju intelektualnu dužnost.

Kažimir Lučin (Trogir, 1915. - Split, 2010.) imao je sreću i vidjeti svoj primjerak Trogirskih biskupa Daniele Farlatija (iz četvrtog sveska njegova djela *Illyricum sacrum*) koje je preveo s latinskoga za splitski Književni krug (pošto je već iz istoga Farlatijeva sveska preveo dio o hvarskim biskupima), a Uroš Pasini (Trogir, 1918. - Split, 2010.) svoj je dio prijevoda Plinijevih knjiga o umjetnosti predao nakladniku samo nekoliko dana prije smrti, ali je doživio vidjeti i drugo izdanje svoga životnog djela, prijevoda Pausanijina Vodiča po Heladi (s grčkoga), a i prvo izdanje četvorih zemljopisnih knjiga iz *Naturalis historiae* Plinija starijega (koje je preveo s latinskoga).

Duško Čizmić Marović, učenik obojice (kao i ja, uostalom), podsjetio me na metodološku anegdotu o tome kako je nastala Dao De Jing, temeljna knjiga taoizma: nakon 47 godina služenja caru Laozi je krenuo osamiti se u planine, ali ga je na vratima grada zaustavio stražar i objasnio da ne smije otići dok ne ostavi mudrost koju je prikupio pa je tako Laozi ondje, u stražarnici, napisao svoje povijesno djelo i onda iščezao.

Lučin i Pasini učinili su to isto: prevodili su i preveli neke od izvora važnih za nacionalnu povijest i nacionalnu kulturu, odnosno neka od djela ključnih za kulturni identitet Mediterana i Evrope, koji u svome latinskom, a kamoli grčkom izvorniku više nisu dostupni naraštajima stasalima bez poznavanja klasične filologije. Ne znamo više čitati ni glagoljske knjige i spomenike; bogme ni poljičke dokumente ispisane našom ćirilicom (koji ionako stoje daleko od nezainteresiranih arhiva, npr. u jednoj ladici u Kostanju gdje sam ih posljednji put prebirao); od grčkoga nas saklonio Bog (premda i danas ime Isus izgovaramo baš grčki, samo s pomaknutim akcentom); busajući se u prsa svojim evropskim identitetom zanemarili smo latin-ski, jednu od spona s Evropom u koju su naši slavenski preci došli i zatekli naše ilirske i ine romanizirane pretke, s Evropom karolinške renesanse, Splitskog evanđelistara i Marulićevih onodobnih bestsellera na latinskome, koje mlađi od nas mogu čitati samo u prijevodima Branimira Glavičića i Vedrala Gliga. Napokon, i djela hrvatskih latinista, ako ih tko i čita, to uglavnom zahvaljuje Veljku Gortanu koji ih je prevodio.

Za razliku od onih koji su stigli do sveučilišnih katedri u Zagrebu, pa napokon i u Zadru, u Splitu su ti naši latinisti i grecisti prvenstveno obrazovali gimnazijalce, one u jedinjoj dobi kada se nešto znanja i nešto zdrave metode još da ucijepiti, drvili su Cezara i Homera, orački repetitivan posao od kojega smo prave koristi vidjeli tek kasnije, kada nam se seciranje mrtvih jezika pokazalo dragocjenim u susretu sa živima, a i inima (Lučin je bio i esperantist).

Vještinu anegdotalnog uvođenja studenata u njima nepoznat jezik prenijela mi je Muza, Anka Šegvić (r. Baranović); osnove komparativne lingvistike nam je, sve kao usput, uvalio Pjero Kurir, strogi recenzent tuđih udžbenika; i on, i Gligo, i Lučin, i Pasini su nas drillali svojom vještinom prevodenja (a poneki od nas su im se osvećivali grotesknom dosjetkom o perifrastičnoj deklinaciji negativnoj). I Muza i još više Pasini svoja su lingvistička znanja znali spregnuti s dubokim poznavanjem povijesti, umjetnosti i geografije Starog vijeka, nudeći tako cjelovit uvid u antiku u Splitu koji je iz antike iznikao, djelujući i u doba prije nastanka Sveučilišta, kada je splitska Klasična gimnazija bila stožerni hram obrazovanja i filološke metodološke strogosti. Prošli sustav to je herostratski razarao, ovome sustavu to i ne treba. Čajkama su suvišni padežni nastavci i u hrvatskome, što li će im latinski li, grčki li?

Sveučilištu u Splitu promaknuo je Kairos te tradicije koja je bila lokalna baština ništa manje od bugarščice, a kamoli deseterca.

Od posljednjih klasičnih splitskih paladina ostaju ipak knjige Književnog kruga, ali i nama ovisi hoće li taj odjek biti trajniji ili tužniji od paladinova roga u Roncevauxu.

* prof. dr. sc. na sveučilištima u Bologni i Splitu. Uz suglasnost autora tekst prenosimo iz **Jutarnjeg lista** od 11. 07. 2010.

De Dominis u Engleskoj

Edo Pivčević, dugogodišnji profesor filozofije sa Sveučilišta u Bristolu održao je u sjevernom tornju Sveučilišne knjižnice predavanje „De Dominis u Engleskoj“. Ovim predavanjem Splitsko sveučilište dalo je dodatni doprinos proslavi 2010. koja je po izboru Organizacije Ujedinjenih naroda proglašena Internacionalnom godinom hrvatskih znanstvenika de Dominisa, Mohorovičića i Tesle

Uizlaganju s ilustracijama ugledni je profesor razjasnio manje poznate činjenice o posjeti Markantuna de Dominisa Engleskoj između 1616. i 1622. Zaslugom prof. Pivčevića po prvi je put u nas prezentiran dokument s opisom de Dominisove smrti u zatvoru Anđeoske tvrđave u Rimu 1. rujna 1624., a iz pera jednog očevica. Predavanje je ilustrirano i zanimljivostima iz života De Dominisa, poput one da je uz svoj stan u bolnici Savoy, kojom je ravnao, kao pravi mediteranac dao sagrađiti balkon, i time vjerojatno postao vlasnikom prvoga balkona u Londonu.

Daleko ispred svoga vremena

Središnji dio predavanja bio je posvećen de Dominisovoj prvoj javnoj propovjedi u Engle-

skej održanoj talijanskoj zajednici u kapeli Mercer u Londonu prvog dana Adventa 1617. U njoj je izložio svoje temeljno gledište u vezi kršćanskih crkava: dok se god drže bitnoga, tj. Isusova nauka u Evanđelju, sve crkve propovjedaju istu vjeru. Istaknuvši tu crkveno-ekumensku poruku, prof. Pivčević je naglasio da ona sadrži i važnu opće-političku poruku o potrebitosti demokratske tolerancije bitne za mir i opstanak svakoga društva. Svojom kriti-

kom papinstva de Dominis je zapravo kritizirao monarhijski sustav vladavine koji se lako pretvori u tiraniju, ukazujući da nijedna vlast ne može biti neupitna. Iako često optuživan za prevrtljivost, ostao je dosljedan takvom svojem stajalištu koje je bilo daleko ispred svoga vremena.

Donacija Kantovih prvotisaka

Profesor Pivčević je, uz aka-

demsku karijeru, u Engleskoj ustrajno radio i na promicanju hrvatske kulture, između ostaloga pokrenuvši i časopis BC Review u kojem su prvi puta izašli engleski prijevodi različitih djela hrvatske književnosti kao i važnih povijesnopравnih dokumenata. Predavanje o De Dominisu prvotno je bilo planirano u okviru proslave otvaranje Sveučilišne knjižnice. Za tu je priliku profesor Pivčević najavio donaciju Sveučilišnoj knjižnici rijetkih prvotisaka triju ključnih djela Immanuela Kanta : Kritika čistog uma, Kritika praktičnog uma i Kritika rasudne moći, kao i prvotisak de Dominisove knjižice „A sermon preached in Italian...“ iz 1617. Sve te prvotiske koji su obogatili ne samo knjižnični fond, nego i cjelokupnu splitsku kulturnu baštinu.posjetitelji predavanja imali su prilike razgledati.

Na doktorskom studiju *Biologija* novotvorina obranjen prvi doktorat

PIŠE:
MERICA GLAVINA DURDOV*

Zahvaljujući izuzetno aktivnoj povezanosti kliničkog i patološkog segmenta medicinske struke u našoj sredini, moguće je i potrebno organizirati znanstveno-istraživački rad kao doktorski studij. Prema našim mogućnostima i nacionalnom zdravstvenom prioritetu, studij je usmjeren prema istraživanju novotvorina. Predlagači - patolozi okupili su suradnike kliničare, imunologe, molekularne biologe, biokemičare i kemičare, a studij utemeljili na načelima bolonjskog procesa i po uzoru na slične studije u inozemstvu. Nositelj studija je Medicinski fakultet u Splitu, a snažan poticaj pripremi studija i dodatno jamstvo njegovoj uspješnoj provedbi dale su suradne ustanove - Institut Ruđer Bošković, Sveučilište u Zadru i Sveučilište u Dubrovniku. Zajednički sporazum o organizaciji i realizaciji studija potpisan je u srpnju 2006. godine. Prijedlog programa poslijediplomskog doktorskog studija „Biologija novotvorina“ predan je na ocjenu u svibnju 2005. godi-

Nositelj studija je Medicinski fakultet u Splitu, a snažan poticaj pripremi studija i dodatno jamstvo njegovoj uspješnoj provedbi dale su suradne ustanove - Institut Ruđer Bošković, Sveučilište u Zadru i Sveučilište u Dubrovniku. Među upisanim studentima ima medicinaru, stomatologa, molekularnih biologa i farmaceuta. Ovih je dana prvu doktorsku disertaciju u Dubrovniku obranio specijalist urolog mr. sc. dr. Zajim Čustović. Do 24. kolovoza 2010. otvoren je natječaj za treću generaciju od 20 studenata.

Obiteljska potpora: Zaim Čustović sa sinom Benjaminom

ne, a dopusnica za izvođenje studija odobrena u listopadu 2006. godine.

Holistički pristup i multidisciplinarnost

Prva generacija studenata upisana 2006/7. odslušala

je cjelokupnu nastavu u Dubrovniku, a druga generacija upisana 2008/9. godine odslušala je nastavu u Splitu. Do 24. kolovoza 2010. otvoren je natječaj za treću generaciju od 20 studenata. Uvjet za prijavu je završeni diplomski studij iz biomedicinskih znanosti

i prosjek ocjena najmanje 3,5 u dodiplomskoj nastavi. Među upisanim studentima ima medicinaru, stomatologa, molekularnih biologa i farmaceuta. Prednost studija je holistički pristup istraživanju raka i multidisciplinarnost. Nastavnici predaju na kolegijima koji predstavljaju područje njihovog stvarnog istraživačkog rada i znanstvenog doprinosa. Među nastavnicima su ugledni profesori iz zemlje i inozemstva.U praktičnom radu studenti se u kliničkim laboratorijima upoznaju s dijagnostičkim tehnikama i svojeručno izvode metodološke vježbe npr. u imunohistokemiji i kloniranju gena. Nedostatak studija je manjak samostalnog istraživačkog rada studenata u laboratoriju i još nerealizirana mobilnost studenta u inozemstvo. Prva doktorska disertacija obranjena je u Dubrovniku 14. srpnja 2010. Mr. sc. dr. Zajim Čustović, specijalist urolog, istražio je na vlastitom operativnom materijalu od 75 radikalnih prostatektomija prisutnost akoleina i njegovu povezanost s biokemijskim relapsom karcinoma prostate.

*Prim. prof. dr. sc., voditeljica studija

Prorektorski tim Sveučilišta u Splitu za razdoblje 2010. – 2014.

Na 48. sjednici od 10. rujna Senat je na prijedlog rektora Ivana Pavića tajnim glasanjem imenovao četvero prorektora za period od 2010. do 2014. godine. Svoj prijedlog kandidata rektor je argumentirao njihovim biografijama i osobnim osvjedočenjem o njihovim stručnim sposobnostima i ljudskim vrlinama. Dosadašnji prorektor za nastavu prof. dr. sc. Igor Zanchi ispunio je sve uvjete za mirovinu, a prorektor za kapitalne investicije prof. dr. sc. Želko Domazet, na vlastiti je zahtjev razriješen dužnosti na 47. sjednici Senata. Senat je prihvatio rektorovu molbu da se o prorektoru za informatički razvoj rasprava povede kada odgovarajući kandidat bude na raspolaganju.

Na položaj prorektora za međunarodnu suradnju ponovno je izabran prof. dr. sc. Roko Andričević, redoviti profesor na Katedri za privrednu hidrotehniku Građevinskog fakulteta. Od 2002. do 2004. kao pomoćnik ministra u Ministarstvu zaštite okoliša i prostornog uređenja vodio je Upravu za zaštitu okoliša. Obnašao je dužnost dekana GAF-a prije nego što je 2008. prvi put imenovan za prorektora Sveučilišta u Splitu.

Prorektor za nastavu i upravljanje kvalitetom postao je prof. dr. sc. Šimun Anđelinović. Od 2009. na dužnosti prorektora za upravljanje kvalitetom, Anđelinović je redoviti profesor na Katedri za patologiju Medicinskog fakulteta u Splitu čiji je pročelnik od 1997. godine. Od 1992. voditelj je Zavoda za patologiju, sudsku medicinu i citologiju KBC Split. Od 2009. obnaša funkciju odgovorne osobe za Sveučilišni studijski centar Forenzike.

Za prorektora za pravne i kadrovske poslove ponovno je imenovan prof. dr. sc. Dragan Bolanča, koji iste dužnosti obavlja od 2006. Redoviti je profesor Pravnog fakulteta u Splitu na Katedri za Pomorsko i općeprometno pravo čiji je pročelnik od 2003. Predstojnik je Zavoda za trgovačko i pomorsko pravo i ravnatelj Poslijediplomskog znanstvenog studija za pomorsko pravo i pravo mora. Na matičnom je fakultetu obavljao dužnosti prodekana i dekana.

Prorektoricom za financije imenovana je prof. dr. sc. Branka Ramljak, redovita profesorica na Katedri za računovodstvo Ekonomskog fakulteta u Splitu. Na matičnoj je instituciji u razdoblju 2001.-2004. bila voditeljica stručnog studija "Računovodstvo", a od 2002. do 2004. pročelnica Katedre za računovodstvo. Od 2004. do danas u tri je uzastopna mandata na Ekonomskom fakultetu bila birana na dužnost prodekanice za organizaciju i financije.

Novi dekani

Na 48. sjednici Senat je razmatrao odluke četiriju fakulteta o izboru dekana, od kojih su tri potvrđene (za dekane FESB-a, GAF-a i Kineziologije), dok odluka Pomorskog fakulteta, kojom je za dekana izabran prof. dr. sc. Frane Mitrović, tajnim glasanjem nije potvrđena.

Tomislav Kilić ponovno izabran za dekana FESB-a

Jednoglasnom odlukom Senat je potvrdio ponovni izbor dr. sc. Tomislava Kilića, redovitog profesora na Fakultetu elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje za dekana FESB-a u sljedećem mandatnom razdoblju. Kao prioritete novog mandatnog razdoblja novi-stari dekan ističe pripremu novog ustroja FESB-a radi povećanja

učinkovitosti Fakulteta, pokretanje novih stručnih i specijalističkih programa s ciljem povećanja prihoda od vlastite djelatnosti, te uspostavu strukture za prijavljivanje na natječe međunarodnih programa.

Alen Harapin novi dekan GAF-a

Za novog dekana Građevinsko-arhitektonskog fakulteta u Splitu fakul-

prof. dr. sc. Alen Harapin

tetsko je vijeće izabralo a Senat jednoglasno potvrdio prof. dr. sc. Alena Harapina. Rođen 1966. godine, Harapin je 1991. diplomirao na Građevinskom fakultetu u Splitu, gdje se iste godine zaposlio kao znanstveni novak. Za izvanrednog je profesora izabran 2005. godine, a predaje na stručnom,

prof. dr. sc. Tomislav Kilić

prediplomskom, diplomskom te doktorskom studiju Građevine.

Boris Maleš novi dekan Kineziologije

Kineziološki fakultet u Splitu za novog je dekana izabrao a Senat jednoglasno potvrdio prof. dr. sc. Borisa Maleša. Rođen

prof. dr. sc. Boris Maleš

1967. godine, Maleš je doktorirao 2002. godine na Kineziološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Od 2004. do 2006. obnašao je dužnost Pročelnika Zavoda za Kineziologiju PMF-a, a od 2008. na dužnosti je prodekana za razvoj i poslovnu politiku Kineziološkog fakulteta Sveučilišta u Splitu.

ZA USPJEŠNIJE STUDIRANJE

Zaključci i plan akcija

Nakon lipanjske tematske sjednice Senata o uspješnosti studiranja, na kojoj je raspravljano o ključnim pitanjima razvoja Sveučilišta, na rujanskoj sjednici Senat je razmotrio slijedeći prijedlog zaključaka:

- Svi oblici nastave na Sveučilištu u Splitu su obvezatni i trebaju se provjeravati;
- Uvesti jedinstveni sustav elektroničke provjere nazočnosti na nastavi putem studentske identifikacijske isprave.
- Uvesti Informacijski sustav visokih učilišta RH (ISVU).
- Uvesti turnusnu nastavu gdje je god to moguće te uvesti parcijalno polaganje ispita (u obliku kolokvija i slično).
- Aktivnom politikom osigurati pokrivenost udžbenicima, ostalom literaturom i svim drugim nastavnim pomagalicama.
- Mjerama aktivne kadrovske politike optimalizirati omjer broja nastavnika/suradnika prema broju studenata.
- Što ranije i intenzivnije uključivati studente znanstveni i stručni rad (posebno stručnu praksu).
- Provesti racionalizaciju studijskih programa.
- Oformiti sveučilišnu službu za stručno praćenje i usmjeravanje studenata.

Prijedlog Akcijskog plana sadrži:

1. U akademskoj godini 2010./2011. prijeći na Informacijski sustav visokih učilišta RH (ISVU) i elektronički sustav evidencije na nastavi.
 2. Financijski stimulirati sastavnice u zadacima iz točke 1.
 3. Provoditi mjere aktivne kadrovske politike u cilju ostvarenja optimalnog odnosa broja nastavnika/suradnika prema broju studenata. Izraditi plan kadrova po sastavnicama.
 4. Napraviti plan izdavanja sveučilišnih udžbenika po sastavnicama za sve kolegije koji nisu pokriveni istima.
 5. Što skorije oformiti sveučilišnu službu za stručno praćenje i usmjeravanje studenata.
 6. Sastaviti popis po sastavnicama suradnih pravnih ili fizičkih osoba pri kojima se provodi stručna praksa.
- Stav je Senata da se tekst Zaključaka i Akcijskog plana nadopune prijedlozima iz rasprave

sveučilišni život

SVEUČILIŠTE U SPLITU
PRIRODOSLOVNO-MATEMATIČKI FAKULTET
Raspisuje

NATJEČAJ
za izbor:

1. jednog nastavnika u znanstveno-nastavnom zvanju i radnom mjestu redovitog profesora, za znanstveno područje Prirodnih znanosti, polje matematika;
2. jednog nastavnika u znanstveno-nastavnom zvanju i radnom mjestu izvanrednog profesora za znanstveno područje Prirodnih znanosti, polje matematika;
3. jednog nastavnika u znanstveno nastavno zvanje i radno mjesto izvanrednog profesora za znanstveno područje Tehničkih znanosti, polje strojarstvo, grana opće strojarstvo;
4. za izbor jednog nastavnika u znanstveno-nastavnom zvanju i radnom mjestu docenta ili više za znanstveno područje Prirodnih znanosti, polje biologija, za predmet Osnove mikrobiologije, Specijalna mikrobiologija i Talofita;
5. jednog nastavnika u znanstveno-nastavnom zvanju i radnom mjestu docenta ili više za znanstveno područje Prirodnih znanosti, polje biologija, grana zoologija, za predmet Opća zoologija i Avertebrata;
6. jednog nastavnika u znanstveno-nastavnom zvanju i radnom mjestu docenta ili više za znanstveno područje Prirodnih znanosti, polje kemija, grana analitička kemija, za predmete Analitička kemija, Instrumentalna analiza, Laboratorijske metode istraživanja u konzervaciji i restauraciji;
7. jednog nastavnika u znanstveno-nastavnom zvanju i radnom mjestu docenta (reizbor) za znanstveno područje Društvenih znanosti, znanstveno polje pedagogija, grana školska pedagogija;
8. za izbor jednog nastavnika u znanstveno-nastavnom zvanju i radnom mjestu docenta ili više za znanstveno područje Prirodnih znanosti, polje fizika, grana nuklearna fizika;
9. za izbor jednog nastavnika u znanstveno-nastavnom zvanju i radnom mjestu docenta ili više za znanstveno područje Prirodnih znanosti, polje geofizika, grana meteorologija s klimatologijom na 25% radnog vremena;
10. za izbor jednog nastavnika u znanstveno-nastavnom zvanju i radnom mjestu docenta ili više za znanstveno područje Prirodnih znanosti, polje fizika, grana biofizika i medicinska fizika na 25% radnog vremena;
11. jednog nastavnika u nastavnom zvanju i radnom mjestu predavača ili višeg predavača ili docenta ili više za znanstveno područje Prirodnih znanosti, znanstveno polje biologija za predmet „Metodika nastave biologije“;
12. jednog nastavnika u nastavnom zvanju i radnom mjestu predavača ili višeg predavača za znanstveno područje Prirodnih znanosti, znanstveno polje matematika za metodičku grupu predmeta;
13. jednog suradnika u suradničkom zvanju i radnom mjestu asistenta na određeno vrijeme do povratka djelatnice s porodnog dopusta, za znanstveno područje Prirodnih znanosti, polje biologija, za predmete Praktikum iz osnova mikrobiologije, Praktikum iz talofita i Praktikum iz specijalne mikrobiologije;
14. jednog suradnika u naslovno suradničko zvanje asistenta, za znanstveno područje Prirodnih znanosti, polje interdisciplinarne prirodne znanosti, grana metodike nastavnih predmeta prirodnih znanosti, za predmet Metodika nastave biologije;
15. tri suradnika u naslovno suradničko zvanje asistenta, za znanstveno područje Tehničkih znanosti, polje računarstvo;
16. jednog djelatnika, položaj II vrste – voditelj pododsjeka (referent u studentskoj službi) na neodređeno vrijeme, probni rad 1 mjesec

Pristupnici pod t. 1. – 15. moraju ispunjavati uvjete propisane Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (NN 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 46/07).
Pristupnici pod t. 12. trebaju uz ostale uvijete imati i 5 godina rada u nastavi. Uz prijavu pristupnici prilažu: životopis, preslik domovnice, preslik odgovarajuće diplome, popis radova i radove, kandidati za suradnike dostavljaju i prijepis ocjena s prosjekom.
Natječajnu dokumentaciju potrebno je dostaviti i na CD-u.

Uvjeti pod t. 16.:
- VŠS upravnog smjera
- jedna godina radnog iskustva na istim ili odgovarajućim poslovima
- poznavanje rada na računalu
Pristupnici uz prijavu prilažu životopis, dokaz o stečenoj stručnoj spremi, domovnicu, preslik radne knjižice.
Za kandidate koji ispunjavaju uvjete provest će se testiranje radi provjere znanja i sposobnosti bitnih za obavljanje poslova radnog mjesta za koje se biraju.

Sve prijave dostavljaju se u roku od 8 dana od objave Natječaja na adresu: Sveučilište u Splitu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Teslina 12, 21000 Split.
Na natječaj mogu ravnopravno sudjelovati kandidati oba spola.
Nepravovremene i nepotpune prijave neće se razmatrati
O rezultatima natječaja pristupnici će biti obaviješteni u zakonskom roku.

Splitski filozofski krug: o reformi
zdravstvenog sustava u SAD-u

Splitski filozofski krug u lipnju ove godine je organizirao predavanje „Explaining Healthcare: Reelection or Reform?“ ugostivši doktoranda Codyja Browna sa Sveučilišta u Kansasu

Piše:
Tonči Kokić*

Cody Brown je diplomirao (Cum Laude) na poznatom Loyola Sveučilištu iz New Orleansa, magistrirao političke znanosti na Državnom sveučilištu Ohlahome, a sada radi na izradi doktorske disertacije u programu političkih znanosti na Sveučilištu u Kansasu. MA Cody Brown zaljubljenik je u Split i Hrvatsku koji uz znanje više jezika (turski, suvremeni i egipatski arapski) uči i hrvatski jezik uz pomoć stipendije Ministarstva obrazovanja **SAD-a. Uz predavački rad na Državnom sveučilištu Ohlahoma (kolegij Sustav vlasti u SAD-u) i pisanju za turske novine (Today's Zaman) Cody Brown je autor brojnih radova o povijesnim i suvremenim društveno-političkim odnosima mediteranskog pod-**

njeblja (npr. „**Drugovi u zločinu:** Uspom balkanske mafije na prostoru bivše Jugoslavije“; „Slijediti vođu: Slobodan Milošević i srbijanska mobilizacija“; „Palestinski militarizam: Povijesna mržnja ili okupacija“ i dr.). Dobitnik je više nagrada i stipendija za svoj znanstveni i publicistički rad.
U predavanju „Explaining Healthcare: Reelection or Reform?“ MA Cody Brown je analizirao međudnos sustava administracije SAD-a i procesa reforme zdravstvenog sustava. Naime, donošenje zakonskih propisa o zdravstvenoj reformi prema zamisli predsjednika Obame je kasnilo malo manje od godinu dana, i što je još važnije, sadržaj reforme je značajno različit od onog zamišljenog pa je upitno u kojoj je mjeri reforma ispunila prvobitno postavljene ciljeve.
Analizirajući svaki pojedinačni glas u procesu odlučivanja i donošenja zakonskih propisa oko reforme, predavač Cody Brown je zaključio kako su članovi kongresa glasali protiv većine svoje stranke ukoliko je o tome ovisio njihov ponovni izbor. Institucija ‘filibustera’ u Senatu je dopustila manjini senatora mijenjanje sadržaja zdravstvene reforme prema njihovim reizbornim interesima u tolikoj mjeri da je zakon izglasan tek nakon uklanjanja ključnog Obaminog zahtjeva, onog za državnim zdravstvenim osiguranjem. Predavač je istaknuo da primjer zaustavljanja i radikalnog mijenjanja naravi predviđene reforme zdravstvenog sistema u SAD-u upućuje na mogućnost pojave situacija u kojima će biti teško odgovoriti na neke nove političke izazove. Naime, ovaj primjer je pokazao da je reizbor bio važniji od reforme.
*** dr. sc., viši asistent na Odsjeku filozofije u Splitu**

Poslijediplomski
studij **Kršćanstvo i
suvremena kultura**

Senat je odobrio upis do 10 studenata na poslijediplomski sveučilišni studij *Povijest teologije i kršćanskih institucija* te upis do 10 studenata na poslijediplomski sveučilišni studij *Kršćanstvo i suvremena kultura* Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Splitu.

Poslijediplomski
studij **Biofizika**

Senat je odobrio upis do 10 studenata na poslijediplomski sveučilišni studij *Biofizika* na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Splitu

Peti međunarodni
skup **jadranske
kulture**

Odsjek za talijanski jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Splitu u suradnji s Institutom za jadranske studije u Pescari – Fondazione Ernesto Giammarco - organizirao je već tradicionalni V. međunarodni skup jadranske kulture, ove godine posvećen Jadranu od antike do suvremenog nasljeđa. Na skupu su sudjelovali eminentni znanstvenici sa sveučilišta u Rimu, Bologni, Padovi, Firenzi, Chietiju, Pescari, Teramu i Salernu, kao i hrvatski sa Sveučilišta u Zagrebu, Splitu i Puli. Prvi je dio kongresa održan u Italiji, u Francavilli al mare, da bi se nastavio u Splitu u prostorijama Državnog arhiva. Na zatvaranju kongresa talijanski su znanstvenici, posebno pohvalili izlaganja mladih asistentica Odsjeka za talijanistiku u Splitu koje su pokazale kvalitetu i ozbiljnost istraživanja na projektima Filozofskog fakulteta. Kao i do sada i ovoga će puta radovi sa Skupa biti objavljeni u posebnoj zborniku.

Novi studentski članovi **Senata**

Ivan Žižić, student Prirodoslovno-Matematičkog fakulteta novi je član Senata Sveučilišta u Splitu iz reda studenata diplomskih i preddiplomskih studija, umjesto Maria Popovića, dosadašnjeg člana Senata koji je diplomirao na Katoličko-Bogoslovnom fakultetu.

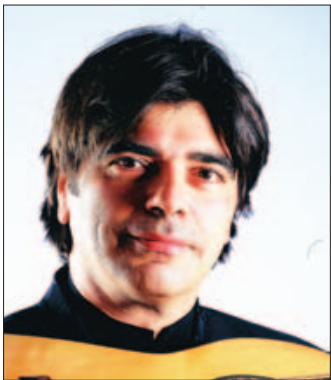
Koraljka Radić, studentica Sveučilišnog studijskog centra za stručne studije, nova je članica Senata Sveučilišta u Splitu iz reda studenata stručnih studija, umjesto dosadašnje članice Zorane Stapić koja je završila Sveučilišni studijski centar za stručne studije.

sveučilišni život

Novi redoviti profesori

prof. dr. sc. Jugoslav Bagatin

prof. dr. sc. Goran Listeš

prof. dr. sc. Boris Maleš

prof. dr. sc. Lovre Krstulović-Opara

prof. dr. sc. Mladen Boban

prof. dr. sc. Vatromir Srhoj

prof. dr. sc. Tomislav Strinić

prof. dr. sc. Tatijana Zemunik

Prof. dr. sc. Jugoslav Bagatin izabran je u znanstveno-nastavno zvanje redovitog profesora u trajnom zvanju za znanstveno područje Biomedicine i zdravstva, polje Kliničke medicinske znanosti, grana Interna medicina, na Medicinskom fakultetu u Splitu..

Prof. dr. sc. Mladen Boban izabran je u znanstveno –nastavno zvanje redovitog profesora u trajnom zvanju, za znanstveno područje Biomedicine i zdravstva, polje Temeljne medicinske znanosti, grana Farmakologija, na Medicinskom fakultetu u Splitu.

Prof. dr. sc. Boris Maleš izabran je u znanstveno-nastavno zvanje redovitog profesora za znanstveno područje društvenih znanosti, polje kineziologija, za predmet

Atletika na Kineziološkom fakultetu u Splitu.

Prof. dr. sc. Lovre Krstulović-Opara izabran je u znanstveno-nastavno zvanje redovitog profesora (prvi izbor) za područje tehničkih znanosti, polje strojarstvo, grana opće strojarstvo (konstrukcije) na Fakultetu elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje u Splitu.

Goran Listeš izabran je u umjetničko-nastavno zvanje i radno mjesto redovitog profesora za umjetničko područje, polje glazbene umjetnosti, grana reprodukcija glazbe – sviranje, predmet Gitara, na Umjetničkoj akademiji u Splitu.

Prof.dr. sc. Vatromir Srhoj izabran je u znanstveno nastavno zvanje redovitog pro-

fesora, za znanstveno područje društvenih znanosti, polje kineziologija, predmet Rukomet, na Kineziološkom fakultetu u Splitu.

Prof. dr.sc. Tomislav Strinić, dr. med. izabran je u znanstveno-nastavno zvanje redovitog profesora za znanstveno područje Biomedicine i zdravstva, polje Kliničke medicinske znanosti, grana Ginekologija i opstetricija, na Medicinskom fakultetu u Splitu.

Prof. dr. sc. Tatijana Zemunik izabrana je u znanstveno-nastavno zvanje redovitog profesora u znanstvenom području biomedicina i zdravstvo, polje temeljne medicinske znanosti, grana genetika, genomika i proteomika, u Katedri za medicinsku biologiju, na Medicinskom fakultetu u Splitu.

SVEUČILIŠTE U SPLITU, PRIRODOSLOVNO-MATEMATIČKI FAKULTET

Raspisuje

NATJEČAJ

ZA UPIS STUDENATA NA POSLIJEDIPLOMSKI SVEUČILIŠNI DOKTORSKI STUDIJ BIOFIZIKE

Na studij se upisuje 10 studenata
Uz prijavu za upis (obrazac dostupan na internetskoj stranici www.pmfst.hr) potrebno je priložiti:

- Potvrdu (diplomu) o završenom sveučilišnom dodiplomskom ili diplomskom studiju biologije, fizike, kemije, informatike/računarstva, medicine ili srodnih disciplina.
- Životopis s osobnim podacima (telefon, e-mail) i naznakom adrese stanovanja.
- Ovjereni preslik domovnice ili dokaz o državljanstvu.
- Izjavu o razlozima za upis na doktorski studij biofizike, znanstveni interes, planovi za budućnost (do dvije stranice teksta).
- Službeni prijepis ocjena s prosjekom koji u pravilu treba biti veći od 4,0.
- Preporuke dvaju uglednih znanstvenika ili sveučilišnih profesora visokog učilišta na kojem su pristupnici diplomirali ili radili.
- Dokaz o aktivnom znanju engleskog jezika (potvrda iz 2009. ili 2010. godine ovlaštene škole stranih jezika).
- Podatke o nagradama tijekom studija i objavljene znanstvene radove i/ili sažetke postera/predavanja na konferencijama (ukoliko postoje).
- U prijavi pristupnik mora naznačiti natječe li se za doktorski studij u punom radnom vremenu ili s dijelom radnog vremena.

Cijena za prvu godinu studija (školarina) iznosi 12.000,00 kuna godišnje.

Prijave na natječaj primat će se do 01.11.2010. godine

Prijave stranih državljana dobrodošle su i razmatrat će se pod istim uvjetima i kriterijima kao i za državljane RH (više informacija na internetskoj stranici www.pmfst.hr/biophysics). Prije potvrde o primitku na doktorski studij nije potrebno pokretati postupak o akademskom priznavanju inozemnih visokoškolskih kvalifikacija.

Razgovor članova Vijeća Studija pojedinačno sa svakim pristupnikom s ciljem ocjene sklonosti prema istraživačkom radu i izbor kandidata na temelju gore navedenih dokumenata/izjava vršit će se do 01.12.2010.
Prijavu s natječajnom dokumentacijom treba dostaviti na adresu: Sveučilište u Splitu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Teslina 12, Split.

SVEUČILIŠTE U SPLITU KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET

Temeljem čl. 9. Pravilnika o Poslijediplomskom sveučilišnom studiju Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Splitu, te odluke pod toč. 9.4. Osme redovite sjednice Fakultetskog vijeća, Katolički bogoslovni fakultet (dalje: KBF), sukladno odluci 47. sjednice Senata Sveučilišta u Splitu održane 23. srpnja 2010. godine raspisuje

NATJEČAJ ZA UPIS

na poslijediplomski sveučilišni doktorski studij

Upis je otvoren na sljedeće studijske programe: Povijest teologije i kršćanskih institucija i Kršćanstvo i suvremena kultura
Uvjeti za upis:
Studijske programe na Poslijediplomskom doktorskom studiju KBF-a može upisati:

- osoba koja je završila diplomski studij teologije, katehetike, religijskih znanosti ili drugih humanističkih studija na crkvenim učilištima s najnižom ocjenom dobar (3), te koja poznaje latinski, makar pasivno, i jedan od pet jezika (engleski, njemački, francuski, talijanski, španjolski)
- osoba koja je u preddiplomskom i diplomskom ciklusu imala veći broj predmeta iz teologije i filozofije, a čiji studij nije dovoljan za teološki poslijediplomski studij, uz uvjete određene studijskom programom i odlukom Fakultetskog vijeća
- osoba koja je diplomirala četverogodišnji katehetski studij po studijskim programima do ak. god. 2005./2006., uz uvjete utvrđene studijskim programom.

Akademski stupanj koji se stječe završetkom studija: doktor znanosti (dr. sc.)
Tijekom studija, na način utvrđen Pravilnikom o poslijediplomskom studiju KBF-a, stječe se i stupanj licencijata u skladu s crkvenim propisima.

Trajanje studija: 6 semestara
ECTS: 180
Broj pristupnika po studijskom programu: minimalan: 3; optimalan: 10
Prednost pri upisu imaju studenti s većim prosjekom ocjena tijekom studija.
Cijena studija: 8.000,00 kn po godini studija.
Mogućnost plaćanja u dvije rate.

Prijave se podnose poštom (preporučeno) uz naznaku:
Natječaj za poslijediplomski doktorski studij, ili osobno na adresu:
Sveučilište u Splitu, Katolički bogoslovni fakultet,
Zrinsko-Frankopanska 19, 21000 Split

Prijava mora sadržavati:

- Molbu s naznakom studijskog programa koji se upisuje
- Ovjerenu kopiju diplome
- Prijepis ocjena prethodnih studija
- Ovjerenu kopiju domovnice ili drugi odgovarajući dokument za strane državljane
- Nihil obstat vlastitog Ordinarija za klerike i članove redovničkih zajednica.
- Životopis

Natječaj je otvoren do 30. rujna 2010.
Prijave podnijeti u tajništvu KBF-a na navedenoj adresi.
Sve dodatne informacije mogu se dobiti na tel. 021/308 300 te e-mail: office@kbf-st.hr

sveučilišni život

Student – komentator: Ante Prka

Studentska mobilost – još uvijek daleko od cilja

Pojam mobilnosti označava boravak studenata ili nastavnika visokih učilišta na drugom visokom učilištu u svrhu studija ili rada. Prvenstveno se odnosi na međunarodnu mobilnost, boravak na visokom učilištu izvan matične zemlje, ali može se odnositi i na razdoblje studija na drugom visokom učilištu u matičnoj zemlji. Može uključivati i kratke programe razmjene (npr. razdoblje od jednog semestra ili jedne akademske godine koji se onda priznaju na matičnoj instituciji) ili na cjelovite studentske programe koji završavaju dodjelom diplome (degree programme).

Mobilnost je jedna od najzanimljivijih novosti koje donosi Bolonja, smatra se čimbenikom koji pridonosi kvaliteti obrazovnog sustava te kao takva služi izgradnji Europe temeljene na znanju. Ipak, mobilnost studenata i nastavnika kao jedan od ciljeva organiziranja visokoškolskog obrazovanja u Hrvatskoj nije u potpunosti ostvaren. Brojni su faktori koji destimuliraju inicijativu pojedinca za ostvarivanjem mobilnosti. Među glavnima možemo izdvojiti problem prepoznatljivosti stečenih kvalifikacija i akademskih naziva, problem financiranja, administrativne zapreke, nemogućnost ostvarivanja socijalnih prava i sl.

Mobilnost nije samo vezana uz strana sveučilišta, već i uz međusveučilišnu, međufakultetsku pa i međuodsjedku mobilnost unutar jedne države. U Hrvatskoj je mobilnost otežana zbog nepostojanja unificiranosti nastavnog plana i programa na razini države. Taj problem često je bio uvjetovan lošim odnosima među fakultetima pa i među profesorima. Kao primjer, mogu nam poslužiti Ekonomski fakulteti u Splitu i Zagrebu, gdje u većini slučajeva ne postoje jasni razlozi odbijanja molbi za prijelaz, osim pozivanja na prestižnost određenog fakulteta (premda se nijedno hrvatsko sveučilište ne nalazi na popisu 500 najkvalitetnijih sveučilišta u svijetu). Ipak, za sada mobilnost studenata unutar granica Hrvatske uvelike ovisi o dobroj volji uprava fakulteta. Žalosno je da se

većina molbi za prijelaz odobri tek kada studenti pristanu na plaćanje vlastitog studija.

Ono što je lako ostvarivo a potaknut će mobilnosti jest podizanje stupnja informiranosti među studentima, nastavnim osobljem i ostalima zainteresiranima za mobilnost, o programima Europske Unije kao što su Leonardo da Vinci, Erasmus, Grundtvig i ostali koji za cilj imaju poticanje mobilnosti kroz pružanje financijskih potpora. Uspostavljanje službe za međunarodnu suradnju na fakultetima, koja je već zaživjela na nekima od njih, kroz svoju će funkciju informacijskog servisa olakšavati premošćivanje svih birokratskih zavrzlama koji se očituju u brojnoj papirologiji koja se mora riješiti. Posebno se ističe važnost tih službi koji zajedno sa ECTS koordinatorima na fakultetima vrše postupak priznavanja ostvarenih ECTS bodova na kraćim programima mobilnosti koji uobičajeno traju jedan semestar. Upravo problem statusa studenta za vrijeme mobilnosti kao i pri povratku na matično učilište te nemogućnost priznavanja položenih kolegija na matičnom učilištu (zbog neusklađenosti kolegija koji se pri takvoj mobilnosti upisuju na gostujućim ustanovama sa onima na matičnim institucijama), predstavljaju vjerojatno najveći razlog zašto je broj osoba iz Hrvatske uključenih u ovaj oblik mobilnosti krajnje nezadovoljavajući.

Činjenica da je obrazovni sustav Republike Hrvatske još uvijek u ranom stadiju provedbe Bolonjske deklaracije čini sadašnje stanje u području mobilnosti razumljivim. Ipak, strategija razvoja i povećanja akademske mobilnosti zahtijeva dublju analizu, kvalitetnu pripremu i jasne operativne planove provedbe zacrtanih ciljeva, kako najčešći oblik mobilnosti u Hrvatskoj i dalje ne bi bio odljev mozgova, proces u kojem država gubi svoje najtalentiranije i najobrazovanije građane koji odlaze u druge zemlje jer u matičnoj zemlji nemaju dovoljno prilika za kvalitetan posao, napredovanje i normalan život.

Osamostaliti se, razviti osobne ideje, preuzeti inicijativu

U fizikalnoj kemiji u kojoj se istraživanja danas usmjeravaju na obnovljivu energiju, Mia Miloš je u svojoj 27. obranila doktorski rad u Ženevi istražujući mehanizme prijenosa energije među optički aktivnim molekulama.

RAZGOVARAO:
MATE TERZE*

Možete li čitateljima **Universitasa približiti temu Vašeg doktorskog rada, kojim ste postali jedna od najmlađih hrvatskih doktorica znanosti?**

Fizikalna kemija, kako i sam naziv kaže, bavi se fizikalnim svojstvima molekula i međumolekularnih odnosa odnosno interakcija. Tema mog doktorskog rada bila su fotofizikalna svojstva anorganske materije. Drugim riječima, istraživala sam kako anorganska materija međusobno reagira sa svjetlošću (vidljivim dijelom elektromagnetnog zračenja). U posljednje vrijeme, jedan od motiva za istraživanje u fizikalnoj kemiji je fotosinteza i način na koji biljke sunčevu zraku pretvaraju u hranidbenu energiju. Sa svim problemima koji nas okružuju vezano za naftu, razumljivo je da se istraživanja usmjeravaju na obnovljivu energiju. Tri su područja otvorena za istraživanja: 1) osmišljavanje strukture molekule koje će idealno apsorbirati svjetlosnu energiju (idealno = maksimalno apsorbiranje svjetlosti, dug vijek trajanja i jeftina proizvodnja); 2) prenošenje svjetlosne energije od početne molekule do reaktivnog centra; i 3) spremanje i upotrebljavanje dobivene energije. Moj doktorski rad bio je vezan za područje istraživanja različitih mehanizama prijenosa energije među optički aktivnim molekulama.

Doktorat ste pripremali u Švicarskoj. Kakve ste uvjete rada imali?

Uvjeti za rad na doktoratu u Švicarskoj su izvrsni. Radila sam na skupocjenim spektroskopijskim aparatima koji omogućavaju vrlo precizna istraživanja na području fizikalne kemije. Naime, optički laboratorij koji omogućava istraživanje prijenosa energije vrijedi

dr. sc. Mia Miloš

oko milijun švicarskih franaka. Laboratorij podrazumijeva razne lasere koji predstavljaju izvore svjetlosne energije, zatim slijedi optička tabla na kojoj se gradi eksperiment postavljajući razna ogledala, leće i prizme na način da se dobije željena putanja svjetlosti. Svjetlost dolazi do tvari koja se istražuje i reagira s njom. Zatim se dobivena svjetlost analizira u monokromatoru, detektira kamerama i integrira na računalu. Radi se na niskim temperaturama (1.4 - 4 K) jer se u tim uvjetima umanjuju svi vibracijski molekularni procesi koji nekad prikrivaju osta-

la fizikalna svojstva materije. Moj mentor, prof. Andreas Hauser, ima grupu od petnaestak ljudi i svi mi radimo na različitim projektima. Imamo djelomičnu slobodu pri doktorskom radu jer je vrlo bitno da se tijekom rada osamostalimo, razvijemo osobne ideje i preuzmemo inicijativu.

Što Vas je i kada okrenulo prirodnim znanostima i kakav je bio put do Švicarske?

Ja sam se za kemiju zainteresirala od prvog dana prvog školskog sata kemije u 7. razredu osnovne škole. Moji roditelji, koji su sre-

Prava i obaveze studenata u okviru programa mobilnosti

Odlukom Senata prava i obaveze studenata u okviru programa mobilnosti utvrđena su na slijedeći način: Studenti koji na Sveučilište u Split dolaze studirati u okviru ERASMUS-a ili drugih programa koji im omogućuju status redovitog studenta u inozemnom

visokom učilištu, dobivaju status redovitog studenta Sveučilišta u Splitu i njegove su im sastavnice dužne izdati indeks u kojem će taj njihov status redovitog studenta biti izričito naveden.

Studenti Sveučilišta u Splitu koji u okviru ERASMUS-a ili drugih programa koji im omogućuju

status redovitog studenta na inozemnom visokom učilištu, za trajanja programa mobilnosti ne smiju koristiti prava redovitog studenta Sveučilišta u Splitu, te su svoje mjesto u splitskom studentskom domu dužni osloboditi kako bi se za vrijeme njihove odsutnosti moglo biti stavljeno na

Damir Vukičević sa splitskog PMF-a poslao najmlađim članom Međunarodne akademije matematičke kemije

Međunarodna akademija matematičke kemije (International Academy of Mathematical Chemistry) je društvo znanstvenika koji se bave graničnim problemima matematike i kemije primjenjujući različite matematičke metode - prvenstveno metode teorije grafova - na rješavanje problema od interesa za kemiju. Od 89 članova Akademije čak šestorica su nobelovci: profesori Dudley Herschbach, Roald Hoffmann, Jerome Karle, Harold Kroto, Rudolf Marcus i Ahmed Zewail. Prof. dr. sc. Damir Vukičević, matematičar sa splitskog Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, nedavno je s nepunih 35 godina postao najmlađim članom Akademije koja u svom sastavu ima 21 matematičara. To je bio više nego dovoljan povod za ovaj razgovor.

prof. dr. sc. Damir Vukičević

ćom dobro poznavali Švicarsku, podržavali su me u mojoj želji da studiram u Ženevi. Naime, ja sam tamo otišla sa 18 godina, nakon mature. Kao stranac, za upis na švicarski fakultet morala sam položiti švicarsku maturu. Ispiti su trajali 10 dana i polagali se u dva grada, pismeni ispiti u Bernu i usmeni ispiti u Fribourgu. Polagala sam francuski jezik, matematiku i povijest te dva predmeta po izboru (biologiju i kemiju). Nakon uspješno položene mature, mogla sam se upisati na željeni fakultet, Faculte des Sciences u Ženevi. Našla sam smještaj u studentskom domu, gdje sam boravila 5 godina, do kraja magisterija. Financijski sam se relativno brzo osamostalila kad sam dobila prvi posao kao asistentica u srednjoj tehničkoj školi i u to vrijeme sam završila magisterij. Nakon toga, dobila sam mjesto asistenta doktoranta na fakultetu kemije, na odjelu fizikalne kemije kod prof. Andreasa Hausera. Sve stupnjeve završila sam u roku, tako da sam u lipnju 2010. u svojoj 27. godini obranila doktorsku disertaciju.

Pružila li Švicarska dovoljno mogućnosti i za mladenački hedonizam?

Švicarska pruža brojne mogućnosti razonode. Učlanila sam se u razna sportska društva i udruge (ples, skijanje,...). Na švicarskim planinama naučila sam snowboard, a danas i sama u slobodno vrijeme tome podučavam djecu što me opušta od brojnih obveza preko tjedna.

Kakvi su Vaši poslovni planovi, i otvara li se mogućnost jače poveznice s domovinom?

Što se tiče perspektive u budućnosti, do prosinca 2010. imam ugovor na Facultes des Sciences u Ženevi gdje ću biti mentorica jednom studentu tijekom njegovog magistarskog rada. Nakon toga postoje dvije mogućnosti, akademska ili industrijska karijera. Akademska karijera bi podrazumijevala tzv. Postdoktorat, obavezno u nekoj drugoj grupi, da bih se upoznala s različitim istraživanjima i na taj način, kombinirajući sa znanjem stečenim tijekom doktorata, osmislila svoje ideje i započela osobna istraživanja na osobnim projektima. Druga mogućnost je industrijska karijera, gdje se znanstvenici zapošljavaju na "research and development" (R&D) odjelima gdje rade na projektima istraživanja i poboljšavanja novih proizvoda koji već jesu ili će biti ponudeni na tržištu. I u jednom i u drugom slučaju, želja bi mi bila raditi na zajedničkim projektima sa znanstvenicima u Hrvatskoj.

* suradnik Universitas

RAZGOVARAO: VJEKO PERIŠIĆ*

Koji su Vaši rezultati ponajviše doprinijeli Vašem prijemu u Akademiju?

Moji najvažniji rezultati su vezani za proučavanje matematičkih svojstava molekularnih deskriptora. Naime, svaka molekula (pa i ona koja postoji samo u teoriji) se može nacrtati, a onda se iz tog crteža mogu izračunati neki brojevi koji nam kažu kako bi se ta molekula mogla ponašati, npr. kakvo bi joj moglo biti talište, vrelište, čvrstoća, gustoća, može li biti lijek protiv neke bakterije i slično. Ovaj pristup omogućuje da ponekad predvidimo ponašanje molekula koje ne postoje i onda od milijuna ili milijardi molekula koje bi se mogle napraviti (što bi bilo preskupo) sugeriramo onih nekoliko koje bi bile najbolje i koje sintetički kemičari mogu proizvesti. Time se olakšava proces stvaranja novih materijala i novih lijekova. Moj glavni interes je proučavanje matematičkih svojstava ovih brojeva.

Kako se postaje član Akademije?

Mora vas uočiti jedan od članova i predložiti za članstvo. Nakon toga se godinu dana razmatra taj zahtjev i onda članovi Akademije glasuju o prijedlogu. Mene je prošle godine predložio profesor Dražen Vikić-Topić (bivši državni tajnik za znanost), a ove sam godine primljen. Članovi akademije su i ranije pratili moj rad i jako sam zahvalan što sam imao priliku do sada tri puta gostovati na sastancima Akademije (2006, 2007. i 2008. godine). Bilo mi je izuzetno drago kad sam 2007. godine dobio nagradu ove Akademije za mlade znanstvenike (mlađe od 40 godina). Do sada je samo troje znanstvenika u svijetu dobilo ovu nagradu: Viviana Consonni iz Italije, Gilles Caporossi iz Kanade i ja.

Gdje ste sve publicirali i s kim pritom surađivali?

Do sada sam objavio stotinjak znanstvenih radova širom svijeta (od Japana do SAD-a), u tridesetak znanstvenih časopisa, surađujući pritom s preko 60 znanstvenika. Ponosim se

suradnjama na ovim radovima s uglednim znanstvenicima iz Hrvatske, Italije, Kanade, Kine, Rumunjske, SAD-a, Slovenije, Srbije i Velike Britanije, a tom popisu upravo dodajem i znanstvenike iz Irana i Mađarske. Upravo mogućnost da surađujem s vrhunskim znanstvenicima i učim od njih smatram jednim od najvećih blagoslova u mom životu. Mnoge od tih suradnji su prerasle i u prijateljstva koja obogaćuju moj život. Želio bih ovim putem zahvaliti i svim profesorima s fakulteta, iz srednje i osnovne škole na kojima koja su mi darovali.

Imate i zajedničke radove s profesorom Krotom koji je dobio Nobelovu nagradu za otkriće fulerena?

Profesor Randić, profesor Kroto i ja smo objavili dva zajednička znanstvena rada u kojima proučavamo svojstva Kekuléovih struktura fulerena. Fulereni su ugljikove molekule koje bi mogle igrati vrlo važnu ulogu u razvoju nanotehnologije. Posebno mi je drago da je jedan od ova dva rada objavljen u Hrvatskoj, jer je i promicanje

vlastite domovine važna uloga znanstvenika.

Ima li još hrvatskih znanstvenika koji su članovi ove Akademije?

Da, hrvatski znanstvenici igraju vrlo važnu ulogu u ovom području znanosti. Tako da su pod hrvatskom zastavom u Akademiji profesori Ante Graovac, Dejan Plavšić, Nenad Trinajstić i Dražen Vikić-Topić, a od Hrvata u inozemstvu su tu još i profesori Ivan Gutman i Milan Randić. Hrvatski se znanstvenici uz profesora Harua Hosoyu, Douglasa Kleina i Henrya Wienera smatraju začetnicima kemijske teorije grafova.

Kakvi su planovi za budućnost?

Članovi Akademije su mi ovim izborom ukazali veliko povjerenje. Želim ga marljivim radom i zalaganjem u polju matematičke kemije pokušati opravdati. Prilično me zanimaju i problemi ostvarivosti grafova s propisanim parametrima, te bioinformatika i teorija društvenih mreža i nadam se i u tim područjima znanosti dati svoj doprinos. Također, cilj mi je raditi s mladima. Pod mojim mentorstvom je nedavno doktorirala Jelena Sedlar, doktorat upravo sprema Sarah Michelle Rajtmajer (koja je studij završila na Columbia University – jednom od najprestižnijih američkih sveučilišta), a moja znanstvena novakinja Tanja Vojković upravo polaže ispite na doktorskom studiju i priprema se za znanstveni rad.

* suradnik Universitas

Sveučilište u Dubrovniku domicil Akademije

Velika je počast i priznanje hrvatskoj znanosti da je za domicil Akademije odabrano Sveučilište u Dubrovniku te da je među članovima pet hrvatskih znanstvenika i dva Hrvata iz inozemstva. Predsjednik, potpredsjednik i rizničar Akademije biraju se svake tri godine i trenutni predsjednik i potpredsjednik su prof. Roberto Todeschini iz Milana i prof. Tomaž Pisanski iz Ljubljane.

Tajnik je od početka s produženim mandatom i ove godine prof. Ante Graovac. Od dosadašnjih šest IAMC sastanaka je pet održano u Dubrovniku a jedan u Verbaniji, Lago Maggiore, Italija. Radnom i poslovnom dijelu IAMC-a mogu prisustvovati samo IAMC akademici a na IAMC predavanjima i po akademikima pozvani gosti (jedan gost po IAMC članu).

raspolaganje drugima.

Studenti iz prethodnog stavka, koji na temelju navedenih programa uživaju status redovnog studenta u inozemstvu, svoj završni rad - diplomski ili doktorsku disertaciju - imaju pravo napisati na stranom jeziku, uz obvezu da sažetak (*extended abstract*) izrade i na hrvatskom.

alumni kultura

Piše:
NENAD KUZMANIĆ

Udruga bivših studenata, kojima se promiče povezanost fakulteta s njegovim bivšim studentima, iznimno su bitan čimbenik prosperiteta i razvoja svakog Sveučilišta. Važnost Alumni udruga prepoznata je već duže vremena u svijetu, posebice u anglosaksonskim zemljama. Međutim, posljednjih desetljeća značaj Alumni filozofije prepoznaju i hrvatska visoka učilišta koja ranije nisu imala tu tradiciju. Udruge ovog tipa danas predstavljaju jedan od standarda djelovanja Sveučilišta, odnosno Fakulteta. Jednostavno je nedopustivo, u trenucima kada se intenzivno nastoji implementirati europske i svjetske kriterije procjene kvalitete akademskih aktivnosti, da sveučilišta ne vode odgovarajuću skrb o svojim diplomiranim studentima. Rukovodeći se tom činjenicom Kemijsko-tehnološki fakultet u Splitu pokrenuo je inicijativu za osnivanjem svoje Udruge svojih bivših studenata i prijatelja.

Nužnost obnavljanja prekinutih veza

Prije nepunih godinu dana, uoči 49. rođendana Fakulteta, održana je Osnivačka skupština Alumni udruge bivših studenata i prijatelja Kemijsko-tehnološkog fakulteta u Splitu (Almae Matris Alumni Chemico-Technologicae Facultatis Spalatensis). Tom prigodom bilo je nazočno preko 250 bivših studenata, profesora, djelatnika i prijatelja Fakulteta. Tako veliki broj najbolji je pokazatelj obostrane želje i potrebe (i Fakulteta i bivših studenata) za osnivanjem ove Udruge. Osnovni ciljevi Udruge sadržani su u njenom Statutu, a odnose se prvenstveno na važnost očuvanja tradicije KTF-a, promicanje njegova ugleda te razvijanje suradnje KTF-a s institucijama u kojima rade njegovi bivši studenti. Međutim, za ostvarenje tih ciljeva potrebno je obnoviti prekinute veze nastale tijekom studija, ali i uspostaviti nove - kako one generacijske, tako i međugeneracijske veze. Jedino ujedinjeni možemo uspješno promicati ugled inženjerske struke te njegovati i razvijati etiku inženjerskog poziva, ali i utjecati na stvaranje javnog

Nedopustivo je da u trenucima kada se intenzivno nastoji implementirati europske i svjetske kriterije, naša sveučilišta ne vode odgovarajuću skrb o svojim diplomiranim studentima. Uobičajena je praksa da se predstavljamo i stupnjem akademske naobrazbe, i sveučilištem koje smo pohađali. Kompetencije stečene studiranjem rezultat su zajedničkog rada profesora, suradnika-prijatelja sveučilišta, kao i rada i međusobnog komuniciranja samih studenata koji će i po diplomiranju željeti ostati u kontaktu s matičnim sveučilištem, s ponosom ističući gdje su studirali želeći da se i sveučilište ponosi njihovim životnim uspjesima... Ako u SAD-u, zahvaljujući iznimno dobroj organizaciji Alumni mreže, oko 40 posto diplomiranih studenata posao pronalazi upravo posredovanjem udruga bivših studenata, vrijeme je da se i naša sveučilišta počnu osposobljavati za brigu o karijerama svojih studenata.

Prof. dr. sc. Nenad Kuzmanić

stručnog i znanstvenog mišljenja o svim bitnim pitanjima u poljima kemije, kemijskog inženjerstva te srodnim područjima.

Razvijati osjećaj lojalnosti i pripadnosti sveučilištu

Uobičajena je praksa da se u akademskom, odnosno poslovnom svijetu predstavljamo sa stupnjem akademske naobrazbe, ali i sveučilištem koje smo pohađali. Kompetencije stečene studiranjem na određenom sveučilištu rezultat su zajedničkog rada i napora profesora, djelatnika, suradnika-prijatelja sveučilišta, kao i rada i međusobnog

komuniciranja samih studenata. Međutim, tijekom trajanja studija studentima je neophodno permanentno ukazivati na brojne mogućnosti i znanja koja im pruža matično sveučilište i na taj način u njima razvijati osjećaj lojalnosti i pripadnosti sveučilištu. S tako formiranim osjećajima, i po završetku svog studija studenti će željeti ostati u kontaktu s matičnim sveučilištem, s ponosom isticati koju su visokoškolsku instituciju pohađali i potruditi se da se i sveučilište ponosi njihovim životnim uspjesima. Upravo ove postavke predstavljaju temelj opće alumni filozofije.

Povisiti razinu svih aktivnosti Fakulteta – zajednički cilj

U svom programu Alumni KTF-a navode kao jedan od svojih osnovnih zadataka skrbljenje za razvitak i napredak Fakulteta. Upravo bivši studenti, sada već priznati stručnjaci i etablirani građani na visokim i odgovornim funkcijama u društvu, mogu predstavljati snažan i neizmjerljivo vrijedan korektiv sveukupnog djelovanja Kemijsko-tehno-

loškog fakulteta. Zajednički cilj je povisiti razinu svih aktivnosti Fakulteta - od organizacije i načina financiranja visokog obrazovanja i znanosti, metoda podučavanja i učenja uz promjenu strukture studija, preko poboljšanja i inovacija studentskih programa pa sve do novih odnosa s okruženjem: državom, gospodarstvom, studentima, fakultetima međusobno, sveučilištima u Hrvatskoj, Europi i svijetu. Posebno je naglašena moguća uloga članova Alumni udruge u promicanju međunarodne razmjene. Stjecanje međunarodnih iskustava povećanjem mobilnosti sveučilišnih nastavnika, studenata i administrativnog osoblja ključan je čimbenik stvaranja tzv. Europe znanja. Neparticipiranje u takvoj međunarodnoj razmjeni uzrokuje izoliranost i sprječavanje daljnjeg razvoja znanosti i nastave tako "pasivnih" institucija. Studij ili boravak u inozemstvu neprocjenjivo je iskustvo ne samo onima koji borave u razmjeni, već i institucijama koje ugošćavaju, a posebno sredini u koju se djelatnik ili student vraća. Članovi Alumnija svojim iskustvi-

ma i utjecajem mogu bitno poticati razmjenu nastavnika i studenata iniciranjem bilateralnih sporazuma te se svojim ugledom i autoritetom založiti da se zacrtani ciljevi i ostvare.

Pomoći pri zapošljavanju

U planu djelovanja Alumni udruge KTF-a je i osiguranje kontakata za zaposlenje diplomiranih studenata te pomoć pri dodatnom profesionalnom usavršavanju. Iako Alumni mreže u načelu ne osiguravaju posao, već samo otvaraju vrata studentima, one mogu biti vrlo vrijedan izvor informacija. Ovdje je interesantno spomenuti da u SAD-u, zahvaljujući iznimno dobroj organizaciji Alumni mreže, oko 40 posto diplomiranih studenata posao pronalazi upravo posredovanjem udruga bivših studenata.

Aktivnost Udruge ogledat će se i kroz organizaciju zanimljivih znanstveno-stručnih predavanja, okruglih stolova, ali i izleta, izložbi slika, večeri poezije članova i sl. Kako bi članovi bili što potpunije informirani o svim tim aktivnostima, izrađene su i web

stranice Udruge (www.ktf-split.hr/alumni). Na njima se mogu pronaći svi važniji podaci, kao i informacije o radu Udruge, ali isto tako i niz zanimljivosti vezanih uz matični Fakultet.

Već 200 članova Udruge

Uz rad na registraciji istovremeno se započelo i s izradom imenika tj. adresara bivših članova. Radi se o permanentnoj i veoma važnoj aktivnosti koja predstavlja preduvjet uspješnoj uspostavi veza između bivših studenata, njihovih radnih ustanova i Fakulteta. Održana su i prva znanstvena predavanja koja su svojim interesantnim temama privukla veliki broj naših članova. Također je održana i tematska rasprava o postojećim nastavnim planovima, kao i o onima koji se namjeravaju uskoro pokrenuti na KTF-u. Sasvim jasno da je u ovim početnim godinama bitno okupiti što veći broj bivših studenata i prijatelja KTF-a i djelovanjem steći njihovo povjerenje. Trenutno Udruga broji oko 200 članova, a s obzirom na relativno kratak period njenog djelovanja, na tu smo brojku veoma ponosni.

Na Osnivačkoj skupštini izabrano je predsjedništvo Alumni udruge KTF-a kojem je osnovna zadaća organizacija i koordinacija navedenih aktivnosti. Za prvog predsjednika izabran je Nenad Kuzmanić, dok je potpredsjednica u prvom dvogodišnjem mandatnom razdoblju Ivka Klarić. Dužnost tajnika Udruge u tom periodu obavljat će Mario Nikola Mužek. Sjedište Udruge je na matičnom Fakultetu i ono što je posebno potrebno istaknuti, da Udruga ima punu potporu i pomoć uprave Fakulteta bez koje bi zacrtani plan aktivnosti bilo nemoguće realizirati.

Duboko vjerujemo da će naša Udruga bivših studenata i prijatelja zaživjeti. U biti, ona to jednostavno mora. Mora postati mjesto susreta kolega i prijatelja, kolega istih i različitih generacija koji rade na sličnim ili različitim poslovima, kolega koje ujedinjuje struka, ali prije svega privrženost i ljubav prema Kemijsko-tehnološkom fakultetu i Sveučilištu u Splitu.

***prof. dr. sc. na Kemijsko-tehnološkom fakultetu u Splitu**

cudaprirode.com - drugi uspješni portal studenta PMF-a Tomislava Dondivića

RAZGOVARAO:
TOMISLAV ČIZMIĆ MAROVIĆ

Portal **znanost.com** jedna je od prvih popularno-znanstvenih stranica u Hrvatskoj i prva koja je zaživjela te sakupila respektabilan broj posjetilaca. Za ovaj neočekivano uspješan pionirski poduhvat u internetskoj popularizaciji znanosti zaslužan je kreator i prvi vlasnik stranice (tada **znanstveni.com**) Tomislav Dondivić, student druge godine Fizike na splitskom PMF-u. Nakon što je stranica prepoznata kao relevantna i perspektivna, stigla je ponuda za njezinom kupovinom i većim ulaganjem u njezin razvoj, što se i realiziralo i portal je promijenio vlasnika. No Tomislav nije stao na tome. U veljači ove godine kreirao je i registrirao novu web stranicu **cudaprirode.com** za koju se nada da bi mogla ponoviti uspjeh prvijenca. Da takvoj nadi ima osnove, pokazuje činjenica da portal bilježi već više od 70 tisuća posjeta, od toga čak 25 tisuća u posljednja dva mjeseca, a posjećenost i dalje raste iz dana u dan. Tomislav na svom primjeru pokazuje kako se s malo volje i znanja može biti inovativan, poduzetan i kreativan.

S kojom je osnovnom idejom stranica pokrenuta?

Portal **cudaprirode.com** se temelji na istoj ideji i nastavlja tamo gdje je znanstveni.com stao, s nešto širim sadržajem. Glavni je cilj popularizacija znanosti - želimo informirati, zabaviti i začuditi sve koji i sami svijet oko sebe vide kao čudo prirode. Naša je želja da **cudaprirode.com** postane početna stranica prirode, znanosti i tehnologije gdje će se posjetiteljima svakodnevno prezentirati novosti iz svijeta znanosti i tehnologije u kratkoj formi. U skladu sa sloganom *impressionirajte se prirodom* portal donosi pregled fascinantnih područja i krajolika na Zemlji, egzotične, čudne i manje poznate biljke i životinje, pojave i procese u prirodi, te naravno čovjeka, kao čudo prirode *par excellence*, zajedno sa svim što je on sam stvorio. No da ne bude sve u zabavnom tonu, na portalu se obrađuju i ozbiljnije teme, pa se tako ovo proljeće pisalo o emisiji

Portal **cudaprirode.com** se temelji na istoj ideji i nastavlja tamo gdje je znanstveni.com stao: glavni je cilj popularizacija znanosti. "Želimo informirati, zabaviti i začuditi sve koji i sami svijet oko sebe vide kao čudo." Portal bilježi već više od 70 tisuća posjeta, od toga čak 25 tisuća u posljednja dva mjeseca, posjećenost i dalje raste, a nije utrošena niti lipa u marketing.

Tomislav Dondivić, kreator i vlasnik stranice **cudaprirode.com** i Marko Omazić, prijatelj i suradnik na portalu

'Na rubu znanosti', u sklopu čega smo imali i intervju s profesorom Dejanom Vinkovićem. Obradujemo i brojne druge teme na kojima se 'lo-me koplja', poput astrologije, evolucije...

Kako ste prepoznali potrebu za ovakvom vrstom portala?

Iako je internet prepun raznih stranica na kojima se može pronaći sve što poželite, mojem je kolegi pred kraj prošle godine zapelo za oko da u moru internetskih stranica ne postoji nešto što bi običnim ljudima približilo znanstvene teme. Tada je nastao **znanstveni.com** koji je u kratkom roku uspio privući pažnju preko 30 tisuća ljudi. Sudeći po statistikama posjeta portala **cudaprirode.com** i činjenici da za marketing nije uložena niti jedna kuna, znamo da smo i s ovim portalom pogodili, jer je očito da ljudi žele nešto novo, čitati o nečemu od čega mogu imati koristi, što će ih zabaviti i upoznati sa svijetom oko njih.

Koliki je interes za suradnju na ovakvoj vrsti projekta?

Moram priznati da se nisam jako trudio tražiti suradnike. Zasad najvećim dijelom radim ja, a jedini moj aktivni suradnik na portalu je moj prijatelj i cimer. Sadržaje za portal crpimo iz literature, časopisa, drugih portala, preko društvenih mreža - kad god nađemo na nešto zanimljivo, a tematski je prihvatljivo, svakako to objavimo. Voljeli bismo imati još suradnika jer bi se tako podigla razina kvalitete portala. Ukoliko netko želi pisati, komentirati ili kritizirati, dobrodošao je, suradnju na portalu omogućit ćemo svakome tko ima volje za sudjelovanjem.

Nedostaje li ove vrste studentskih inicijativa?

Da, no ne treba se ograničavati na studente, jer se ovakvim stvarima može baviti svatko tko se imalo razumije u internet. Svakome je dopušteno otvoriti blog ili napraviti jednostavnu

web-stranicu i pisati o onomu što ga zanima. U slučaju studenata, najvjerojatnije je problem nedostatak vremena i nezainteresiranost. Vjerujem da je većina studenata zaokupljena ispitima i zabavom i/ili jednostavno ne želi dodatni teret i trošak (koji je skoro zanemariv). Ipak, za povremeno sudjelovanje u nekim projektima svi bi mogli naći vremena, ali se mali broj njih odlučuje za akciju. Još je jedna stvar vrlo važna, novac. Danas se sve gleda kroz prizmu novca i to je razumljivo, većina očekuje da će za napisani tekst biti plaćeni. Kad bi portal **cudaprirode.com** mogao financijski podnijeti honorarne suradnike siguran sam da bi se mnogi javili za suradnju. Rijetki pristaju raditi kao volonteri. Ali, ja

vas uvjeravam da je iskustvo koje se dobije radeći na internet portalima, i u medijima općenito, neprocjenjivo, a oduzima vrlo malo vremena.

Na što se treba pripaziti kod pokretanja ovakvog projekta?

Najvažnija je originalna ideja. Bez nje ste samo kap u moru i teško ćete napraviti zapaženiji uspjeh ukoliko se stvarno ne potrudite i uložite u marketing. Navest ću samo primjer originalne ideje, gdje je 21-godišnjak preko interneta htio sakupiti novac za studij. On je, naime, prodavao piksele. Kreirao je jednostavnu web stranicu i prodavao milijun piksela kao oglasni prostor - 1 piksel - 1 dolar. Po internetu se prenosila vijest o njegovom pothvatu i tako

je on skupio ni manje ni više nego milijun dolara! Mišljenja sam da se i bez velikog programerskog znanja mogu postići značajni uspjesi, jer posjetitelje nije briga što se krije u pozadini, u programu stranice, već što ona nudi, te da je oku ugodna. Ključ je u zanimljivom sadržaju, jer ako se nekome sviđa neka vijest on će je podijeliti s drugom osobom, ona s trećom i tako dalje. A kad napišete nešto kvalitetno, možda malo provokativno, pa to zapaze veliki portali, onda imate sedmicu na lotu. Internet je najmoćniji medij gdje u vrlo kratkom roku možete skupiti veliki broj istomišljenika. Facebook je ovih dana prešao brojku od 500 milijuna korisnika, od toga preko milijun iz Hrvatske i predstavlja ogromnu mogućnost za širenja informacija, pa tako i vijesti o vašoj web stranici. Konkretno, za portal **cudaprirode.com** nije utrošena niti lipa u marketing, a

posjećenost stranice raste.

U kojem se smjeru želite profilirati?

Naša želja je nastaviti raditi u istom ritmu. Nastaviti prenositi vijesti i pisati kratke članke o čudima prirode i svijeta, te obrađivati aktualne teme. No imamo i želju pokrenuti sekciju stranice u kojoj bi studenti, a i svi ostali koji žele, komentirali i kritizirali stanje u društvu, u znanosti, događaje koji se odnose na obrazovni sustav i druge važne javne teme. Bilo bi jako dobro da uspijemo privući zainteresirane za takvu vrstu angažiranih članaka, jer bismo se onda mogli profilirati i kao stranica koja će kritizirati i javno govoriti o negativnim stranama svijeta i društva.

Ako izaberemo dobar pravac razvoja znanosti možemo

RAZGOVARAO:
Duško Čizmić Marović

Profesore Andričeviću, kao prorektor za znanost prava ste osoba od koje javnost očekuje pojašnjenje najnovijih rezanja sredstava za znanstvene projekte o čemu naveliko pišu čak i naši mediji, tradicionalno neskloni ozbiljnim temama!

Bilo bi bolje da su ovako ozbiljnu temu naši mediji i ovoga puta preskočili. Jer površnost kojom su je se dohvatili naprosto je zaprepanjujuća. Kada je o hrvatskoj znanosti riječ, postalo je pravilo da se napada ono što zavrjeđuje podršku, a da za ono na što bi se trebalo ustremiti, nema ni elementarnog razumijevanja niti prave znatiželje.

Pa što je ovdje tako komplicirano? Prosječnom obaviještenom građaninu čini se da je ovdje sve jasno da jasnije biti ne može: Šuker reže tamo gdje mu je najlakše, gdje će otpora biti najmanje. A gdje bi to bilo lakše nego u znanosti?

Prosječni građani vrlo često pojma nema što se uistinu zbiva. U tome im zdušno pomažu svi oni novinari koji se ni ne pokušavaju ozbiljno raspitati o temi o kojoj nisu navikli pisati. Najkraće, ovdje se radi o jednom stidljivom pokušaju da se provedu neki kriteriji financiranja hrvatske znanosti. Ova akcija ministarstva da se desetak posto projekata prestane financirati zaslužila bi pljesak – kad se ne bi radilo o liniji manjega otpora. No, nažalost, upravo o tome je riječ. Naime sustav financiranja znanosti jedan je loš sustav. Štoviše, toliko je manjkav da milijarde proračunskih sredstava na kraju ulažemo u - degradaciju hrvatske znanosti. Cifre su zastrašujuće: 145 milijuna kuna godišnje troši se na znanstvene projekte od kojih dobivamo kojih tridesetak posto kvalitetnih rezultata, 450 proračunskih milijuna trošimo na znanstvene novake od kojih doktorira samo trideset posto. Iz sustava 'nestaje' 70 posto novaka!?! To bi značilo da se godišnje baca 300 milijuna kuna! S druge strane, ne možemo naći 50 milijuna za studente... Primjerice, u Americi bi bilo postavljeno drugačije: „Netko bi za ovo trebao odgovarati!“ No u nas je to više filmska fraza, jer za manjkavosti pri trošenju proračunskih sredstava kod nas nikad nitko ne odgovara!

Milijarde proračunskih sredstava ulažemo u degradaciju hrvatske znanosti. ♦ Osamdeset posto naših doktoranata reflektira na akademsku karijeru, a u Europi toliko odlazi u gospodarstvo ♦ Društvena uloga akademske zajednice je izgradnja kriterija, a ovako ih obaramo ♦ Čim u Hrvatskoj počnete vrednovati, natjecati se, počinje totalna panika - osobito u akademskoj zajednici ♦ Međunarodni projekti su ne samo znanstveno izazovni nego i profitabilni ♦ U području znanstvenih istraživanja Hrvatska je već od siječnja 2006. punopravna članica EU.

Koji su razlozi tolikog osipanja novaka?

Predaleko bi nas odvelo nabrajati sve razloge. Uglavnom novaci više rade stručne nego znanstvene projekte, više su u nastavi nego u istraživanju, nema dovoljno dobrih i motiviranih mentora i tome slično. I sve je to točno, no ključni problem je da strategije - nema! A ako netko tvrdi da ju imamo, onda treba reći da je katastrofalno loša, jer jednostavna matematika kaže da sedamdeset posto novca trošimo na nerad i neučinkovitost. Kad se navedenim iznosima doda trošenje nekoliko stotina milijuna za opremu, dobivamo skoro milijardu kuna proračunskog novca koji ide na razvoj znanosti. Stoga se tu otvaraju i pitanja kriterija i vrednovanja i distribucije. Ako ministarstvo sa 145 milijuna godišnje financira više od 2200 znanstvenih projekata dolazimo do smiješnih iznosa po jednom projektu, zaključak je kako je jedini rezultat tih projekata dobivanje znanstvenih novaka, bez učinkovitosti projekata, i bez šanse da većina tih novaka doktorira!?! Sarkastično bi se moglo zaključiti 'a i gdje bismo s njima', jel'?! Osamdeset posto naših doktoranata reflektira na akademsku karijeru, dok ih u Europi toliko odlazi u gospodarstvo. Temeljna društvena uloga akademske zajednice izgradnja je kriterija, a na ovaj ih način samo obaramo...

Kako stvari stoje u Europi?

Neusporedivo bolje. Prvo, 'od oka' kazano, ovi su postotci u razvijenim zemljama obrnuti: neuspješnih novaka nije više od 30 posto, neučinkovitih projekata također. 100.000 doktoranata trenutno se školuje u EU, samo 10-15% njih naći će svoje mjesto na sveučilištima, u akademskoj zajednici, a ostalih 85% budućih doktora znanosti čeka posao na tržištu rada koje treba njihovo znanje u širokoj lepezi ponuda od javnih državnih službi do međunarodnih konzultantskih tvrtki. U HR od oko trenutno 500 doktoranata imamo većinu koja očekuje da će se zadržati u akademskom sustavu, a to jednostavno nije održivo. Mi ne-

mamo tržište rada kojima treba ovakav kadar, stoga je važno educirati gospodarstvo, objasniti kroz znanstvene projekte i primijenjena znanstvena istraživanja zašto je gospodarstvenicima u interesu zaposliti doktora znanosti i zbog čega je korist obostrana.

Nije li to začarani krug? Da bismo naše doktore zaposlili, trebamo se razviti, a da bismo se razvili trebamo zaposliti doktore?

Ne baš. Jer razlika između nas i EU nije samo u razvijenosti, nego i u svijesti. Naime, za razliku od nas, EU ima strategiju, ciljeve, kriterije. Vijeće Europske unije podiže letvicu i za slijedeće desetljeće postavlja strateški cilj 'postati najkonkurentnije i najdinamičnije gospodarstvo na svijetu - temeljeno na znanju, sposobno održati gospodarski rast

i postići potpuno zapošljavanje uz veći broj zaposlenja i bolja radna mjesta te veću društvenu koheziju' Takav cilj treba novu strategiju koja teži modernizaciji europskog socijalnog modela, investiranju u ljude i borbi protiv društvenog isključivanja, a glavni je alat 'trokut' - znanje/ obrazovanje/istraživanje i inovacija!

Hoćete reći da je isključivanje deset posto projekata iz daljeg financiranja prvi korak ka europskijem položaju hrvatske znanosti?

Ne. Ne želim to reći. Naime, umjesto da se pošlo od rezultata o kojima sam govorio, a koji pokazuju da ovaj oblik financiranja znanosti nije najbolji, umjesto da se priznalo kako nismo na dobrom putu, i da se krenulo u novi proces natječaja za znanstvene projekte, u nove

kriterije, u novu organizaciju, u novo... dakle, u sve što je potrebno - a ne govorim to samo ja, već se tome nadala većina upućenih - umjesto toga krenulo se linijom manjeg otpora. Jer to bi bio postupak koji košta, traži vrijeme i trud ljudi u ministarstvu. Stoga je odlučeno da se financiranje istih projekata na isti način jednostavno produži, uz neko naknadno vrednovanje koje će omogućiti da oni najmanje dobri otpadnu. Po meni je to generalno pogrešan pristup koji će dovesti do toga da iz jedne greške uđemo u drugu...

A možda su oni gore socijalno pametniji pa bolje znanju što se u nas može provesti, a što ne?

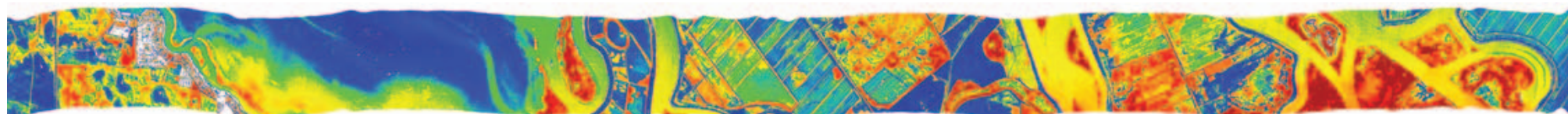
Moguće. Kako bilo da bilo, odluka je donesena. I sada se formiraju stručna povjerenstva po znanstvenim područjima - ima ih sedam - i svi se sastanu i definiraju kriterije kako će vrednovati th 2298 projekata koji su u tijeku. Ja mogu svjedočiti samo za tehničke znanosti, čiji sam član povjerenstva.

Postoji li ikakav zajednički nazivnik vrednovanja za sva povjerenstva?

Postoji - znanstvena izvrsnost. No čim u Hrvatskoj počnete vrednovati, odnosno natjecati se, počinje totalna panika. Svi se brane rukama i nogama, ne prestaje se sa svim mogućim prigovorima. To posebno važi za našu akademsku zajednicu koja se grozi od svakog rangiranja, vrednovanja, evaluacije, uspoređivanja. Svatko se poziva na apsolutnu autonomiju svoga područja, specifičnosti svoga slučaja i slično...!

Smatra se naprosto neusporedivim?

Da, prava riječ, neusporedivim. To je tipično naš sindrom. Za razliku od Amerike gdje je evaluacija nešto što se uči od vrtića, stalno vam se nameće usporedba s nekim, naravno u vašem interesu, da biste shvatili u čemu ste dobri, na kojem putu možete napredovati. Kako kod nas toga nema, svako se vrednovanje smatra - agresijom... Eklatantan je primjer slučaj o kome govorimo. Sastala se, dakle, naša povjerenstva, i svako je definiralo kriterije. No jedino je tehničko povjerenstvo, te kriterije definiralo sustavnim bodovanjem. Jasno,

daleko stići i kao pojedinci i kao zajednica

može se pitati jesu li ti naši kriteriji adekvatni, ali kakvi god da jesu, provedivi su, može ih provesti svaki prosječno obrazovani činovnik! Time su svi tehnički projekti rangirani, a onda ih je ministarstvo kategoriziralo u četiri grupe A, B, C i D. No povjerenstva drugih znanstvenih područja naveli su opisne kriterije. Rezultat – nemogućnost da dva ocjenjivača jednako ocjene bilo koji projekt, jer deskriptivne kriterije svatko na svoj način tumači!

Hoćete reći da su sva povjerenstva osim Vašeg usvojili neobavezujuće tekstove?

Naravno da ne. Sve su to vrlo klasični i razumljivi kriteriji poput citiranosti i slično, ali tim kriterijima nije pridružena nikakva obavezujuća kvantifikacija. No i najneobaveznija primjena usvojenih kriterija ukazuje na katastrofalni podbačaj rezultata. Želim reći da je na generalnoj razini utisak poražavajući. Kad to uspoređujem s međunarodnim projektima koji su mi poznati, a na nekolici i sam radim, onda je utisak stvarno – čista katastrofa. Naravno da se ne radi o nesposobnosti naših znanstvenika.

Koje razloge smatrate najvažnijim?

Više ih je. Vjerojatno bi na prvom mjestu trebalo navesti da su naši projekti našim znanstvenicima jednostavno neatraktivni. Osim što preko projekata dobivaju novake, i neke 'pluseve' u biografiji, što bi ih drugo moglo motivirati za ozbiljan rad na tim projektima? Iznosi su mali, a od takvih iznosa samo se 15 posto može isplaćivati kao honorar! Zašto bi onda besplatno publicirali? Nadalje, ako 70 posto novaka, koji kao glavni nosioci mukotrpnog istraživačkog rada, ne doktoriraju na projektu, kako se uopće može očekivati da će projekti dati vrijedne rezultate?

A da ipak ne zaboravimo na početak, na Vaš protest protiv površnosti medijskih komentara o ovom procesu prevrednovanja znanstvene produkcije?

Imate pravo. Od 2298 projekata ukinuto je 245, nešto više od 10 posto. Potom su mediji pregledali imena nosilaca tih 245 projekata i našli imena nekih uglednika. No postavlja se pitanje zašto bi neka javno ugledna osoba samim tim morala biti i dobar znanstvenik? Ili, ako jest dobar, ali se trenutno bavi nekim neznanstvenim angažmanima, kako može polučiti znanstvene rezultate? I zašto bi porezni obveznici trebali financirati ičiji znanstveni

ugled dok taj/ta nema vremena za znanstveni rad? Ja sam dvije godine bio doministar zaštite okoliša i u tom periodu nisam objavio ni jedan jedini rad. Kad sam se vratio na fakultet nastavio sam se baviti znanostima i danas imam vrlo jaku znanstvenu produkciju. Zato sada moram dvostruko braniti ministarstvo. Prvo, zar je ministarstvo krivo jer primjere gosp. Ljubo Jurčić za znanstveni rad nema vremena? A drugo, reakcija medija govori o golemom otporu kojeg izaziva svaki, pa i najneviniji pokušaj primjene kriterija... pa i ovaj koji ja smatram linijom manjega otpora. Tako da možda Vi imate pravo kad se pitate nisu li državni činovnici socijalno pametniji od nas koji tražimo prave promjene...

Uistinu, kako Vi ocjenjujete šanse da se nešto uistinu promjeni na bolje?

Ako se izabere dobar pravac vjerujem da možemo daleko stići.

Kao pojedinci, ili kao akademski i šire društvena zajednica?

I kao pojedinci i kao zajednica! Shvaćajući da su međunarodni projekti ne samo znanstveno izazov nego i profitabilni, a znajući da ih ne možete dobiti ako se ne 'umrežite' institucionalno i timski! Proteklih sam godina najbolju svoju energiju uložio upravo u natjecanje za međunarodne projekte. Ujedinili su se splitski Građevinsko arhitektonski fakultet, spin off tvrtka PHOTON koja se isključivo bavi znanostima - znanstveni d.o.o. - te zajedno s europskim partnerima i Građevinskim fakultetom u Mostaru dobili projekt FP7 *Primjena hiperspektralne detekcije za ekološki monitoring*, vrijedan ukupno 4 milijuna eura, što znači da smo dobili 350.000 eura.

Svaki od partnera?

Svaki. Ovaj će projekt raditi stručni tim od petero ljudi, mjerenja će se raditi u BiH, Rumunjskoj, Švedskoj i na Uralu. Razlozi što smo mi i naši partneri dobili taj projekt financiran od strane Europske banke za obnovu i razvoj, jesu objedinjeni pozitivni interesi svih strana i dobro osmišljen 'paket'. Europa itekako vodi računa gdje ulaže sredstva i što može očekivati od uloženi sredstava, ništa ne radi stihijski nego planski i dugoročno. Ekološki je rizik postao itekako važna stavka u procjeni budućih ulaganja. Kako ekološki opravdati velika europska financijska ulaganja u rudarstvo – to je izazov koji traži znanstvena rješenja.

To nije sve. Trvrtka 'Photon' i Građevinski fakultet u Splitu, u suradnji s novosadskim sveučilištem - jednim od znanstveno naj-

propulzivnijim sveučilišta s područja bivše Jugoslavije - dobili su još jedan FP7 projekt koji se bavi najnovijim tehnologijama mjerenja kakvoće okoliša (zrak, voda, tlo), a sve u službi GEOS sustava koji prikuplja sve mjerne podatke EU. Partnerska dionica iznosi 150.000 eura, a ukupna vrijednost projekta je 2,5 milijuna eura. Dobili smo i treći projekt - od Švedske akademije znanosti, preko kolegice prof. dr. Georgije Destouni. Radi se projektu *Dinamika nutrijenata u otvorenim tokovima*, a sve vezano za klimatske promjene, gdje će se terenska mjerenja raditi osim u Švedskoj i na slivu rijeke Save.

Slušajući ove cifre sjetio sam se glasine da je Vaš asistent svojedobno imao veću plaću od dekana Vašeg fakulteta?

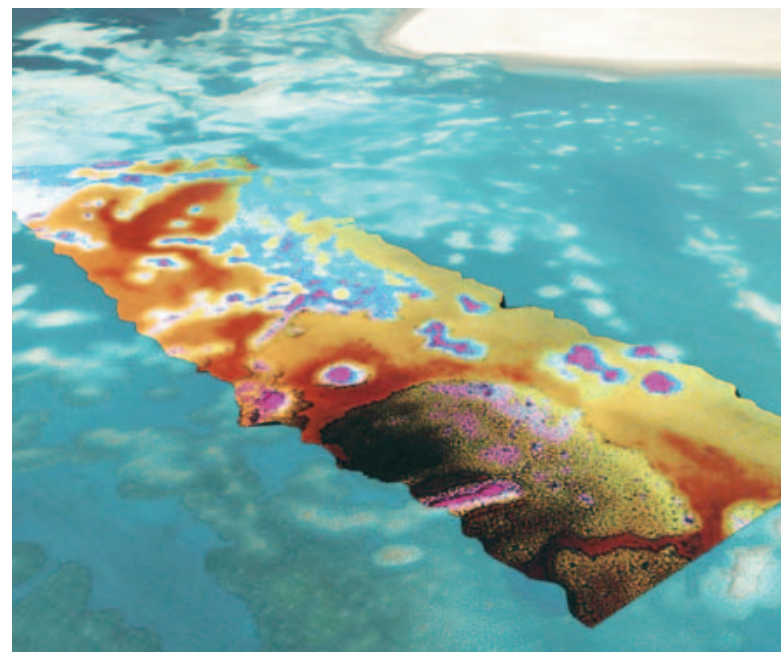
Nije glasina. Istina je! Netom poslije diplome, a kao dio mog znanstvenog tima radeci na tadašnjem FP5 projektu, i to u statusu novaka primao je veću plaću od našeg dekana. To se smatralo skandalom!?! Naravno da se radi o vrlo profitabilnim projektima, čiji su članovi tima itekako dobro plaćeni za svoj znanstveni rad kad ostvaruju rezultat. I to nije nikakav loto, a pogotovo ne rezultat nekih 'veza'. Pa ni moje znanstvene genijalnosti, ako ste na nju sumnjali. Radi se o tome da novca na znanstvenom tržištu ima više nego možete zamisliti! Tako trenutno ostvarujemo i suradnju s NATO-m koji bi nam trebao pomoći u financiranju znanstvene međunarodne radio-nice koja bi se trebala održati tijekom listopada u Splitu. Podržavamo i inicijativu EU i francuske Vlade za znanstvena istraživanja na Mediteranu, u to su uključeni Svjetska banka i GEF (Global Environmental Facility). Radi se o osiguranim sredstvima od preko 20 milijardi eura za narednih 10-15 godina. Uza sve navedeno, pribavljamo i vrhunsku opremu, trenutno realiziramo program nabave i donacije, od strane Freie Sveučilišta u Berlinu, visokokvalitetnog LIDAR-a za razne vrste znanstvenih istraživanja i detekcije u okolišu.

Je li to Vaš odgovor na oba moja pitanja – o šansama pojedinca i šansama zajednice?

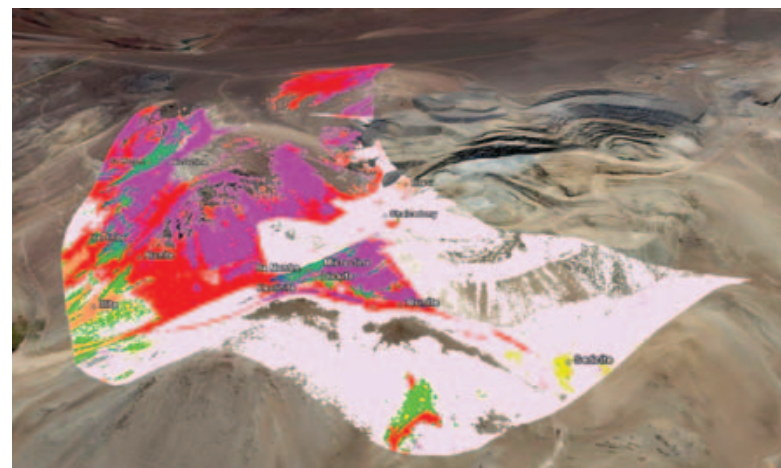
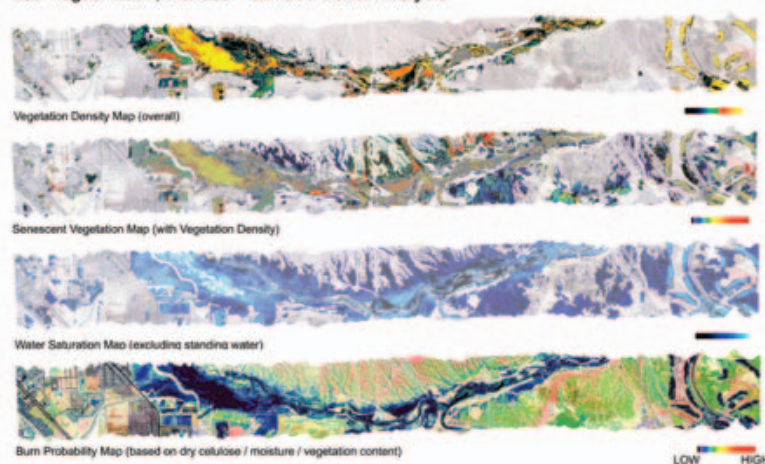
Ne. Premda je svaka interesno 'umrežena' grupa koja radi na nekom projektu svojevrstna zajednica, ja sam Vam pokušao odgovoriti samo na prvi dio pitanja – o šansama znanstvenika pojedinca. Odgovor na pitanje o šansama zajednice, kako akademske tako i šire društvene, neusporedivo je kompleksniji i ovdje ga ne možemo ozbiljno ni dotaći. No navest ću samo jedan primjer aktivnosti u korist šire zajednice u kojoj i sam i te kako ozbiljno i s velikim

nadama sudjelujem. Nedavno smo se u Zadru sastali mi, prorektori za znanost hrvatskih sveučilišta i prodiskutirali sustavne mjere za unapređenje hrvatskih doktorskih studija. Očekujemo da bismo već najesen dogovorili strateške mjere za unapređenje

tog najmoćnijeg segmenta našeg znanstveno obrazovnog pogona. Jer ako je za narodno obrazovanje sistemski najvažnija osnovna škola, najsnažnija poluga kojom se iz letargije možemo pokrenuti u željenom pravcu ipak je doktorska izobrazba!

Las Vegas Wash, Nevada - Surface Cover Analysis

Što je FP7?

Sedmi okvirni program FP7 (*FP – Framework Programme*) je glavni instrument Europske unije za financiranje znanstvenih istraživanja i razvoja. Pomaže suradnji između sveučilišta, istraživačkih centara i industrije. Za razliku od prethodnih okvirnih programa, koji su trajali od tri do pet godina, sedmi okvirni program traje sedam godina, od 01. siječnja 2007. do kraja 2013. godine. Od 1. siječnja 2006. godine Republika Hrvatska je kao zemlja kandidatkinja za EU postala sudionikom tadašnjeg FP6 programa i to u punom opsegu sa svim pravima i mogućnostima kao i sve ostale punopravne članice EU, pridružene države i ostale zemlje kandidatkinje. Može se reći da je tim činom Republika Hrvatska u području znanstvenih istraživanja već tada postala punopravnom članicom EU.

financiranje sveučilišta

Full costing - za bolje upravljanje sveučilišnim novcem

PIŠE:
**DARIJA
BRALIĆ**

Sveprisutni recesijski uvjeti kojima se ne nazire kraj nisu zaobišli ni europski sveučilišni prostor, a kako su loša vremena idealna za preispitivanje, rasprave na ekonomskoj temi sve su češće. Jedna takva rasprava održana je u 16. lipnja u Zagrebu u obliku radionice na nacionalnoj razini, a okupila je predstavnike gotovo svih hrvatskih sveučilišta, kao i stručnjake iz Europe koji su došli podijeliti vlastita iskustva. Radi se o radionici pod nazivom *Universities Implementing Full Costing* organiziranoj od strane Sveučilišta u Zagrebu i European University Association (EUA). Termin „full costing“ doslovno bi se preveo kao „puni trošak“, a označava sposobnost identificiranja i točnog izračuna svih di-

Zadatak koji nova vremena postavljaju pred sveučilišta nije nimalo lak: potrebno je napraviti sve više sa sve manje novca. Europska su sveučilišta shvatila da će teško nastaviti s radom i razvijati se ukoliko ne poduzmu nešto u pravcu rješavanja postojećih financijskih problema. Pri tome nije važno samo osigurati veća sredstva, potrebno je i povećati efikasnost korištenja postojećih sredstava. Jedino se kroz puni uvid u troškove mogu na pravilan način planirati i realizirati aktivnosti i projekti, 'tražiti' potrebna sredstva i ujedno vidjeti koliko se novca na neki način 'izgubi u sustavu'. „Full costing“ (FC) je metoda identificiranja i točnog izračuna svih direktnih i indirektnih troškova pojedinih aktivnosti i projekata, koju posljednjih godina počinje primjenjivati sve više europskih sveučilišta.

rektnih i indirektnih troškova pojedinih aktivnosti i projekata.

Model financiranja hrvatskih sveučilišta velikim se dijelom svodi na trošenje sredstava dodijeljenih od strane ministarstva iz državnog proračuna. Iako na prvi pogled izgleda da se malo toga može učiniti ako ste u svemu što radite ovisni o proračunu, europska sveučilišta su promjenom fokusa počela vraćati stvari u svoje ruke: najprije definiranjem bitnih aktivnosti i projekata ključnih za održivi razvoj sveučilišta, zatim određivanjem troškova svih aktivnosti i projekata, te konačno iznalaženjem financijskih sredstava kombinacijom postojećih i inovativnih izvora financiranja.

Praćenje troškova – složenije nego što zvuči

Što znači trošak neke aktivnosti? To su ukupna sredstva potrebna da bi se neka aktivnost u potpunosti realizirala ili da bi projekt zaživio i funkcionirao na željeni način. Pitanje još uvijek ostaje: koliki je stvarni trošak neke aktivnosti? Bez te informacije ne možemo znati koliko nam uopće novca treba i ne može se odrediti koliko je zapravo neka aktivnost „teška“. Realizacija projekta, naime, sa sobom će povući niz troškova koji nisu prethodno ukalkulirani, kao što su korištenje infrastrukture ili radni sati.

Iako izgleda kao jedan od računovodstvenih alata, njegova primjena najprije traži

tzv. menadžerski pristup. Za početak, nikako se ne treba upuštati u uvođenje ove metode ukoliko prethodno nisu jasno definirani ciljevi koje njom želimo postići.

Full costing – sredstvo, a ne cilj

Potrebno je znati kuda sveučilište ide i što želi ostvariti u dužem roku, vidjeti uklapa li se „full costing“ u strateški plan sveučilišta, naći odgovarajuću metodologiju, po mogućnosti imati potporu „s vrha“ i koordinaciju s drugim sveučilištima kako bi se uskladili pristupi na nacionalnoj razini. Važno je napomenuti da nema jednog i najboljeg načina za provođenje FC-a, važno je samo na kraju procesa imati uvid

u puni i stvarni trošak svake aktivnosti i projekta. Kako će se to učiniti ovisi o pojedinom sveučilištu, odnosno o izabranom modelu ukoliko će uvođenje biti koordinirano na nacionalnoj razini.

Pioniri ovog modela su Oxford University (UK), University of Helsinki (Finska), University of Coimbra (Portugal) i Technical University of Graz (Austrija), a iz njihovih primjera saznajemo da je za implementaciju FC-a potrebno od 2 do čak 7 godina.

Gdje smo tu mi?

Kako će se hrvatska sveučilišta snaći u financijski moderniziranom društvu najprestižnijih svjetskih sveučilišta koja imaju i do 800 različitih izvora prihoda za raznorazne

aktivnosti i projekte, ostaje za vidjeti. Ono što se u fazi razmatranja FC-a javlja kao nužnost je postojanje dobrog nacionalno i europski usporedivog informacijskog sustava koji bi rasvijetlio trenutno stanje odnosno polazišnu točku. Tu smo dosta slabi, podatke prikupljamo većinom kada se to od nas traži, pa bismo već u inicijalnoj fazi uvođenja FC-a imali koristi od svojevrstne samoevaluacije. S druge strane, ova metoda praćenja troškova implementirana je mahom na integriranim sveučilištima u Europi, koja funkcioniraju kao cjelina, pa je istaknuto da je gotovo nemoguće krenuti sa FC-om prije same integracije. Svoje stavove glede ovog projekta hrvatska će sveučilišta moći izložiti već početkom sljedeće akadem-

Riječ stručnjaka: prof. dr sc. Branka Ramljak, Katedra za računovodstvo Ekonomskog fakulteta Split, prorektorica za financije Sveučilišta u Splitu

Važnost kontinuiranog praćenja troškova u visokom obrazovanju

PIŠE:
BRANKA RAMLJAK

Neutajna je činjenica da svaka aktivnost stvara troškove koji se sučeljavaju s prihodima, kako bi se došlo do financijskog rezultata. Informacije o troškovima su nezaobilazan dio poslovnog odlučivanja na bilo kojem nivou i u bilo kojem sektoru gospodarstva, pa tako i u visokom obrazovanju. Svaki subjekt želi ostvariti pozitivan financijski rezultat s tendencijom rasta iz razdoblja u razdoblje. Do takvog se rezultata može doći povećanjem prihoda ili smanjenjem troškova.

U uvjetima recesije, kada su male mogućnosti za povećanje prihoda, svi pokušavaju „igrati na kartu“ smanjenja troškova kroz **racionalizaciju**, odnosno **optimalizaciju**. Do toga se dolazi prije svega kontinuiranim praćenjem troškova. Ne preporučuje se „slijepo“ eliminiranje troškova jer bi to dovelo do apsurdnih sta-

nja u poslovanju. Nastajanje i provedbu troškova treba kontinuirano pratiti pa tako dolazimo i do potrebe za njihovim upravljanjem.

Upravljanje troškovima u visokom obrazovanju

Planiranje, organiziranje, nadzor i informiranje o troškovima u cilju njihove optimalizacije predstavlja **upravljanje troškova**. To je poseban način upravljanja i vođenja poslovanja koji najveću važnost u postizanju organizacijskih ciljeva poklanja optimalizaciji troškova.

Pretpostavka tomu je kvalitetna analiza troškova prema unaprijed **definiranim aktivnostima na sveučilištu**, kao mjestu odvijanja procesa visokog obrazovanja. Na sveučilištu se odvijaju različite aktivnosti: od znanstveno-istraživačkog rada, nastavne aktivnosti, međunarodne suradnje i unaprjeđenja kvalitete, do kulturne, izdavačke i medijske produkcije, uz čitav niz

stručnih i administrativnih poslova koji osiguravaju nesmetano odvijanje svih navedenih aktivnosti.

Troškovi u osiguravanju svih navedenih aktivnosti se povećavaju, pojavljuju se i nove aktivnosti, dok se „sigurni“ izvori financiranja (iz proračuna) smanjuju. Zato je prvi korak **identificiranje stvarnih troškova svih aktivnosti** koje se na sveučilištu izvode, a za što bi trebalo biti zainteresirano vodstvo sveučilišta, od čelnih ljudi do zaposlenika. Svi moraju više uvažavati i kontinuirano pratiti troškove u donošenju operativnih ili strateških odluka.

Iskustva razvijenih sveučilišta u svijetu i Europi pokazuju da su oni prepoznali važnost praćenja troškova u visokom obrazovanju. Recesija u kojoj se Hrvatska trenutno nalazi, ne smije biti razlog inercije i nezainteresiranosti za uvođenje novih, kvalitetnijih načina praćenja troškova. Hrvatsko visoko obrazovanje u sadašnjem trenutku mora iznaći načine kako osigurati dodatne izvore prihoda budući

su sadašnji često nedostatni (uvjetovani proračunom). S druge strane, nesmetano poslovanje u visokom obrazovanju može se osigurati i utjecajem **na strani troškova**. Logično je da se onda u tom kontekstu razvijaju nove metode i modeli praćenja poslovanja koji se svakako trebaju podržati. U tom smislu treba promovirati menadžerski koncept praćenja, odnosno upravljanja troškovima. Kvalitetne informacije o troškovima omogućile bi vodstvu sveučilišta u svakom trenutku kontrolu efikasnosti upravljanja pojedinim dijelovima imovine kao i cijelim poslovnim procesom.

„Full costing“ model

Iskustva priznatih svjetskih sveučilišta pokazuju kako se treba „uhvatiti u koštac“ s novim izazovima na području troškova te u tom smislu preporučuju uvođenje **„full costing“ modela**. Praćenje troškova kroz njihovo planiranje i realizaciju jedno je od ključnih pitanja vođenja (upravljanja, menadžmenta)

Prof. dr. sc. Branka Ramljak, Katedra za računovodstvo, prodekanica za organizaciju i financije

sveučilišta uopće.

Zbog značenja koje bi uvođenje takvog modela imalo na našim sveučilištima, stalno je potrebno isticati ono podrazumijeva **uključivanje svih dijelova sveučilišta u taj proces**, za početak identificiranje aktivnosti, a onda i troškova koji će biti pridruženi tim aktivnostima. Svakoj aktivnosti bi se „pridružili“ njima odgovarajući direktni i indirektni troškovi. Ovdje se radi o internim stvarima svakog sveučilišta koje će morati uložiti dodatne na-

pore u budućem razdoblju, ukoliko se koncept „full costinga“ zaista želi implementirati.

Poteškoće implementacije

Na našim sveučilištima postoje i **realne poteškoće** u implementiranju navedenog, ali i svakog drugog suvremenog troškovnog modela, kao što su: nerazvijena funkcionalna integracija; klasičan, često neučinkovit način vođenja sveučilišta s nedostatkom

ske godine kada se planira formiranje operativne grupe koja bi se bavila problematikom implementacije FC-a.

Recepte imamo, vrijeme je za primjenu

Prošlo je već dosta vremena od kada smo postali svjesni recesije do danas, kada je sve jasnije da će u nedostatku globalnog rješenja svatko biti prepušten sam sebi. Isto vrijedi i za sveučilišta. U prvom planu više nije isticanje činjenice da nema dovoljno financijskih sredstava, sada je zanimljivo čuti što institucije i organizacije planiraju napraviti po tom pitanju. Obzirom na dinamičnost i važnost novih zbivanja u sektoru visokog obrazovanja na europskoj razini, hrvatska su se sveučilišta našla u doista povoljnoj poziciji: ne samo da su europski kolege istražili naše zajedničke probleme, nego su pronašli rješenja, primijenili ih u praksi i još došli k nama sve nam ispričati i nesebično nam pomoći, a sve u cilju boljeg funkcioniranja europskih sveučilišta i afirmacije europskog prostora kao svjetskog lidera u znanju i obrazovanju.

inovativnosti na svim razinama; nedovoljna znanja za implementiranje što je velikim dijelom posljedica sljedećeg:

- nedovoljno ulaganje u edukaciju stručnog i administrativnog osoblja koji su značajan, neizostavni dio nesmetanog odvijanja procesa visokog obrazovanja,
- neusklađen informacijski sustav na sveučilištu (najčešće svaka sastavnica ima svoja programska rješenja) te,
- neusklađen računovodstveni sustav kroz programska rješenja na sveučilištu (jedan kvalitetan računovodstveni program za cijelo sveučilište bio bi dobra podloga za implementiranje „full costinga“).

Sve to onemogućava našim sveučilištima kvalitetan iskorak, što će trebati u najskorije vrijeme mijenjati uz inzistiranje na unaprjeđenju kvalitete nastavnog, znanstvenog i stručnog rada, kao i kvalitete i uvjeta rada studenata i nastavnika te administrativnog osoblja.

Splitski studenti debatirali s budućom svjetskom vojno-političkom elitom

Piše:
Mia Vuco*

U okviru studijskog putovanja, polaznici Royal College of Defence Studies (RCDS) iz Velike Britanije koji organizira i provodi obrazovanje i obuku viših vojnih časnika, diplomata i javnih dužnosnika koji se pripremaju za obnašanje visokih dužnosti u vladama i vojnim snagama u zemljama iz kojih dolaze, posjetili su Sveučilište u Splitu u lipnju. Za susret s polaznicima RCDS-a, na temu Hrvatska i EU - izazovi i perspektive, sudjelovalo je i 19 studenata naših fakulteta. Pripremali su ih prof. dr. sc. Vesna Barić Punda, prof. dr. sc. Davorin Rudolf i doc. dr. sc. Petar Bačić. Naši su studenti dobili najviše pohvale, i to ne samo za aktivno sudjelovanje u razgovorima i raspravama, već su posebice izdvojena njihova jasna i uvjerljiva argumentacija te pravna logika.

Događaj koji treba ponoviti!

Vrlo aktivni studenti zaintrigirali su predstavnike RCDS-a spremnošću na otvorenu diskusiju, nadmećući se pitanjima, iznošenjima vlastitog

Polaznici postdiplomskog studija iz Velike Britanije Royal College of Defence Studies kao gosti Sveučilišta u Splitu sa našim su studentima raspravljali na temu pristupanja Hrvatske Europskoj Uniji, kao i drugim aktualnim društveno-političkim temama. Splitski su se studenti okupili u zavidnom broju, pokazujući time zainteresiranost i dobru upućenost, a predstavnike RCDS-a zaintrigirali su spremnošću na otvorenu diskusiju, nadmećući se pitanjima i iznošenjima vlastitog viđenja aktualnih problema naše zemlje

viđenja o samom postupku pristupanja svoje zemlje EU, raspravljajući o načinu rukovođenja tim procesom s naše strane, uz argumentirane kritike, probleme i navođenje gledišta koji im se čine zabrinjavajući ili su im pak nedovoljno pojašnjeni. Govorilo se i o gospodarskim problemima naše zemlje te članstvu

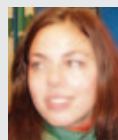
Hrvatske u NATO-u. Prisutni profesori bili su nedvojbeno ponosni na studente, njihovu britkost i neumoljivost da što više detalja saznaju od onih koji im na to mogu dati suvisle odgovore. Gosti su pokazali svoje zadovoljstvo još za vrijeme trajanja diskusije s mladim Splićanima željnim informacija, jedva

stigavši odgovarati na brojne upite i nastojeći preneti što veći dio svog jedinstvenog i bogatog znanja. Upriličeni susret bio je pravi dokaz koliko studentima treba sličnih događanja za koje su više nego spremni i zainteresirani!

***Mia Vuco, studentica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu**

U raspravi su sudjelovali studenti: Marina Osmančević, Antonija Škaričić, Sanja Garafulić, Ana Jelavić, Marko Perkušić, Anđelina Čivljak, Iva Bego, Ivana Biuk, Ivana Hrستی, Ana Lovrinčević Šelam, Tihana Kušeta, Ivan Glučina, Marina Šare, Frano Belohrasky, Šime Jozipović, Marko Plejić, Damir Kačer, Slavija Mihovilčević, Katarina Blažević, Piniya Poljaković i Gaia Vidović

Piniya Poljaković, studentica sociologije:

“Okrugli stol studenata ovakve vrste zasigurno nije bilo uobičajeno iskustvo. Različiti stavovi, mišljenja i percepcije Europske Unije, odnosno njenih vrlina i mana, već u samom početku rasprave “potpalili su vatru” među studentima i ostalim sudionicima. Manji broj studenata izrazio je želju za što bržim ulaskom u EU, dok je veći dio bio protiv ulaska barem u idućih nekoliko godina, smatrajući Hrvatsku nespremnom po pitanju političke situacije i ekonomske konkurentnosti u odnosu na ostale europske zemlje! Pozitivni aspekti s jedne strane te kritički stav i skeptičnost s druge, nisu jenjavali ni u ostalim temama rasprave. Korupcija kao svakodnevica hrvatskog društva pokazala se prisutnom i u zapadnim zemljama. Svoja mišljenja i stavove sudionici su spremno i argumentirano iznosili, otkrivajući dobru upoznatost s

dotičnim činjenicama i razumijevanju značenja istih. Dakle, nije bilo mjesta “kavanskim raspravama” već mišljenjima utemeljenima na činjenicama što je pokazatelj analitičkog, akademskog pristupa političkoj i ekonomskoj situaciji u Hrvatskoj i šire. Pozitivna atmosfera poticala je sudionike da bez straha iskazuju različite stavove, što je put k demokratskom i građanskom društvu u kojemu različitosti ne razdvajaju već sličnosti spajaju. Pohvala organizatorima u iščekivanju idućeg okruglog stola!”

Katarina Blažević, studentica prava:

“Razgovor s polaznicima Royal Academy of Defence zasigurno je jedno super pozitivno iskustvo za sve nas koji smo mu prisustvovali. Rasprava se ponajviše vodila oko tekućih pitanja važnih za vanjske i sigurnosne interese Republike Hrvatske poput ulaska u EU, NATO ili

odnosa Hrvata sa Srbima. Pristup koji su Englezi zahtijevali okarakterizirala bih kao analitičan jer je tražio argumentirano mišljenje o tim problemima, što je urodilo izvrsnoj diskusiji. Zbog toga mislim da bi ovakvih susreta trebalo biti još više, ali i da bi se cjelokupno školovanje više trebalo usmjeriti na osposobljavanje studenata da formiraju kritičko mišljenje i da izvlače zaključke iz argumentiranih teza. Izvrsno iskustvo, nadam se da će se ponoviti!”

Gaia Vidović, studentica ekonomije:

„S obzirom da je velika važnost data viđenjima studenata o postupku pristupanja hrvatske EU i načinu na koji RH rukovodi samim procesom, pretpostavljala sam kako će to biti ‘žučna’ rasprava. Zbog aktualnosti teme, ali i različitih profila studenata koji dolaze s prava, ekonomije, filozofskog fakulteta, nailazilo se na

oprečna mišljenja. Svi su nastupali s aspekta svoje buduće profesije i hrabro iznosili svoja mišljenja o korupciji, „odljevu mozgova“, neriješenim pitanjima Domovinskog rata, graničnim sporovima koje imamo sa susjednim zemljama, valorizaciji rada u zemljama članicama EU i o mnogim drugim interesantnim temama. Rasprava je bila na zavidnom nivou. Najinteresantnije je bilo što su se studenti i međusobno sukobljavali, odnosno nadopunjavali. Premda je nas ‘ekonomista’ bilo u manjoj mjeri, smatram da smo jasno artikulirali svoja mišljenja i objasnili, s ekonomskog aspekta, kako vidimo budućnost i rješenje već prethodno navedenih problema. Pohvalila bih činjenicu da se rasprava odvijala na tečnom engleskom jeziku, čime smo pokazali da jezična barijera ne postoji, što nije zanemarivo. Svaka diskusija i razmjena mišljenja je dobrodošla, pa tako i ova. Susret se odvijao na obostrano zadovoljstvo.”

promocija

Arsen Bačić & Petar Bačić

„Ustavna demokracija i sudovi – o teoriji i praksi
artificijelnog pravnog razloga“,
Pravni fakultet u Splitu, Split, 2009., str. 432Piše:
MILAN FRANIĆ*

Ova hrestomatija od iznimnog znanstvenog i nastavnog značaja (osobito u sklopu ustavnopravnih, procesnopravnih i teorijskopravnih kolegija) podijeljena je na uvodni dio i hrestomatiju. Uvodni je dio podijeljen na devet poglavlja (točaka). Kratka je, samostalna i cjelovita znanstvena studija o široko postavljenom rasponu tradicionalnih i suvremenih problema (ustavnog) pravosuđa, pri čemu se pretežno referira na najnovija djela i suvremene autore.

Uvodna napomena u kontekstu hrvatske državnopravne povijesti nakon 1990. godine, ukazuje na uzročnu vezu između dominacije političkog nad pravnim razlogom i prednosti državom zaokupljenog germanskog modela *Rechtsstaata* pred individualistički orijentiranim angloameričkim modelom *rule of law*.

Demokracija i sudbena vlast

Točka *Demokracija i sudbena vlast* problematizira legitimnost sudova u širem kontekstu legitimnosti demokratskog poretka, s čim je povezan i temeljeni demokratski princip neovisnosti sudstva, kako od utjecaja dužnosnika koji vladaju, tako i od fluktuacije javnog mnijenja. Razmatranje *O diobi vlasti, mjestu i ulozi sudstva u tripartizmu demokratske vlasti* započinje klasičnom *Montesquievom* doktrinom o trodiobi vlasti a završava suvremenom kritikom te teorije. Točka *Sudbena vlast kao politički neutralna zona?* referira se na problem nepristranog i zakonitog rješavanja sporova kao sadržaja pravosudne funkcije, na dva modela ustavnog odgovora na promjenjive političke i ekonomske prilike, na odnos suca i propisa te na ulogu sudova u olakšavanju i legitimiziranju promjena režima. U točki *Od demokracije do sudokracije?* izložena je suvremena reaktualizacija *Lambertove* ideje juristokracije odn. sudokracije. Aktivističko sudstvo provocira napad političkih grana vlasti. No, shvaćeno kao obrana individualnih prava protiv nadiranja državne vlasti, uživa sve veću potporu naroda. Točka *Ustavna demokracija između legalnog i političkog konstitucionalizma* ukazuje da je legalnom konstitucionalizmu, koji u suštini demokratskog poretka vidi ustav kao normativnopravni akt, suprotstavljen koncept političkog konstitucionalizma, koji apstrahira normativnopravnu narav ustava i ulogu sudovanja u korist političkog demokratskog

procesu. Točka *Ustavno sudstvo kao jamac ustavnosti i zakonitosti* izlaže historijat ideje kontrole ustavnosti zakona i razlikovanje dvaju teorijskih modela ove kontrole: američkog modela *in concreto* kontrole od strane ordinarnih sudova, i europske *in abstracto* kontrole od strane ustavnog suda.

Problem justokracije

Točka *Ustavni sudac između legalnog razloga i političkog konflikta* u hrvatskom iskustvu prepoznaje fenomen judicijalizacije politike, tj. nastojanja da se sudovi postupno uključe u proces rješavanja političkih prijedora. Zbog opadanja povjerenja u političke institucije, težište se prebacuje s političkih na profesionalne elite, pa funkciju demokratskih procedura preuzimaju vrijednosno neutralno tržište i sudstvo.

Točka *Demokracija i sudovi u razdoblju tranzicijske pravde u Republici Hrvatskoj (1990.-2009.)* ističe transformativnu ulogu prava u tranzicijskom procesu, koja općenito smjera liberalizaciji države i društva. Detektiraju se glavni problemi hrvatske pravosudne zbilje u tranzicijskom momentu (ovisnost sudstva o politici, faktučka lustracija pravosudnih kadrova potpomognuta politički instrumentaliziranim djelovanjem DSV-a), a zaključuje se kako je predominacija političko-koruptivnog razloga rezultirala slomom sudbenog legitimiteta. Posebno na polju ustavnog sudovanja, ukazuje se na veliki raskorak između ustavnog teksta i zbilje tog vremena. Pasivnost u redovima ustavnih sudaca, u vidu suzdržavanja od konflikt s političkim institucijama, nije opravdala vjeru koju je ustavni tekst poklonio institucijama pravosuđa protiv iskušenja pred kojima bi se mogla naći hrvatska mlada demokracija. Posebni doprinos uvodnog dijela je upravo ta obrada tranzicijske problematike hrvatskog sudovanja. Dotiču se teme poticajne za daljnju znanstvenu obradu, prvenstveno problem izrazite prisutnosti političkog momenta u hrvatskom pravosuđu posljednjeg desetljeća prošlog stoljeća, sa svim popratnim reperkusijama. To je utoliko važnije ukoliko je u pravnoznanstvenoj obradi ovog problema kod nas malo učinjeno.

Hrestomatijski dio ističe se širokim rasponom problemskog obuhvata te zastupljenošću autora kako angloameričke, tako i europskocivilne pravne tradicije. Zbog svega navedenog lako je zaključiti kako je prikazana knjiga vrijedna posebne pozornosti, ne samo znanstvene, već i stručne javnosti.

*dipl. iur., znanstveni novak na
Pravnom fakultetu u Splitu

Dileme neovisnog i aktivnog

U Splitu je 24. lipnja 2010. godine održan znanstveni skup povodom objavljivanja dviju knjiga: znanstvene monografije Petra Bačića: **Konstitucionalizam i sudski aktivizam**, Pravni fakultet, Split 2010. i hrestomatije Arsena Bačića & Petra Bačića: **Ustavna demokracija i sudovi**, Pravni fakultet, Split, 2009. Na skupu su govorili prof.dr.sc. Branko Smerdel, prof.dr.sc. Zvonimir Lauc, mr.sc. Marin Mrčela i autori. Skup je pozdravio prorektor Sveučilišta u Splitu prof.dr.sc. Dragan Bolanča. Umjesto rezimea izlaganja svih sudionika odabrali smo donijeti integralni tekst uvodnog izlaganja prof.dr.sc. Branka Smerdela.

Piše:
BRANKO SMERDEL*

Majstorska radionica Bačić & Bačić, najaktivnija i najproduktivnija institucija iz koje se hrvatskoj znanstvenoj i stručnoj javnosti redovito odašilju vrijedne knjige na teme ustavne i političke teorije i ustavnog prava, i to tempom koji se, istina, ne bi mogao usporediti s onim kojim velika tiskara zvana 'Hrvatski sabor' producira nove zakone i druge propise, ali je svakako izuzetan u našim znanstvenim prilikama, razveselila nas je s dva nova naslova koja zaista ne spadaju u kategoriju onih koji će 'postati makulatura jednim potezom pera zakonodavca'. Obje knjige su usmjerene na ustavnopravnu teoriju, a ne pozitivno zakonodavstvo, a na tom području problemi i dileme ostaju otvoreni u Hrvatskoj kao i u uzornom demokratskom svijetu.

Dioba vlasti i konstitucionalizam

Središnje teme, zajedničke objema knjigama koje su pred nama, jesu: dioba vlasti i konstitucionalizam, kao temelji demokratske ustavne države, utemeljene na ustavu slobode (Hayek) i načelu vladavine prava.

Moj kolega i dobar prijatelj od davnih nam asistentskih dana, profesor Arsen Bačić bio je zaista među prvima koji su na kvalitetan i stručan način, otvorili obje teme u Republici Hrvatskoj, u oba slučaja s po jednom vrijednom knjigom: 'Diobom vlasti' još 1990. godine, a zatim 'Izazovima konstitucionalizma' 1999. godine. Obje teme, konstitucionalizma i diobe vlasti, na najbolji su mogući način obuhvaćene i ovom novom hrestomatijom izrađenom u novo-razvijenoj „majstorskoj radionici“, poduzeću s ogromnim perspektivama na našoj i europskoj znanstvenoj sceni.

Knjiga potisnuta iza pozornosti javnosti

Veliko mi je zadovoljstvo, i ponosim se, što mogu reći da sam bio promotor Arsenove „Diobe i jedinstva vlasti“ u proljeće 1991. godine. Način na koji sam doputovao na tu

Petar Bačić i Marin Mrčela

„
dok jedni naglašavaju
pozitivne strane
'judicijalizacije'
političkog odlučivanja,
tj. rješavanja interesnih
sukoba primjenom prava,
drugi upozoravaju na
opasnost 'juristokracije',
tj. dominacije
nekontroliranog sudstva

promociju govori najbolje o tome zašto je knjiga bila potisnuta iza pozornosti stručne i opće javnosti: putovao sam nekih osam sati od Dubrovnika pretrpanim autobusom, kojeg sam uhvatio u zadnji tren, jer me u IUC Dubrovnik zatekla odluka JAT-a kojom je ukinuo letove na sve hrvatske destinacije. Knjigu smo entuzijastički pozdravili, premda je već bilo jasno da će kroz izvjesno vrijeme Hrvatskom i dalje dominirati jedinstvo, a ne dioba vlasti. Bilo je to jasno, među inim i zbog poteza nove demokratski izabrane vlasti, koja je u to vrijeme odlučno provodila „potajnu lustraciju sudstva“ i to ne po kriterijima odanosti ranijoj komunističkoj vlasti, nego prema spremnosti da se bez pogovora služi novoj vlasti, pa i onda kada donosi loše propise (privatizacija) ili pak upozorava suce i državne odvjetnike – možda ne izravno kao što je činila ranija vlast, nego najčešće konkludentnim činjenjima - da se 'zakona ne trebaju držati kao pijan plota'.

Tajanstvena formula „kibi-dabi“

Druga Arsenova značajna knjiga bila je „Hrvatska pred izazovima

konstitucionalizma“ iz 1999. godine. Promocija je bila u teškom vremenu, kada su izgledi i perspektive razvitka konstitucionalizma bili još uvijek vrlo zamračeni, a izgledi mirne smjene vlasti pod velikim pitanjem. To je dobro ilustrirala tajanstvena formula „kibi-dabi“ koju je predsjednik Tuđman, na pitanje hoće li mirno prepustiti vlast ako izgubi izbore, pripisao „starim Zagrepčanima“. Ustavni sud RH je prethodne godine odlukom o mirovinama, učinio najveći, a valja kazati i najprijeporniji iskorak iz osmogodišnjeg razdoblja „samogrančavanja“, opravdanog izvanrednim stanjem, ali uvjetovanog i nedostatkom bilo kakvog iskustva 'sudskog aktivizma' i teleološke interpretacije Ustava i zakona, u njegovom sastavu kao i u stručnoj javnosti.

Prvi promotor knjige, ondašnji predsjednik Ustavnog suda, pokojni dr. Jadranko Crnić, bio je prilično nezadovoljan kvalifikacijom o pribjegavanju „formalističkom odlučivanju“ u praksi Ustavnog suda. Rasprava koju smo vodili u toj prilici, aktualna je do današnjeg dana: je li

ARSEN BAČIĆ & PETAR BAČIĆ

sudstva u suvremenoj teoriji i hrvatskoj tranziciji

sudski aktivizam ili strogo samograničavanje, ono što teorija ima preporučiti Ustavnom sudu? Što ustvari zahtjeva opredjeljenje za 'sudski realizam'?

Opasnost 'juristokracije'

Vrlo kvalitetne, ali ni u kojem slučaju jednoznačne odgovore na to pitanje naći ćemo u ove dvije knjige. Ne zato što autori ne bi bili sigurni i dosljedni u svom znanstveno-teorijskom opredjeljenju, nego zato što je i svjetska teorija duboko podijeljena u tom pogledu: dok jedni naglašavaju pozitivne strane 'judicializacije' političkog odlučivanja u velikom broju europskih država, čime se interesni sukobi rješavaju kao problemi primjene prava, drugi upozoravaju na opasnost 'juristokracije', dominacije nekontroliranog sudstva, posebno u uvjetima nestabilnog ustavnog i pravnog sustava zahvaćenog dugogodišnjim procesom turbulentnih ustavnih promjena.

Pitanje je itekako aktualno, premda malo raspravljano u okviru tek donesenih ustavnih promjena. Evo kako ga je u javnoj raspravi obrazložio Arsen Bačić: „...neovisno o navedenim razlikama u pogledima na sudbenu vlast i njene elemente između dva prijedloga važno je istaći da je navedene promjene koje prema – obrazloženjima prijedloga – naglašavaju ustavno načelo neovisnosti sudbene vlasti i to kroz jačanje ustavnog položaja, samostalnosti i neovisnosti njihovih nositelja, moguće sagledati i kroz drugu prizmu. Naime, bilo bi najmanje poželjno da zaboravljajući svekolike kronične probleme našeg pravosuđa ovu otvorenu priliku za ustavne promjene na planu sudbene vlasti iskoristimo isključivo kao još jedan prilog mitologiji o neovisnosti sudbene vlasti, nastavljajući propuštati priliku da se kritički konstruktivno sagleda stvarni konstitucionalni i politički smisao i granice ustavne postavke o neovisnosti sudstva te pokuša odgovoriti na pitanje mogu li aktualne promjene koje se tiču sudbene vlasti ako se razumiju jed-

Zvonimir Lauc, Branko Smerdel i Arsen Bačić

nostrano, odvesti – valjda ipak neće – u nekom drugom pravcu razvoja tog važnog segmenta državne vlasti? Recimo u pravcu sve evidentnije juristokracije koja je – prema mnogim istraživačima kompleksa diobe vlasti, a posebno položaja i uloge sudbene vlasti – danas već evidentna tendencija i formacija u okvirima suvremene ustavno-demokratske države.“

Promocija baš nije najbolje mjesto za raspravu, ali na ovo 'valjda ipak neće', ipak moram postaviti pitanje: 'a zašto ne bi?', kad su svi uvjeti za to osigurani? Ukoliko nema formalno utvrđenih i transparentnih pravaca odgovornosti svih nositelja državne vlasti, lakše je uspostaviti neformalne oblike političkog utjecaja.

Izvorni interdisciplinarni znanstveni rad

Amerikanci kažu 'like father like son' pa tako ni dr.sc. Petar Bačić nije ustuknuo pred najtežim teorijskim pitanjem i interdisciplinarnim pristupom u svojoj doktorskoj disertaciji „Konstitucionalizam i sudski aktivizam: ustavna demokracija između zahtjeva za vladavinom većine i protuvećinskog argumenta“, koja je osnova njegove knjige.

Navešt ću samo bitne ocjene iz moje recenzije znanstvene monografije: „Predmet ove znanstvene monografije je s jedne strane nužnost, a s druge granice intervencije sudbene vlasti u formuliranje i provedbu politika od strane zakonodavnih i izvršnih tijela državne vlasti u suvremenim demokracijama. Važnost istraživanja i znanstvene obrade pitanja odnosa konstitucionalizma i demokracije izuzetno je porasla u zemljama Europske Unije posljednjih desetljeća, s obzirom na uočljiv proces judicializacije pro-

cesa upravljanja (governance), koji po mišljenju mnogih istaknutih autora dovodi u pitanje i samo temeljno ustavno načelo diobe vlasti. Kako se moglo očekivati, ovaj trend je našao izraza u Republici Hrvatskoj, gdje javnost vrši sve veći pritisak na sudstvo, na prvom mjestu Ustavni sud, da se upusti u važna politička pitanja. Riječju, važnost predmeta je neizmjerena. Autor je u potpunosti svjestan opisane važnosti predmeta, što je pokazao i dokazao predmetnom znanstvenom monografijom u cjelini, kao i u pojedinim dijelovima. Povezujući teoretski pristup klasične ustavnopravne i političke teorije sa suvremenim trendovima razvoja ustavnog sudovanja u Europi i svijetu, kao osnovicu svoje raščlambe su-

rukopis Petra Bačića na razini je najzapaženijih i najviše citiranih djela europske literature, ali ih i nadmašuje ambicijom da obuhvati i sintetizira dostignuća najistaknutijih svjetskih autora na ovom području

vremenih procesa u tranzicijskim zemljama i u Republici Hrvatskoj, kreirao je izvorni interdisciplinarni znanstveni rad koji predstavlja izuzetno važan doprinos hrvatskoj ustavnopravnoj doktrini, a po našem sudu ima veliku vrijednost u komparativnim razmjerima“. Dakle, izvorno djelo, konkurentno u svjetskim razmjerima. Kao i kod niza drugih važnih znanstvenih problema na području ustavnog

prava, novija literatura koja bi cjelovito monografski obrađivala ovaj predmet, u Republici Hrvatskoj ne postoji, tako da predmetni rukopis predstavlja izvoran i originalan rad izuzetne signifikantnosti. Više od toga, u komparativnim razmjerima, rukopis je na razini najzapaženijih i najviše citiranih djela europske literature, ali ih u mnogo čemu i nadmašuje autorovom ambicijom da obuhvati i sintetizira dostignuća najistaknutijih svjetskih autora na ovom području. To najbolje pokazuje impresivni popis literature koji obuhvaća 475 tiskanih izvora, bez izvora s interneta. Riječju, vrlo visoka razina kvalitete u komparativnim razmjerima. Rad je upravo uzorno koncipiran u četiri dijela s po četiri poglavlja, s ogromnim brojem bilješki ispod teksta, što ga čini veoma preglednim i prikladnim za izučavanje na različitim razinama, kao i dobrom osnovom za daljnji studij. Nazivlje je usklađeno sa standardima na području hrvatskog komparativnog ustavnog prava, a prijevodi terminologije visoko su kvalitetni. To je važno pripomenuti, jer je dio tog stručnog nazivlja tek u procesu stvaranja i recepcije u hrvatskomu jeziku.

Pionirski značaj djela

Djelo je ponajprije namijenjeno studentima prava i političkih znanosti na svim razinama studija. Međutim, s obzirom na pionirski značaj djela, ono će biti od interesa za cjelokupnu javnost, na prvom mjestu za djelatnike u pravosuđu i političare koji su angažirani u reformi pravosuđa. Nadajmo se da će se posebno ovi posljednji, a bitni čimbenici zainteresirati za navedena djela. Jer, da zaključim, riječima Arsena Bačića: „Neraskidivost veze između neovisnosti i odgovornosti

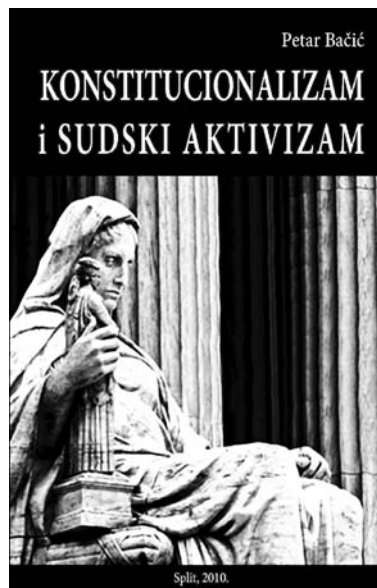
“

nazivlje je usklađeno sa standardima na području hrvatskog komparativnog ustavnog prava, a prijevodi terminologije visoko su kvalitetni, što je važno jer je dio tog stručnog nazivlja tek u procesu stvaranja i recepcije u hrvatskomu jeziku

svake vlasti temelj je suvremenog demokratskog konstitucionalizma. Ako o tom vitalnom aspektu sudbene vlasti kao organskom elementu ustavnog mehanizma diobe vlasti danas intenzivno raspravljaju i oni koji se ponose s najjačim i najuglednijom sudbenom vlasti na svijetu, onda o tome iz još više razloga treba raspravljati i kod nas. Trebamo li se podsjetiti s koliko se problema susreće Republika Hrvatska u prezentaciji poglavlja o nacionalnom pravosuđu u našim razgovorima o pristupanju EU, te da li stvarno ozbiljno mislimo da će se svi nagomilani problemi koji prate situaciju u pravosuđu razriješiti izmijenjenim ili novim ustavnim odredbama?“

Moje je odgovor: svakako trebamo, otvaranjem poglavlja 23. u pregovorima o pristupanju Europskoj Uniji, podsjetiti će nas na to europski pregovarači, od kojih neki i ne razumiju specifične probleme hrvatske tradicije i hrvatske organizacije vlasti.

*redovni profesor na Katedri ustavnog prava Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

gost tribine

Sir Iain Chalmers: pionir medicine zasnovane na dokazima i borac za obespravljene

RAZGOVARALA:

IRENA ZAKARIJA GRKOVIĆ DR.MED.

Sir Iain Chalmers utemeljio je Nacionalnu jedinicu za perinatalnu epidemiologiju u Velikoj Britaniji, što je bio prvi korak ka utemeljenju britanskog Cochrane centra, čiji je utemeljujući direktor već deset godina, kao i Cochrane Collaboration u kojem i Hrvatska ima svoj ogranak od 2008. godine. Radi se o sustavu u kojemu su objedinjena postignuća svih istraživanja iznimno važna jer liječnicima pružaju najrelevantnije moguće rezultate medicinskih istraživanja u svijetu.

Koji je bio glavni motiv osnivanja Cochrane Centra?

I kao student i kao liječnik susreo sam se s činjenicom kako više specijalista ima oprečne stavove i mišljenja o istovjetnim problemima. Na primjer, kada sam bio student, bilo je liječnika koji su smatrali da radikalna mastektomija nije nužna u liječenju karcinoma dojke, a drugi su smatrali da ta operacija mora biti rutinska. Kada sam trebao polagati ispit, morao sam utvrditi koje mišljenje moj ispitivač zastupa. Osim toga, nas kao studente nisu ohrabrivali pitati naše profesore da dokazima potkrijepe stavove o različitim načinima liječenja koje su zastupali. Veoma intenzivno sam se suočio s tim problemom radeći za Ujedinjene narode u Pojasu Gaze, gdje sam spoznao kako neke od metoda koje smo učili na fakultetu izravno uvjetuju patnje i smrt pacijenata. Od tog momenta postao sam opsjednut načelom dokaza suprotstavljenih načelu autoritativnog donošenja odluka o liječenju. Kao još jedan primjer može poslužiti knjiga dr. Spocka, pedijatra: kad sam je u 1965. godine kupio bila je već prodana u 19

Jedan od vodećih medicinskih istraživača svoje generacije Sir Iain Chalmers prošlog je mjeseca u Sveučilišnoj knjižnici održao tribinu pod nazivom "Pojas Gaze 1970. i 2010. godine: osobna razmatranja jednog doktora". Još kao mlad liječnik upravo u Gazi je shvatio da zbog nedostatka pravih dokaza o učinku pružene pomoći, liječnik i u najboljoj namjeri može učiniti veliku štetu. Stoga kreće u veliku istraživačku pustolovinu znanstvene procjene učinaka zdravstvenih intervencija koja je rezultirala osnivanjem Cochrane Centra i Cochrane kolaboracije koja se nastavlja i danas. Višestruko je nagrađivan i odlikovan, 2000. od engleske kraljice dobija titulu viteza, a 2010. i nagradu "Winslow" za doprinose u javnom zdravstvu.

Sir Iain Chalmers, Irena Zakarija Grković, Lady Jan Chalmers

milijuna primjeraka. U toj knjizi o dojenčadi i skrbi za djecu dr. Spock savjetuje da novorođenčad trebaju spavati ležeći na trbuhu što je to ranije moguće. Danas mi znamo kako je taj savjet, koji nije bio zasnovan na dokazima i činjenicama već na teorijskim pretpostavkama, uzrokovao najmanje deset tisuća slučajeva iznenadne smrti dojenčadi u Velikoj Britaniji. Ta su me iskustva usmjerila čitanju načina na koje su različita liječenja ispravno procijenjivana, a zatim, nakon što sam specijalizirao ginekologiju i porodiljstvo, da u toj oblasti objedinim dokaze o ispravnoj skrbi tijekom trudnoće, porođaja i babinja, za žene, porođičare i primalje. Moj početni rad izazvao je zanimanje i zatraženo je

da utemeljim Nacionalnu jedinicu za perinatalnu epidemiologiju.

Kako je tekao sam proces osnivanja?

Poduzeli smo iscrpno pretraživanje svih do tada poduzetih kontroliranih studija o trudnoći i porođaju i objavili smo veliku studiju od 1.500 stranica u dva volumena, ali i sažetu inačicu u formatu džepne knjige, kako bi rezultati našeg istraživanja bili dostupni i ženama. Od 1988. smo počeli objavljivati i u elektroničkom obliku, što nam je omogućilo osvježavanje rasčlambitiskanih u udžbeniku, kao i korigiranje pogrešaka koje smo napravili tijekom ranijih pretraživanja. Taj model elektronički objavljenih sustavnih pretraživanja o intervencijama tijekom trudnoće bio je "pilotni" projekt "Cochrane Collaboration", koji je otpočeo u ranim devedesetim godinama prošloga stoljeća. Institucija koju smo 1992. zvali Cochrane Centre postala je 1993. UK Cochrane Centre jer je Cochrane Collaboration međunarodna organizacija u koju je uključeno oko 30.000 suradnika iz cijelog svijeta. Raduje me što mogu reći da imamo i suradnike iz Hrvatske. Nastojimo pomoći liječnicima i njihovim suradnicima da izbjegnju pogreške i pružimo im potrebne informacije, i njima i pacijentima.

Što je to "sustavno pretraživanje"?

Uobičajeni način pisanja knjiga razlikuje se od organiziranog znanstvenog istraživanja. Shvatljivo je kako u takav tekst mogu biti

uključene sve vrste pristranosti, jer autori nemaju važne informacije, ili tekstu dodaju osobne pristranosti ili predrasude o liječenju. Sustavno pretraživanje načelno pokušava otkloniti mogućnost proizvoljnosti, propisujući protokole nužne za znanstvene studije i jasno identificiranje problema koji netko želi istražiti. Nakon toga potrebno je identificirati ispitanike i modele važne za proučavanje tog problema. Potom definiramo kriterije na osnovu kojih će neka od postojećih studija biti uključena u našu studiju (odnosno isključena), kao i strategije pretraživanja literature, što je najčešće zadaća dobro obučanih knjižničara: njihova je uloga iznimno važna. Sljedeći korak je izdvojiti podatke iz već objavljenih pretraživanja tako da otklonimo mogućnost pristranosti. Zatim postavljamo pitanje "Postoje li druge studije relevantne za moje istraživanje, koje nisu publicirane, i kako doći do njih?". Kada analizirate studije koje su vam dostupne pitajte se postoje li činjenice koje nisu tiskane, a vrijede za moju studiju. Zatim proučavate primijenjene statističke postupke, koji ponekad nisu ispravno odabrani, i studija je neuporabljiva za meta-analizu. Meta-analiza je usporedba podataka iz sličnih studija, koja objedinjuje njihove nalaze i tako generira nove potvrde za konačne dokaze za kojima tragamo. Naposljetku, piše se izvješće kao i u ostalim znanstvenim studijama, vjerno iznoseći ono što nam pokazuju prikupljeni podatci, a ne ono što bismo mi možda željeli da oni pokazuju.

Možemo li onda reći da su klasični pregledni članci zastarjeli?

Ovisi što podrazumijevate terminom "pregledni članci." Ako kažete kako je moguće zanemariti neobjavljene studije, onda to nije točno, ne možete ih zanemariti. Morate intenzivno tragati za njima, jer mi znamo kako postoji fenomen koji zovemo "pristranost publiciranja." Ako rezultati istraživanja razočaraju znanstvenika, on ih najčešće ne šalje znanstvenim časopisima. Čak i ako ih pošalje, urednici časopisa mogu dobivene rezultate smatrati nevrijednim publiciranja. Stoga vrijednost ideje "preglednih članaka" ovisi koje pitanje nastojite istražiti i koja je za to odgovarajuća metoda. Npr., ako želite načiniti pregledni članak o prehladi, najbolji način je naći sustavne pregledne članke koji se odnose na etiologiju i sve studije koje obrađuju različite pristupe liječenju (vitamin C, Echinacea, antibiotici). Zatim ćete objediniti sve te sustavne studije i to može biti od velike pomoći svima koji žele znati kako prepoznati i liječiti prehladu. Kako neki kažu: "Ako liječite prehladu, bit će vam bolje za sedam dana, a ako je ne liječite, ozdravit ćete za jedan tjedan."

Od 2003. godine usmjerili ste svoju energiju u novi projekt, The James Lind Initiative. ...

Zapazili smo, radeći na sustavnim pretraživanjima literature, kako pitanja koja zanimaju znanstvenike najčešće ignoriraju pitanja koja pak zanimaju pacijente i kliničare. Budući da javnost, na jedan ili drugi način, u konačnici financira sva istraživanja, vjerujem kako bi ona trebala imati više utjecaja na pitanja koja će biti ili neće biti istraživana. Ako promatramo osteoartritis koljena, pripadnici četiri različite skupine (pacijenti, reumatolozi, liječnici opće prakse i fizioterapeuti) su upitani što bi trebalo nastaviti istraživati kako bi se unaprijedila kvaliteta života pacijenata s tom bolešću. U svakoj skupini bilo je po deset ljudi, i nitko od njih nije želio istraživanja o lijekovima. Željeli su više istraživanja o edukaciji, o upravljanju bolešću, kako se lakše suprotstaviti i kontrolirati invalidnost i bol. Fizioterapeuti su željeli sredstva za istraživanja u području fizijatrije, jer su osjećali kako bi mogli biti još više od pomoći, ali su željeli znati točno u kojem području i na koji način. Dobre znanstvene studije teže je izvesti u fizijatriji nego s lijekovima. Ali kada pogledate što znanstvenici rade, vidjet ćete kako se skoro isključivo bave lijekovima. Očito je da postoji nesuglasje između onoga što pacijenti i kli-

Što biste poručili našim ministrima obrazovanja, znanosti i zdravstva?

Prvo načelo koje bih sugerirao jest da niti jedno novo istraživanje ne smije biti financirano, dok nije jasno pokazano kakve činjenice o tom pitanju već postoje. To znači da niti jedno istraživanje ne bi moglo početi ako prethodno nije napravljeno sustavno pretraživanje postojećih dokaza. Iz toga proistječe da treba postojati primjerna financijska podrška tim sustavnim pretraživanjima. Ako upitate laike koji malo znaju o akademskoj zajednici, je li to dobra ideja, bit će veoma iznenađeni činjenicom da to načelo nije već uvedeno. Drugo o čemu odgovorni trebaju razmisliti jest koliko košta to što je dopušteno da prioriteti industrije dominiraju sadržajima istraživanja, iz kojih su često isključene teme o postupcima liječenja važnim za pacijente. Primjeri mogu biti lijekovi koji se rabe dugo vremena, psihoterapija ili podrška ženama koje žele dobiti. Ta pitanja nisu od komercijalnog interesa, ali mogu biti veoma važna, i ako ih vlada ne podupire ostatak će neistražena. Tu pripadaju neistraženi poremećaji koji ubijaju pacijente, ili sredstva koja mogu biti od velike koristi ali nisu istražena jer nisu od komercijalnog interesa.

intervju

ničari žele i što istraživači stvarno rade. Znanstvenici to rade zato što farmaceutske industrija ima isključivi interes za medikamente i može platiti pokuse za još jedan nepotreban nesteroidni protuupalni lijek, koji bi mogao naći svoje mjesto na tom velikom tržištu lijekova protiv boli.

Koje je bilo vaše rješenje?

Stoga smo mi uspostavili bazu podataka o problemima liječenja na koje još ne postoje pouzdani odgovori. Drugim riječima, ta se baza podataka sastoji od pitanja na koje do danas nije moguće dati pouzdane odgovore sustavnim pretraživanjem relevantnih činjenica,

ili zato što to pretraživanje još nije provedeno, ili je bilo provedeno, ali je zastarjelo, ili je provedeno, ali nisu dobiveni traženi odgovori.

Nakon toga smo u James Lind Alliance okupili pacijente i kliničare i pitali ih koja su to pitanja iz naše baze koja zaslužuju prioritet za novo sustavno pretraživanje, dopunjavanje podataka ili nova istraživanja. S tim podacima se pristupilo odgovornima za potporu i financiranje novih istraživanja i zatraženo je od njih da ono što je identificirano kao važno dobije prioritet. Osnovni cilj je premoštavanje procijepa između onoga što istraživačka zajednica radi i onoga što pacijenti i kliničari od njih očekuju i traže.

Ključno pitanje: Imam li ikakvu odgovornost podržati potlačene?

Imate osobno iskustvo iz Pojasa Gaze, gdje ste radili kao liječnik i gdje se stalno vraćate. Što vas je navelo da odlučite ići tamo, i što mi, kao akademski građani, možemo učiniti za one koji trebaju pomoć?

Čitao sam povijest toga dijela svijeta i shvatio kakvu je sramotnu ulogu u njoj imala moja domovina, Velika Britanija. Tamošnje patnje još uvijek traju radi kaosa koji je nastao podjelama na Srednjem Istoku, kada smo s Francuzima, za vrijeme Prvog svjetskog rata, obećali isti komadić zemlje, koji nam nije pripadao, dvama nacionalnim pokretima, cionističkom i palestinskom. To je neizbježno vodilo u probleme i mi to vidimo i danas. Moja odluka da odem raditi tamo u osnovi je bila pobuđena osjećajem stida. Otišao sam raditi s Ujedinjenim narodima jer vjerujem kako je UN važan. Vjerujem da je Deklaracija o ljudskim pravima veoma važan dokument i da je međunarodno pravo važna osnovica u traganju za pravdom i mirom u svijetu. Ako bilo koji liječnik vjeruje da ne treba biti u politici, to je besmisao. Čak i kada nisu aktivno uključeni, prešutno podupiru postojeću situaciju. Upleteni su bivajući neupleteni.

Vidite li ikakvo rješenje konflikta na Srednjem Istoku?

Postoje potlačeni i tlačitelji. Prvo s čime se susrećemo je pitanje "Imam li ikakvu odgovornost podržati potlačene?" Palestinci nemaju državu, okupirani su dulje nego i jedna druga nacionalna skupina u modernoj povijesti. Hrvatska bi trebala

biti osjetljiva na osjećaj porobljavanja, jer je iskusiła stoljeća okupacije. Problem je u tome što na teritoriju između rijeke Jordan i mora ima približno isti broj Židova i ne-Židova, ali je sve pod kontrolom židovske države, kako ona sebe i definira, Država Židova. Predstavlja se kao država Židova, bilo gdje oni živjeli u svijetu. U načelu, imamo situaciju aparthejda, ozakonjenog zakonima Izraela. Neki od tih zakona su posebice diskriminirajući za ne-Židove. Predviđam masakre ili preseljenje stanovništva. Govorimo o oko šest milijuna ne-Židova, to je užasno mnogo ljudi za otjerati s teritorija koji Izrael vidi kao svoj, od rijeke do mora. Ili će se okolnosti promijeniti i nastat će dvonacionalna država, ili jedna država s dvije nacije istih prava za sve građane, što će neizbježno značiti kraj Države Židova, u kojoj samo Židovi imaju specijalna prava. Ne vjerujem da postojeća situacija može trajati zauvijek. Kako će se to razriješiti, ja to ne znam. Teško je vidjeti ikakav konsenzus unutar Izraela. Volio bih neko rješenje bez proljevanja krvi, ali dok mi, međunarodna zajednica, dopuštamo kršenje međunarodnih zakona i ignoriranje četvrte Ženevske konvencije, mi u stvari doprinosimo nerješavanju postojeće situacije. Kao što sam ranije rekao, ako želimo živjeti u svijetu u kome je vrijedno živjeti, mora biti poštivanja za međunarodne zakone. To će biti teško i vijugavo, ali sve drugo je diktatura, neprihvatljivi dvostruki standardi, situacija neprihvatljiva za ljude koji misle i na druga ljudska bića.

naš emeritus

Integralistički pristup pravu obuhvaća ne samo

RAZGOVARLA:
SONJA JUKIĆ*

I mam najmanje pet dobrih razloga za intervju s prof. emeritusom Nikolom Viskovićem: odlazak u mirovinu nakon više od 40 godina rada, uistinu zaslužena titula emeritusa, Nagrada za životno djelo Slobodne Dalmacije za 2010., cjeloživotni kritički angažman lijevog intelektualca, i ne na kraju, osobna obaveza ispravljanja javne greške koju sam počinio zamjerajući Viskoviću što svoju golemu energiju ulaže u 'nepravne teme poput životinje i stabla'...

No, razgovor smo posvetili šestoj temi – integralnoj teoriji prava. Naime, Visković je među pravicima poznat prvenstveno po knjizi "Pojam prava" gdje izlaže jednu antinormativnu i antietatiističku, "integralnu teoriju prava",

prema kojoj je pravo proces posebnog tipa (za društvo bitnih, snažno konfliktnih i vanjski kontrolabilnih) odnosa, ideja pravednosti i drugih vrijednosnih rasuđivanja kojima se ti odnosi ocjenjuju, te sistema pravila s organiziranom i proceduralnom prisilom. No taj integralistički pristup nije tek pravnoznanstvena Viskovićeva crta, nego temeljna značajka njegove duhovne nastrojenosti, jedina značajka, ustvari, iz koje se daje iščitati logika svih njegovih angažmana – i teorijskih, i političko praktičkih, pa i onih naoko 'samo' osobnih.

A za takav smo izbor imali i nezaobilazan povod – znanstveni skup „Pojam prava: Viskovićeva integralno poimanje prava“, što su ga u povodu Viskovićeva 70-og rođendana u studenom 2010. zajednički organizirali Pravni fakultet u Rijeci i Hrvatska udruga za pravnu i socijalnu filozofiju te

Po normativnom stavu pravo je skup pravila koje stvara država i/ili drugi subjekti s pojačanjem fizičke prisile. Nasuprot tome Viskovićeva integralistička teorija prava smatra da je pravo predmet svakodnevnog iskustva suca, odvjetnika i drugih pravnih operatora koji se u svakom pravnom slučaju suočavaju s tri vrste pojava: činjenicama određenog odnosa, vrednotama kojima se te činjenice ocjenjuju, i pravilima koja te odnose i vrednote integriraju. Političkom umu i ekonomskom gospodstvu ne odgovara da se spoznaja činjenica i odluka vrednovanja shvati kao polje odlučivanja pravnika, nego kao nepovredivi monopol politike i ekonomije: „što se vladaru sviđa, to ima snagu zakona“. No pravno uistinu vrednuju, rasuđuju i odlučuju svi pravni subjekti, i individualno i kao javno mnijenje, pa i političari i privrednici, a na kraju i pravnici kao pravni operatori. Svaki je od njih istovremeno i tvorac i primjenjivač prava, a ne - kako nas dogmatske ideologije hoće uvjeriti - da jedni stvaraju a drugi samo primjenjuju pravo.

teoriju prava i države. No treba reći da pravi razlog toga skupa na koji su se odazvali i Ljubljana i Zagreb i Beograd, nije bio formalna pažnja prema poštovanim godinama našega Profesora, nego odavanje priznanja za Viskovićevu integralističku teoriju prava za koju je naša znanstvena javnost primjeren interes počela pokazivati s trideset godina zakašnjenja.

Što je to integralistička teorija prava?

Uobičajeni pristup pravu, i stručnjaka i šire javnosti, po nekom je 'normalnom' shvaćanju gotovo uvijek normativan. Normativni je stav onaj po kome je pravo skup pravila koje stvara država i/ili drugi subjekti s pojačanjem fizičke prisile. To određenje nije pogrešno, jer ono što nazivamo pravo nesumnjivo jest i to, ali je posve nedostavno, pa čak i štetno ukoliko utječe na pravničko obrazovanje. Zato su filozofi oduvijek, a pravnici pozitivisti rjeđe, tragali za pojmom prava koji bi bio teorijski i pragmatički potpuniji. Pa se onda, uključujući Platona, Tomu Akvinskog, Kanta i Hegela, dolazi i do raznih integralističkih pristupa pravu. I ovaj moj, iz knjige *Pojam prava*, zaista 'plitko' empiricistički polazi od iskustva pravnika pa kaže da je pravo ono što je predmet svakodnevnog iskustva suca, odvjetnika i drugih pravnih operatora. A ono što svaki sudac, kao najrelevantniji pravni operator ima pred sobom kao predmet svog iskustva u svakom pravnom slučaju, tri su vrste pojava: činjenice određenog odnosa, vrednote kojima se ocjenjuju te činjenice i pravila koja te odnose i vrednote integriraju. Nijedno od toga ne može bez ostala dva – na načine koje ovdje ne možemo izlagati. Svaki sudac to intuitivno zna, ali mu pravno obrazovanje u pravilu ne pomaže da to samoosvijesti, pa ako i njega pitamo što je pravo, i on će po lošoj navadi kazati da je to skup pravila... Naravno, time on zapravo sebe ne niječe jer kad kaže

„pravila“, on misli - ili bolje, intuiira – na sve ono činjenično i vrijednosno što pravila integriraju.

Koje su to onda činjenice/odnosi/vrednote što ih norme integriraju?

Uobičajena definicija prava to ne razotkriva iz prostog razloga, rekao bih, što političkom umu i ekonomskom gospodstvu ne odgovara takvo razotkrivanje - jer im odgovara da se spoznaja činjenica i odluka vrednovanja shvati ne kao polje odlučivanja pravnika već kao nepovredivi monopol politike i

“

Zašto bi svaka trgovačka radnja i svaka zaklada mogla biti pravni subjekt, a živa bića to ne bi mogla biti? Razumije se, kao 'pasivni pravni subjekti', tj subjekti koji posjeduju samo prava, ne i obaveze, kao što se uostalom postupa s djecom. Onoliko, dakle, subjekti koliko je potrebno za zaštitu njihovih interesa.

Nikola Visković 'ukratko'

Rođen u Splitu 6. ožujka 1938., u obitelji emigranata povratnika, gdje pohađa osnovnu školu. od 1948. do 1956. boravi u Santiagu de Chileu, gdje maturira 1955. Pravo u Zagrebu diplomira 1961. Na Međunarodnom fakultetu za komparativno pravo u Strasbourgu diplomira 1963. U Beogradu 1967. magistrira tezom "Egološka teorija prava Carla Cossija". 1971. na Institutu za filozofiju prava u Rimu priprema doktorat.

i 1974. u Beogradu doktorira tezom "Integralna teorija prava". Od 1962. na Pravnom fakultetu u Splitu, gdje je biran u sva zvanja od asistenta do redovitog profesora 1985., predajući Teoriju prava i države, Filozofiju prava,

Metodologiju prava te Bioetiku i argumentaciju na dodiplomskom i poslijediplomskom studiju. 1983. – 1985. obnašao dužnost dekana. Gostovao je na nizu visokoškolskih ustanova i sudjelovao na brojnim međunarodnim i domaćim znanstvenim skupovima. Jedan od osnivača ekologističkog pokreta Zelena akcija – Split 1989., je kao kandidat toga pokreta i SDP-a izabran u prvi demokratski saziv Sabora (1990.-1992.), gdje ima zapaženu ulogu lijevog oporbenjaka. Tijekom 90-tih godina djeluje u nacionalnim i među-

narodnim udrugama i akcijama za zaštitu ljudskih prava, a od 2001. je član Hrvatskog helsinškog odbora. 2008. umirovljen, od 2009. profesor emeritus. Za knjigu "Pojam prava" dobiva Nagradu grada Splita za znanost 1976., za knjigu "Stablo i čovjek" 2002. nagradu Slobodne Dalmacije za znanost "Cvito Fisković", a 2010. nagradu Slobodne Dalmacije za životno djelo. Od preko 600 objavljenih pravnih,

politoloških, socioloških i publicističkih radova, najznačajniji su teorijski radovi iz polja definiranja prava, semiotike i jezika prava, pravne metodologije, pravne argumentacije i zaštite prirode. Posljednjih godina radi

na "Toposima erotike". Svom Pravnom fakultetu donirao dokumentaciju znanstvenih i publicističkih tekstova (emeroteku) iz ekologije, bioetike, pravne teorije i jugoslavike-kroatike od 1000 fascikala. Okušao se i u prevodilaštvu: "Španija u srcu" Pabla Nerude, "Maldorova pjevanja" Lautreamonta, "Agonija kršćanstva" Miguela de Unamuna. Uređivao splitske časopise "Gdje" (1969.-1970.) i "Vidik" (1974.-1975. Govori španjolski, talijanski, francuski i engleski, a služi se njemačkim i portugalskim.

Nagrada za životno djelo 2010.

ekonomije - pak bi jedino Sabor, ili financijeri i trgovci bili oni koji odlučuju o tome koji su pravni odnosi i kako se oni vrednuju, a da suci i ostali pravni operatori budu puki tehničari u službi gospodara. Suci i ostali pravni operatori, doslovno se tvrde još od Justinijana preko Hobbsa do Robespierrea, „ne smiju stvarati nego samo primjenjivati pravo“ kao volju gospodara - „Quod principi placuit, legis habet vigorem“ (Što se vladaru sviđa, to ima snagu zakona.). E pa nije tako!

U čemu je onda bit odnosa pravnih činjenica i pravnih normi?

Nisu pravne činjenice i pravni odnosi nešto što bi bilo konstituirano od pravnih normi, tj od zakonodavca, vlade, pa ni sudaca, nego nešto što pravne norme zatiču, imenuju i označavaju kao dopušteno, nedopušteno, obavezu, ovla-

cjelokupnu ljudsku stvarnost nego i sva prirodna bića

štenje, prekršaj, kaznu, itd. Pravni odnosi i pravna vrednovanja prethode normama. Bit pravnog odnosa mogla bi se pojednostavljeno svesti na dva obilježja: na osobitu važnost tog odnosa za opstanak društva i na javnu provjerljivost i dokazivost njegovih sastojaka – ljudskih čina ili „pravnih akata“. Prvi element je zajednički pravu i moralu – a nije svojstven običaju – dok drugi element pripada samo pravu a ne i moralu. Npr., odnosi rada, trgovanja, sklapanja braka, kaznena djela, ljubav, poštenje, povjerenje, prijateljstvo... jesu odnosi bitni za opstanak društva. Svi su oni moralni odnosi, no samo prva četiri od njih su pravni odnosi jer se pouzdano mogu javno dokazivati dokumentima, svjedocima i drugim juridičkim dokazima. Kada je u 19. st. ruski je zakonodavac u bračnom zakoniku propisao da su supružnici dužni jedan drugoga voljeti time je samo izazvao salvu podsmjeha i pravnika i nepravdnika jer je tu očigledno pobrkao pravni i moralni odnos.

Dakle, pravni odnos prethodi javnoj normi i postoji neovisno od nje?

Točno! Kažemo da su odnosi pravni ili nepravni prednormativni utoliko što nisu proizvod volje zakonodavca koji ih zatiče i samo ih kvalificira ovako ili onako. Što to nije svakome očigledno ovisi prije svega o tome što su kroz tisuće godina civilizacije gotovo svi pravni odnosi normirani, pa se čini da ih norme konstituiraju; ali onda svakodnevno vidimo da se ti odnosi ponovni i drugačije normiraju upravo zato jer se mijenjaju prisiljavajući 'normotvorce da 'kaskaju' za njima.

Znači li to da zakonodavac ne može odlučivati o onome što jest, nego o onome kako treba da bude?

Da, ali i o tome „kako“ ne odlučuje samo zakonodavac, ni kad je riječ o vrednovanju ni kad je riječ o normiranju.

Zašto?

Pravno vrednuju, rasuđuju i odlučuju što je pravedno, što je pravno sigurno, što je mir i red, što je blagostanje, i tako dalje, svi pravni subjekti, i nepravdnici i pravdnici, i individualno i kao javno mnijenje, a dakako, i političari i privrednici, pa na kraju krajeva i pravdnici (pravni operatori). Pa onda nakon pravnog vrednovanja, ali na žalost manje po njegovoj vrsnoći, a više po odnosima i rasporedu moći onih koji vrednuju, donose se pravne norme kao finalizacija pravnog procesa. U kojoj finalizaciji opet sudjeluju svi pravni subjekti prema njihovoj moći u hijerarhijskom političko-pravnom poretku: prvo

“

Povijest zaborava i isključenja bića iz moralne i pravne subjektivnosti počela je vrlo davno s narodima ('barbarima'), s robovima, s kmetovima, sa ženama čak oduvijek, da bi djeca punu pravnu zaštitu dobila tek Konvencijom OUN iz 1991.

ustavotvorac, zatim zakonodavac i ekonomski moćnici, pa suci kao „oni koji kažu što je pravo“ (Aristotel), pa upravni djelatnici i odvjetnici. Svaki je od njih istovremeno i tvorac i primjenjivač prava, a ne - kako nas dogmatske ideologije hoće uvjeriti - da jedni stvaraju a drugi samo primjenjuju pravo.

Odatle kritički tvrdite o važnosti integralne spoznaje prava za pravno obrazovanje?

Student mora već od početka studija znati da su suci, pa čak i pravna teorija, bitni u stvaranju prava, kao i da nije sve pravo u normama, nego da je ono prije toga i u odnosima i vrednovanjima.

No takvo znanje, na nesreću, nije dostupno na temelju dosadašnjih programa pravnih fakulteta, ne samo kod nas nego i u svijetu. Studenti ne vide ni sve tvorce prava, ni sav proces stvaranja prava, ni punu strukturu prava. Pravni odnosi su poseban predmet sociologije prava, pravne vrijednosti filozofije prava i pravne politike, a pravne norme pravne dogmatike. Nažalost prve tri discipline u pravnom obrazovanju gotovo da nisu zastupljene, pa je ono stoga praktički svedeno na pravnu dogmatiku. Da nema tu praktično-pedagošku svrhu zalaganja cjelovito pravno obrazovanje Da nema tu praktično-pedagošku svrhu, zalaganja za cjelovito pravno obrazovanje integralna bi teorija prava bila posve nezanimljiva konstrukcija.

Ne važi li to za svaku spoznaju i filozofiju?

Da, imate pravo.

Što je s ostalim Vašim projektima, knjigama Životinja i čovjek te Stablo i čovjek, na kojima ste radili dvanaest godina? I s trećim rukopisom Toposi erotike na kojem radite već šestu godinu? Jeste li i u tim djelima postupali 'integralistički'?

Tvrdim da jesam. I da je to jedan od zanimljivijih aspekata tih projekata: zahvatiti predmete u što široj njihovoj zbilji. Prije svega promisliti što su životinje, biljke i seksualnost kao realnosti po sebi, zatim što su oni vrijednosno za nas i na posljetku kako ih mi normiramo ili bismo ih trebali normirati. Ta tri stupnja spoznaje međusobno su najtješnje povezana, baš kao i spoznaja triju osnovnih sadržaja prava,

jer ni početna pripadnost životinjskoj, biljnoj i seksualnoj stvarnosti nije „osigurana“ bez vrednovanja i normiranja – kao što su vrednovanje i normiranje nadodređeni zbiljskim odnosima. Tu nailazimo na našu veliku ljudsku odgovornost u upotrebi prirode koju mi sukonstituiramo do mjere da je možemo spasiti i preporoditi i uništiti. Zato i *Životinja i čovjek* i *Stablo i čovjek* završavaju poglavljima o pravu – životinje i biljaka – kako bismo ovaj biološki/antropološki integralizam na sve tri razine uključili (povezali) s pravnim integralizmom. Utoliko griješe nepažnjom oni koji misle da sam tim posljednjim knjigama napustio polje prava; naprotiv, ja samo integriram polje prava s novim odnosima, novim subjektima, novim vrednotama te novim moralnim i pravnim pravilima.

Jesam li dobro razumio – govori li ste o 'subjektima' u vezi životinja i biljaka?

Da, baš subjektima. Zašto bi svaka trgovačka radnja i svaka zaklada mogla biti pravni subjekt, a živa bića to ne bi mogli biti? Razumije se, kao 'pasivni pravni subjekti', tj subjekti koji posjeduju samo prava, ne i obaveze, kao što se uostalom postupa s djecom. Onoliko, dakle, subjekti koliko je potrebno za zaštitu njihovih interesa! Povijest zaborava i isključenja bića iz moralne i pravne subjektivnosti počela je vrlo davno s narodima ('barbarima'), s robovima, s kmetovima, sa ženama čak oduvijek, pa bogme i s djecom koji punu pravnu zaštitu dobivaju tek Konvencijom OUN iz 1991! Prirodna su bića još i danas zaboravljena kao mogući i potrebni (sollen) subjekti ne samo u prosječnoj svijesti, nego i od dobrog dijela – ako ne i većine – današnjih najnaprednijih osoba, pa čak i profesionalnih etičara... sa skromnim izuzecima nekih bioetičara.

*suradnica Universitas

iz bibliografije

Bibliografija Nikole Viskovića obuhvaća 31 knjigu, disertacije, skripte i prijevode, 178 članaka, prijevoda i prikaza iz područja države i prava, 424 jedinice nepravdnih znanstvenih, stručnih i publicističkih radova te 141 prikaz i osvrt na radove samog Viskovića. Donosimo deset važnijih naslova:

1. Pojam prava. Prilog integralnoj teoriji prava, II. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Split, "Logos", 1981
2. Jezik prava, Zagreb, "Naprijed", 1989
3. Pravo kao kultura, Rijeka, "Izdavački centar Rijeka", 1990
4. Politički ogledi, Split, "Književni krug", 1990
5. Država i pravo, Zagreb, "Birotehnika", 1995,
6. Životinja i čovjek. Prilog kulturnoj zoologiji, Split, "Književni krug", 1996
7. Argumentacija i pravo, Split, Pravni fakultet u Splitu, 1997
8. Stablo i čovjek. Prilog kulturnoj botanici, Zagreb, "Antibarbarus", 2001
9. Sumorne godine. Nacionalizam – Bioetika – Globalizacija, Split, "Feral Tribune", 2003
10. Kulturna zoologija, Što je životinja čovjeku i što je čovjek životinji, Zagreb, "Jesenski-Turk", 2009

jezik

Splitski kulturni izvozni proizvod: Ljetna škola hrvatskoga

PRIREDILA:

SUZANA KAČIĆ-BARTULOVIĆ

Što povezuje Sveučilišta Macquarie iz Australije i kanadsko Sveučilište Waterloo sa splitskim Sveučilištem? Centar za hrvatske studije u svijetu (Centre for Croatian Studies Abroad)! 2007. godine u ime MZOŠ-a tadašnji pomoćnik ministra za Međunarodnu suradnju dr.sc Radovan Fuchs podupro je ideju osnivanja Centra za hrvatske studije u Splitu po modelu Centra hrvatskih studija sa Sveučilišta Macquarie u Australiji. Osnivanje Centra svojim su radom značajno potpomogli i rektor splitskog sveučilišta prof.dr. Ivan Pavić, tadašnji dekan Filozofskog fakulteta dr. Josip Milat te pročelnik Odsjeka za kroatistiku, dr.

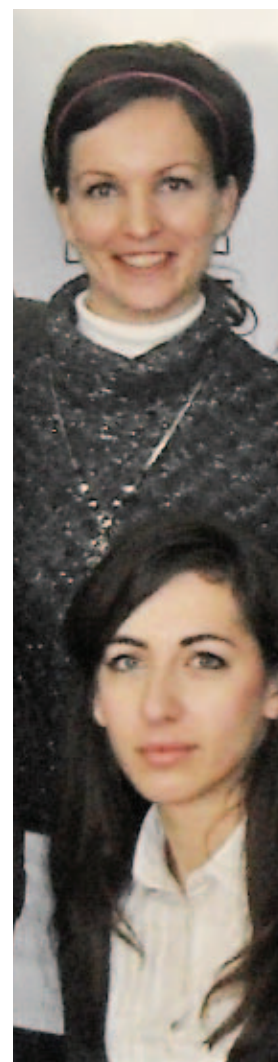
Marko Dragić. Predlagači ovog projekta bili su sveučilišni profesori kroatistike sa sidnejskim adresama, mr.sc. Luka Budak i dr.sc. Boris Škvorc, koji se zbog rada Centra odlučio na povratak u Hrvatsku.

Od samog osnutka 2007. Centar se nastavlja na rad škole Croatica, koja je djelovala na Filozofskom fakultetu u Splitu od 2004. godine, u čijem su radu sudjelovali gotovo svi današnji asistenti i znanstveni novaci s Odsjeka za kroatistiku, a koju je osnovao prof. dr. sc. Joško Božanić. Danas je to ustanova koja razvija međunarodno usmjerenu komunikaciju, razvija i nastavlja suradnju hrvatskih studija u svijetu, kao jedan od triju Centara za hrvatske studije, uz već spomenute na sveučilištima Macquarie i Waterloo.

Ljetna škola hrvatskog jezika i kulture

Četvrtu godinu za redom Centar za hrvatske studije u svijetu organizira Ljetnu školu hrvatskoga jezika i kulture kao trojedni tečaj koji osim nastave suvremenog hrvatskog jezika upoznaje studente i s najistaknutijim aspektima hrvatske kulture. Nastava se odvija u samom centru, u splitskoj povijesnoj jezgri. Ovisno o prethodnom znanju polaznika, tečaj se organizira za tri grupe studenata: početni stupanj (A2), srednji stupanj (B2) i napredni stupanj (C1).

Do sada je školu prošlo stotinjak studenata iz cijelog svijeta, a mnogi od njih dolaze ponovo na cijeli semestar učenja hrvatskoga jezika, a uz pomoć stipendija Ureda za međunarodnu suradnju. Sve više stipendista bira baš splitski program. O radu Centra i u njemu zaposlenih lektora najbolje govori činjenica da su se mnogi njegovi polaznici uspješno asimilirali u splitsku sredinu u kojoj danas rade kao liječnici, inženjeri, ekonomisti, turistički djelatnici...

Eda Buljubašić i Josipa Korljan

Rad Centra, Ljetna škola i online kolegij učenja hrvatskoga kao drugog i stranog jezika An Introduction to Croatian Literature and Culture, trebali bi zainteresirati ne samo hrvatska i strana sveučilišta, hrvatske lektorate i studije slavistike, nego bi ovakav i slične projekte, uz MZOŠ, trebali bezrezervno podržati i ministarstvo turizma, gospodarstva i vanjskih poslova. S obzirom na broj Hrvata koji žive u dijaspori, ovakav projekt svakako zaslužuje potporu šire društvene zajednice. Nadamo se da će rad Centra uskoro podržati Turistička zajednica grada Splita, sam Grad i Županija. Učenje hrvatskoga jezika ujedno je i upoznavanje hrvatske kulture, čime se čuva i učvršćuje naš identitet u globalnoj mreži jezika i kultura.

prof. dr. sc. Boris Škvorc

Boris Škvorc - lijepa povratnička priča znanstvenika iz dijaspore

Dr.sc.Boris Škvorc, voditelj Centra te izvanredni profesor i prodekan za znanost i međunarodnu suradnju na splitskom Filozofskom fakultetu glavni je krivac za sve utjecajni rad Centra za hrvatske studije u svijetu. On sam primjer je (još uvijek premalog broja) hrvatskih znanstvenika koji su se vratili u domovinu i nastavili svoj rad u hrvatskim okvirima. Od 1990. do 2007. predavao je hrvatsku književnost i kulturu te komparativnu književnost na Macquarie University u Sydneyu i godinu dana na Deakin University u Melbourneu. Na pitanje zašto bi se netko tko je sretno živio u Sydneyu 'vratio' u Split, spremno odgovara da je prilično idiličan život u Australiji odlučio zamijeniti povratkom u domovinu zbog vjere u projekt i njegove mogućnosti, ali i potrebu da taj projekt bude lociran i vođen izvan središta 'svih moći', odnosno u mjestu koje nije Zagreb, ali jest u Hrvatskoj. Cilj je da Centar za hrvatske studije postane temelj izgradnje interdisciplinarnog i promišljenog hrvatskoga kulturnoga studija koji će se baviti svim elementima 'hrvatske priče', onako kako je ona kroz dvadeseto i dvadeset i prvo stoljeće zamišljena i izmišljena, a onda to mora biti učinjeno u Hrvatskoj i s pritiskom na tu Hrvatsku da se prepozna u kritičkom kontekstu te postane

svjesna mnogih svojih slabosti, ne samo gospodarskih, nego (još i više) kulturnih i kulturoloških.

Svoja inozemna iskustva je vrlo brzo i učinkovito primijenio: pokrenuo je vrlo atraktivan program Ljetne škole, cjelosemestralni program za studente početnike i studente slavistike te program izrade **e-learning paketa** za učenje hrvatskoga jezika, književnosti i kulture namijenjenih stranim visokim učilištima, kojim bi se olakšala nastava u inozemstvu i omogućilo objavljivanje niza materijala za koje su zainteresirani strani studenti različitih profila. Centar objavljuje i 2 stručna časopisa: stručni dvojezični časopis (na hrvatskom i engleskom jeziku) Croatian Studies Review, te časopis za studente i nastavnike hrvatskoga kao drugog i stranog jezika Je2.

Poslije zapažene zbirke eseja Gorak okus prešućenog, profesor Škvorc uz predavački rad trenutno priprema dvije knjige. Prva je o Miroslavu Krležu i Ivi Andriću, odnosno o dva različita pogleda na to čija smo kolonija bili i kojim putem iz tog prostora treba ići dalje, u drugačije tipove pozicioniranja vlastita identiteta, a sve kroz zanimljivu kontrastivno-komparativnu analizu između dva postkolonijalna stanja svijesti, između srednje Europe i Orijenta. Druga

je knjiga manje 'književna', a više kulturološka. Njezin je radni naziv Biti Hrvatom i bavi se mnogim aspektima 'hrvatstva', od same ideje što je to hrvatstvo, do problema popularne kulture, odnosa Hrvata prema 'balkanskoj' narodnoj (turbo folk) glazbi i nogometu u susjednim državama. Ideja ovog projekta, kao i Centra općenito, jest bolje upoznavanje sebe u odnosu prema drugima, kako bismo bili realniji u svim vrstama samoodređenja, bez obzira radi li se o domovinskom korpusu ili ideji dijaspore kojoj je ovaj Centar upravo namijenjen kao svojevrsni servis. Obje knjige unaprijed preporučujemo!

Slažemo se s našim sugovornikom koji objašnjava: „Nismo mi centar svijeta! Mala smo mi zemlja između istoka i zapada, postkolonijalna kultura na koju su utjecali Austrija, Mađarska, Venecija i Turska. Ona se mora se prvo pogledati u ogledalo da bi krenula u smjeru konsenzusa u kojem će sudjelovati što veći broj njezinih građana, postavši svjesno vlastite pozicije prije svega unutar svog prostora, a onda i u odnosu prema drugima, bez predrasuda i bez nametanja 'priče o boljoj prošlosti'. Kad dođemo do realne slike o sebi samima, naći ćemo se u idealnoj poziciji za određivanje strategije vlastite budućnosti. Osobno, jedva čekam da nam se to dogodi.”

jezika i kulture Centra za hrvatske studije u svijetu

Studentska iskustva

Ovogodišnja, četvrta po redu, **Ljetna škola hrvatskog jezika i kulture** održala se od 5. do 23. srpnja, a petnaest okupljenih polaznika bilo je podijeljeno u dvije grupe, s obzirom na razinu predznanja hrvatskoga jezika. Zanimljivo je napomenuti da ovogodišnji polaznici stižu iz: Švicarske, Portugala, Švedske, Slovačke, Nizozemske, Njemačke, SAD-a, Australije i jedna polaznica čak s Novog Zelanda.

Školu od samoga pokretanja 2007. godine vode prof. dr. Boris Škvorc te lektori bogatih predavačkih iskustava stečenih na inozemnim sveučilištima - **Helena Burić i Josip Lasić**, ujedno i lektori znanstveno i stručno usredotočeni na proučavanje i poučavanje hrvatskog kao drugog, stranog i nasljednog jezika. Kroz svoj dugogodišnji rad ističu uglavnom pozitivne strane ovog zahtjevnog, ali izazovnog posla. Posebno su motivirani studenti hrvatskoga podrijetla, tzv. nasljedni govornici hrvatskoga, a u programe učenja uglavnom dolaze sa znanjem simpatičnog „kućnog hrvatskog“. Profesori rado ističu

U razgovoru s lektorima Ljetne škole hrvatskoga jezika i kulture uočili smo problem nedovoljne prohodnosti informacija i koordinacije između sastavnica Sveučilišta i Ureda za međunarodnu suradnju na sveučilišnoj razini, koja bi u sklopu Erasmus, a i drugih programa stipendiranja svakako trebala uključiti i program učenja hrvatskoga za sve strane studente na splitskom Sveučilištu. Kolegij Hrvatski kao drugi i strani jezik u organizaciji splitskog Centra za hrvatske studije u svijetu već ima izvrsne rezultate i kao takav trebao bi biti uključen u ponudu stipendistima iz različitih programa mobilnosti. O radu Centra i u njemu zaposlenih lektora najbolje govori činjenica da su se njegovi polaznici uspješno asimilirali u splitsku sredinu u kojoj danas rade kao liječnici, inženjeri, ekonomisti, turistički djelatnici...

Svi zainteresirani informacije mogu potražiti putem telefonskog broja 021/ 341-096 ili na mrežnoj stranici Centra http://www.ffst.hr/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=197&Itemid=412&lang=hr

anegdote, kao npr. „Mi ćemo malo šopirati“ umjesto kupovati ili „Ja ti zaringati jutro!“ u značenju „Nazvat ću te sutra“. No, naglašavaju i jezične posebitosti koje nasljedni govornici iz dalekih krajeva donose sa sobom, što čini pravo malo jezično blago na primjerima već skoro pa zaboravljenih arhaizama i sačuvanih starih naglasaka koje su naučili od svojih predaka u novim domovinama.

Radom svojih nastavnika i organizacijom škole studenti su toliko zadovoljni da se događaju situacije netipične za hrvatske prilike: studenti ne žele stanku ili odmor već koriste svaki trenutak boravka u Splitu za dodatno učenje. Svake godine, uz 75 nastavnih sati lektorskih vježbi, organiziraju se i dva stručna izleta. Ove godine studenti su na nastavi kulture usvajali znanja o hrvatskim nacionalnim parkovima te su nakon toga obišli NP Krku, a učenje o nematerijalnoj hrvatskoj baštini oživotvorili su stručnim izletom po Hvaru posjetom svim mjestima uključenim u hvarsku posebitost „Za križen“. Svi se slažu da im u savladavanju jezičnih barijera najveći problem pokatkada predstavljaju često puta nelogičnosti unutar hrvatskog padežnog sustava, a posebna „glavobolja“ stvori se i u slaganju slike o zahtjevnom hrvatskom glagolskom aspektu, no, naglašavaju kako uz stručno i metodički „potkovan“ lektorski splitski tim sve poteškoće brže i lakše savladavaju. Slažu se i da je Ljetna škola izvrsno iskustvo koje bi svakome preporučili jer će upoznati zanimljive ljude i lijepa mjesta, a njihovo oduševljenje ide toliko daleko da zaista nisu mogli pronaći ni jednu sitnicu koju bi trebalo poboljšati ili promijeniti. Pohvaljuju prirodne ljepote Dalmacije, lijepe i ljubazne ljude, našu hranu i vino, posebno plavac, ali, prije svega, rad i aktivnosti unutar svakodnevnih petosatnih nastave.

Donosimo vam njihove dojmove: **Katarina Batina**, Washington, SAD. Studentica hrvatskoga i španjolskoga jezika te politologije i dizajna na prestižnom University of Washington u Seattleu. Roditelji su podrijetlom iz Hercegovine, često dolazi u Hrvatsku, a na Ljetnu

Sabrine Fernandez (Švedska), Joao Manuel Nelo Vasconcelos (Portugal), Sona Kralova (Slovačka)

školu uključila se prvi put.: Meni je sve super, naučila sam jako puno jer na nastavi puno razgovaramo. Grupa je odlična i svi smo postali

odlični prijatelji. Moram posebno pohvaliti slastičarnicu Bobis na rivi, koja je naše omiljeno mjesto za jutarnju kavu i slastice.

Studenti hrvatskoga sa svih strana svijeta

Sonja Kralova, studentica iz gradića Pistany u Slovačkoj. Prvi put učim hrvatski, ali svako ljetno dolazim na jadransku obalu, na „slovačko more“ jer s obitelji ljetujem u mjestu Ivan Dolac na Hvaru. Ovo mi je neprocjenjivo iskustvo jer nikad nisam učila hrvatski, a sada sam u kratko vrijeme usvojila osnove jezika što će mi pomoći u svakodnevnoj komunikaciji tijekom odmora. Svidio mi se izlet na Hvar, kad smo obišli put procesije 'Za križem' i upoznali šest župnih crkava u mjestima Jelsa, Pitve, Vrisnik, Svirče, Vrbanj i Vrboska, a nakon toga i arheološke iskopine u blizini Starog Grada.

João Melo Vasconcelos je iz Portugala, radi kao tumač pri EU-u u Bruxellesu i govori čak sedam jezika: Oduševljen sam Ljetnom školom, Splitom i svojim profesorima. Usvojeno znanje će mi itekako dobro doći u mom poslu, a boravak u Splitu će mi ostati u prelijepom sjećanju. Zaista sam prezadovoljan. Ako želite naučiti hrvatski, ovo je najbolja moguća prilika.

Suzy Hrkač, Sveučilište Macquarie, Sydney, Australija. Treći put sam na Ljetnoj školi jer kao dijete hrvatskih iseljenika želim što bolje naučiti materinski jezik. Htjela bih da što više mladih ljudi hrvatskog podrijetla uči naš jezik, koji sam ja odabrala i za studiranje pa mi je dolazak na Ljetnu školu nezaobilazan dio usavršavanja. Ako ste Hrvat koji živi u stranoj zemlji, morate doći u Ljetnu školu jer ćete tako odlično i korisno provesti svoje vrijeme, naučit ćete svoj jezik i vratiti se svojim korijenima!

Splitsko ljeto

RAZGOVARAO:
DUŠKO ČIZMIĆ-MAROVIĆ

Pred četiri ste godine postavili Magnum Rami Be'era, a sada njegov Dodir. I ovog ste puta oduševili publiku, a čini se, i struku. A na jesen postavljate - Gissele? Najklasičniji balet i najsuvremeniji ples - isti ansambl, istovremeno? Kako?

Mi smo jedan od rijetkih teatar koji je sposoban za ekstremne različitosti u plesnom izričaju. Ovdje ste vidjeli plesače koji su bosonogi, duboko prizemljeni, koji crpe zemljanu energiju. Dok su balerine na špicama, s energijom okrenutom naviše, nebu, koje su lepršave, prozračne. (...kao neverbalni, upečatljiviji dio odgovora, ravnateljica svojom dešnom zaleluja u nebo...) Mi smo svi klasično obrazovani i cijeli se život težilo prema toj energiji gore, u nebo, težilo se prozračnosti, lepršavosti, lakoći ... kako publika ne bi imala osjećaj nekakve težine. I u Zagrebu, gdje sam baletom

ravnala osam godina, svima sam u ansamblu htjela dati šansu, omogućiti da se pokažu u svim svojim talentima, i onima za klasiku, i onima za moderno. I publika zavređuje vidjeti oba izraza, a ima pravo i na izbor: netko manje voli klasiku nego moderno, i obrnuto. Osobito kad je riječ nacionalnoj kući, neophodno je da balet njeguje oba plesna izričaja – i klasični i moderni.

Kao ravnateljica splitskog baleta započeli ste s vrlo klasičnim programom?

Kad me gospodin Milan Štrljčić – kome osobito mi u splitskom baletu dugujemo zahvalnost za njegov trud - nagovarao da preuzmem ravnateljstvo baletom, ideja je bila etablirati klasičan balet, napraviti Labuđe jezero koje je Split do tada imao samo u fragmentima, nikad u cijelosti. I napravili smo sve najveće klasične naslove – Bajaderu, Labuđe jezero, Don Quijottea. Ali ja sam 'usput' i dalje njegovala moderan balet, suvremeni plesni izričaj. No

Ples je svaki pokret.

Kao sveučilišni list Universitas je dužan promovirati najviše kriterije. Stoga sam od Davora Vukovića, koji se izvrsno brine za najbolje moguće odnose HNK-a s javnošću, zatražio da procijeni što bismo iz Splitskog ljeta 2010. trebali prikazati: „Ako su Vaše namjere ozbiljne, svoju najbolju pažnju ćete posvetiti baletu Dodir!“... Uslijedilo je tako jezgrovito i lijepo obrazloženje da sam već promislio kako imamo gotov tekst. No gospodin Vuković odmahnuo je glavom: „Mogao bih, naravno, i ja napraviti tekst, ali pretpostavljam da Vas neću morati dugo uvjeravati kako je u ovoj stvari apsolutno nezaobilazan samo jedan sugovornik. Zapravo, sugovornica - Almira Osmanović.“ Cijenim i njenu baletnu karijeru, i oba njena mandata na čelu splitskog baleta. No kao sugovornica?... Mislite da neće biti problema s njom kao sugovornicom? „Jedini problem koji s Almirom Osmanović možete imati kao sa sugovornicom, jest da Vam razgovor bude žao prekinuti...“

kad sam se sreła s Rami Be'rom, jednim od najvećih koreografa današnjice, iskusila sam koliko se njegov plesni jezik razlikuje od svega što smo mi bili naučeni raditi, koliko je njegova energija drugačija, koliko nam je svaki taj novi pokret težak. Mjesecima smo morali vježbati da bi taj novi pokreti ušao u naše tijelo, da bi ga naše tijelo upamtilo, da bi naposljetku postao dio svakodnevice, i da bismo tu sintezu pokreta, glazbe i energije na pravi način mogli dočarati publici.

Kako je krenula suradnja sa Rami Be'rom?

Rami Be'era sam upoznala igrom slučaja vozeći se ss suprugom u Tel Aviv. Turistima se i u avionu prikazuje sve što bi u Izraelu trebalo pogledati i tako sam vidjela i jednu najavu suvremenog izraelskog plesa. U današnjem Izraelu ples baš njeguju, pogotovo moderan balet njeguju, pa nam je između ostalog prikazan i Rami Be'er, i jedna njegova predstava. Kad sam sreła tu fantastičnu energiju, to bogatstvo i ljepotu pokreta, bez obzira što sam sve to gledala u avionu, na vrlo malom ekranu, obuzeo me jedan takav nemir... Pa sam preko zajedničkog prijatelja došla do Rami Be'era i predložila mu suradnju. Suradnju sa mnom, kao balerinom. Bilo je to pred šest godina, kad sam se htjela vratiti na scenu, ali ne više kao klasična balerina, jer sam u klasiци dala sve što sam mogla dati, pa sam mu predložila da jedan duet prilagodi meni, da napravimo jednu baletnu večer. U početku je bio skeptičan. Ispričala sam mu sve, vidio je sve, moju monografiju, moj film, ali mi je ipak dao do znanja kako treba vidjeti hoću li ja to moći, svjestan u koliko će mjeri za mene to biti novo, drugačije iskustvo. Da bih ja taj duet otplesala, morala sam doći u kibuc i ostati nekoliko tjedana - jedno vrlo intenzivno iskustvo! - i učiti, učiti... Bilo je to uistinu različito od svega što sam do tada radila cijeli život. Onda su

njegovi asistenti došli u Split i to naukovanje bilo je tako intenzivno da sam dobila upalu svih, apsolutno svih mišića, od uha na niže me svaki djelić bolio... Na kraju je bio oduševljen tim duetom...

A angažman cijelog ansambla u Magnumu Rami Be'era, kako je do toga došlo?

Be'er je morao do Splita. Zbog tog dueta koji je ukomponiran u jedno baletno veče na Gripama u koreografiji mladog Staše Zurovca i samog Rami Be'era u tom malom dijelu kojeg sam ja otplesala s izraelskim plesačem Danny Eshe- lom. Tako se Rami Be'er upoznao s našim plesačima pa smo krenuli u razgovor o Magnumu. To se zbilo pred četiri godine, ta zbilja sjajna predstava! Magnum je dobio sve nagrade, tada je balet po prvi puta osvojio i Juditu, oduvijek rezerviranu za operu ili dramu... Judita - baletu! Baletu kojeg se, među nama rečeno, nerijetko doživljavalo kao cupkanje, i to cupkanje uz operu ili dramu... Judita je i dokaz da je Be'er pomogao da se i ovdje shvati puninu značaja baleta, ali i dokaz da je ovdje shvaćeno koliko je Be'er sjajan koreograf. Nije li logično što sam onda odlučila da kraj mog drugog mandata uresim Dodirom, novom predstavom Rami Be'era u okviru Splitskog ljeta? Jer on me oduševio mnogim svojim djelima, ne samo Magnumom.

Znate li što ćete sa sobom nakon ovih dvaju mandata u Splitu?

Točno znam što ću u narednom razdoblju pokušati napraviti. Ostajem ovdje raditi s gospodinom Mucalom koji je sa mnom stupio u kontakt i s kojim sam izrazgovarala cijeli program i dogovorila apsolutno sve. Moram priznati da sam vrlo zadovoljna tim razgovorom premda sam, kao i svi, bila nemalo skeptična. Ali razoružao me: svojom strpljivošću, pažnjom kojom je slušao sve što bi po mom mišljenju trebalo napraviti, uključujući poboljšanje uvjeta... Kako smo mi u baletu vrlo delikatni i imamo puno zahtjeva

nije nam lako udovoljiti, pogotovo u recesijskim prilikama. No dobila sam potpunu podršku tako da će naš program što se tiče baleta biti sjajan. Dogovor je da sezonu otvori Gisselle, a u drugom bi dijelu bila dva naslova – Carmen i jedan kratak balet, Napoli. Dobila sam novu energiju jer sam vidjela da imam pomoć od osobe koja će voditi ovaj teatar, a meni je to jako važno, ja sam plesačica i balerina, pa tako i razmišljam - kako napraviti dobar balet za Split za Hrvatsku, kako se održati i nadograđivati se. Ova uzlazna energija koju mi pritječe iz ovih triju novih naslova, bila mi je uistinu potrebna..

Lijepa, inteligentna, talentirana... Kako ste, pod tolikim pritiskom, postali tako normalna osoba?

Imam utisak kao da sam Vam već odgovorila. Radom i ljubavlju. Radim ono što volim, i volim ono što radim. To važi i za odnos sa samom sobom, i za odnos s onima koje srećem i s kojima živim. Kad je riječ o meni osobno, oduvijek sam radila mnogo, do granice izdržljivosti. A izdržim jer ljubav za ono što radim nema granice. Tako je i u odnosu s drugima: zato što volim sve moje uloge - i balerine i majke, i ravnateljice i supruge - oko svake od njih usudila sam se truditi do mojih krajnjih granica. Pri svemu tome se, naravno, podrazumijeva i uzajamnost i sloboda. Svima onima za koje sam zadužena, dajem mnogo slobode: i djeci koju sam odgajala (imam dvoje djece), i onima kojima sam ravnateljica, a dovoljno prostora za njegov vlastiti svijet ostavljam, naravno, i Rexu mom psu. Kako su svi odnosi, kad se pravo promisli, partnerski, a kako partnerskim odnosima vlada zakon uzajamnosti, ne samo u sebi nego i oko mene uvijek moram imati veliku ljubav, dobru energiju i familijarnu atmosferu. Ako to izostane, i kada izostane, ja se okrećem na peti i odlazim. Tako u svemu: na poslu, u braku, u svemu.

Dodir, svetkovina plesa

Pokret je znak života

Rami Be'er rođen je u obitelji glazbenika u kibucu Ga'aton u Izraelu. Počeo je sviranjem violončela, ali kasnije prelazi na studij plesa kod Yehudith Arnon. Plesnoj skupini pridružio se 1980. godine kao plesač i koreograf i od tada je napravio veliki broj predstava za odrasle, ali i neka sjajna, vrlo popularna djela za djecu. Neki od njegovih uradaka dobili su međunarodna priznanja, a sam Be'er nagrađivan je u Izraelu i u inozemstvu. Različite inozemne kompanije pozivaju ga na suradnju, a svake godine sudjeluje na međunarodnom festivalu plesa u Karmielu. Uz koreografiju, u svojim predstavama najčešće sam potpisuje i scenografiju i oblikovanje svjetla.

„Ja ne pričam priču, već nudim pozivnicu za putovanje. Kao umjetnik, na pozornici stvaram cijeli jedan svijet. Taj svijet grade plesači svojim tijelima i dušom, te glazba, scenografija, rasvjeta, kostimi te svi ostali scenski elementi. Tako bez riječi, glazbom i plesom možemo izgraditi most, dijalog u cijelom svijetu.“

Dramaturgiju, koreografiju, oblikovanje svjetla, scenu i kostime potpisuje redatelj **Rami Be'er**. Koreografski su mu asistenti **Mia Alon, Yamin Yael, Danny Eshel, Amit Marsino i Amit Gerera**. Plešu: **Mario Bulčić, Simona Caputo, Irina Čaban, Remus Dimache, Svjetlana Dimache, Daniel Jagar, Sanja Kaliterna, Andrej Kremz, Kristina Luptakova, Nikol Marčić, Matea Milas, Jovana Mirosavljević, Sanja Neveščanin, Yulia Pivotskaja, Albina Rahmatullina, Lev Šapošnikov, Yurie Tanaka, Jelena Zekić, Artjom Žusov i Doron Perk**

Yehudith Arnon Drugi je svjetski rat provela u logorima. Odbivši u Aushwitzu plesati pred ubojicama svojih roditelja, zarekla se da će sav svoj život, ako ga bude imala, posvetiti plesu. Rođena 1926. u slovačkom Komarnu, 1945. seli u Budimpeštu, pa u Izrael, gdje u kibucu Ga'aton, koji je dostupan granatama iz Libanona, plesu uči i arapsku djecu. Prestara za redovne baletne škole, sama je učila plesati, da bi već 1948. osnovala plesni centar, a potom i Contemporary Dance Company, koja je 15 godina radila kao amaterska skupina. Od 1970., kad je postala profesionalna baletna kompanija pa sve do 1996. bila je umjetnički direktor sastava izgrađivši njegov repertoar. Ostvarila je suradnju sa slavnim koreografima u Izraelu i inozemstvu. Kroz godine, Yehudith Arnon je postigla međunarodnu prepoznatljivost na polju scenske umjetnosti. U lipnju 1997., dodijeljena joj je IS-PA "Distinguished Artist Award" (Nagrada za istaknute umjetnike) za izuzetni doprinos njenog kreativnog talenta i inspiracije svijetu plesa. O njenu životu Jakov Sedlar snimio je dokumentarac, prvi puta prikazan na Splitskom ljetu 2006., uoči premijere Magnuma.

SNIMIO: **MATKO BILJAK**

nostalgije

Šibenik među slikama, uspomenama Carla Maggija

Piše:
Ivo Babić*

Pod minijaturom stoji natpis: *Zara, Zebenico, Corfu, Vran;* pogled se otvara s visine, u ptičjoj perspektivi, u brišućem letu ponad mora u pravcu od juga na sjever. Šibenik je prikazan u svom širem prostornom okviru. Sam grad nije prikazan u sredini slike. Kako je primaknut rubu njegov obris nije potpuno zaokružen. Smještaj glavnog motiva - grada - po strani u odnosu na osovinu slike unosi laganu napetost u kompoziciji inače svojstvenu slikarstvu u doba manirizma. Dio slike zauzima morska površina pred Šibenskim kanalom (Kanal sv. Ante) koji je zajedno s lukom pred gradom ustvari potonuli uvir rijeke Krke. Tamo plove galije koje ubrzano skreću u Šibenski kanal. Nije prikazana crkva Sv. Andrije pred ulazom u kanal koja se inače predočava na onodobnim crtežima Šibenika. Pred kanalom je Tvrđava Sv. Nikole, djelo čuvenog vojnog arhitekta Michele Sanmichilija, sagrađena 1540. godine. Na samom ulazu u luku, na kraju kanala, prikazane su jedna nasuprot drugoj dvije kule između kojih se, poznato je, razapinjao lanac. Vidljiv je i veći dio luke u kojoj je pet brodova.

‘Poput nakupine kristala...’

Grad je većim dijelom prikazan; zapravo ne vidi se u potpunosti tek zapadni dio - predgrađe koje je također bilo obuhvaćeno zidinama. Šibenik se doima s volumenima zgrada poput nakupine kristala. Po toj mikro strukturi grad se izdvaja od brda u pozadini koja su mu bliska po plavo - modrim registrima. Na obali se vide južne gradske zidine s više kula. Uočava se izlomljeni pravac zidina što odgovara stvarnoj situaciji. Naime, od katedrale do Kneževe palače dio bedema je isturen prema moru. Na jugozapadnom uglu nije posebno naglašen sklop samostana i crkve Sv. Franje kako se već prikazuju na onodobnim kartama. Na istoku od grada pruža se šibensko Donje polje.

Nad gradom, na uzvisini bdije tvrđava - Kaštel sv. Mihovila. U više planova u pozadini nižu se lanci plavičasto-modrih brda. Uzvišenja u blizini predstavljala su opasnost za grad pa su na njima kasnije, u XVII. stoljeću, bile izgrađene utvrde zvane Sv. Ivan i Barone.

Vodopadno spuštanje naselja pod tvrđavom

Ova minijatura je dobra i kao *imago mentis*, ne samo da bi Carlu Maggiju odražavale uspomenne koje blijede, već i za samu ideju prostorne kompozicije Šibenika kao tipičnog grada koji se uklapa u grupu naselja što se savila pod utvrdama. Naime, prostorna suština Šibenika je upravo vodopadno spuštanje naselja pod tvrđavom - kaštelom Sv. Mihovila.

Prema komentatoru, Zadar, Šibenik, Krf i Vrana su mjesta gdje se sakupilo brodovlje nad kojima je, navodno, Maggi trebao preuzeti komandu. Naravno, flota nije mogla ući u Vransko jezero. I u Šibeniku i njegovoj okolini bilo je burno u doba Ciparskog rata. Već je ranije - 1522. godine Skradin pao u turske ruke. *Aj, deželjo naša, vele nevoljno Skradina bliza susedo - uzdiše pastir u Zoranićevim Planinama (cap. 21.)* u kojima je marginalni zapis na latinskom koji u prijevodu glasi: *Ninu, jao odviše blizu jednom Skradinu*. Turcima je bio važan Šibenik među ostalim i stoga da bi s mora i potom rijekom doplovili do Skradina.

Mletački dužnosnik Carlo Maggi dao je izraditi niz slika - minijatura (tzv. Kodeks Maggi) na kojima su trebale biti zabilježene uspomenne o njegovim putovanjima, o hodočašću, o diplomatskom i vojnom angažmanu u razdoblju od 1568. do 1578. godine. Kodeks se čuva u Bibliothèque Nationale u Parizu (Cabinet des Estampes, sig. Ad 134); datiran godinom 1578., sadrži osamnaest tabli sa slikama. Niz slika dotiče se Ciparskog rata (1570.-1573.) kad je Maggi dopao turskog ropstva zbog čega se morao opravdati pred duždem i senatorima. U Kodeksu Maggi se među ostalim gradovima nalazi i drevni prikaz Šibenika. Iznimno bogatstvo značenja ove minijature Krešimirova grada, koje laiku ostaje skriveno, profesor Ivo Babić u svome osvrtu rastvara za čitatelje Universitas.

1. Kodeks Maggi, tabla IX. prikaz Šibenika

Na kratko su bili zauzeli i dvije spomenute kule na ulazu u luke koje su zbog predostrožnosti bile porušene što se pokazalo pogrešnim potezom. Kako se to već zbiva u hudo ratno doba, seosko pučanstvo iz poharane okolice sklonilo se unutar gradskih zidina ili je pak pribjeglo na obližnje otoke. Po galijama prikazanim na minijaturi možemo si predočiti kako su morale izgledati galije pojedinih dalmatinskih gradova, uključujući šibensku, koje su sudjelovale u bitci kod Lepanta u sastavu mletačkog brodovlja.

‘Brkati morski medvjed’

Minijatura pomaže i vizualizaciji starih tekstova o Šibeniku, posebno onog Jurja Šižgorića - *O smještaju Ilirije i o gradu Šibeniku* (nastalom oko godina 1486./1489.) u kojem opisuje i tok Krke, luku i morski tjesnac gdje se miješa morska i slana voda; tamo se vide dupini u igri, a veoma često pokazuju se i tuljani; ukazuju se i morska čudovišta; autor nabraja razne vrste

riba koje tamo love; spominje i ukusne oštrige kojih je u njegovo doba moralo biti u izobilju. Tuljani - *vituli marini* (doslovno: morska telad) kako ih spominje Šižgorić, očito su morske medvjedice (*Monachus monachus*). Petar Divnić (oko 1525.-oko 1600.) autor pjesme *Pohvala gradu Šibeniku* gledao je također morsku medvjedicu koju spominje kao divljeg morskog čovjeka. Asocijacije nas gone na vremenske i prostorne preskoke: XVI. stoljeće, Mljet, Mavro Vetranović, osamljeni benediktinac, njegova tjeskobna pjesma Remeta... Ljuti se Vetranović na brkatog morskog medvjeda koji mu se ruga, namiguje, krade ribu, a uz to pušta i vjetrove:

Pak zanori ter zapradi
ter se more zabobuči,
ter do Pšunja sve zasmrdi
kako u paklu gdi vre ključ.
A pak s jutra kad podrani,
tužice su i žalosti,
oko školja gdi pogani
i bez stida gdi pakosti.

Nama je danas gotovo neshvatljiva Vetranovićevo ojađenost zbog vragolija morskog medvjeda koji se uz to i opoganio. Danas bi bili sretni kad bi na žalu umjesto plastičnih vreća ugledali fekalije morske medvjedice od kojih je možda još nekoliko preživjelo u Jadranu. Ni Vetranović kao redovnik, da je naš suvremenik, ne bi se ljutio na morskog čovjeka jer i on je ipak *monachus*, osamljeniji subrat, pojedinac, pripadnik reda (obitelji) koji izumire.

Plavetnilo morske površine dira naše ekološke senzibilitete pa kako ne prizvati i Alberta Fortisa koji je u Kanalu sv. Ante vršio pomna oceanografsko-geološka istraživanja. On je i objavio Divnićevu *Pohvalu gradu Šibeniku*, svojevrsnu prirodoslovnu pjesmu, koji među ostalim spominje i dragocjene koralje biološki zanimljive, vizualno tako atraktivne u svojim kromatskim registrima od intenzivno crvenog do ružičastog.

Umjetnički, a ne kartografski pristup

Gledajući minijaturu, usredotočujući se na detalje, uvećavajući ih, navikli na zumiranja, pričinja nam se i ono što nije zabilježeno. Uostalom minijature su naslikane za prelistavanja u miru kabineta, među prisnim dragocjenostima i antikvitetima, podesne za prisjećanja koja su uvijek kreativna, nestalna, s pomičnim konturama, s prelijevanjima boja na slikama koje se doraduju i dopunjuju. U samoj luci ukazuje nam se tako i ružičasti kutak kojeg opisuje Šižgorić (valjda ga nije izmislio) *nazvan ružičastim po ružičastom izvoru, koji tankim mlazom izbija iz stijene i teče u obližnje podgrađe, nad kojim se diže staro svetište sagrađeno u čast sv. Nedjelje...* U morskom tjesnacu - kanalu pojavljuju nam se u svijesti i pećine u kojima prebivaju pustinjači (prizivamo ih iz baze povijesnih podataka o Šibeniku). Iskršava nam pred očima slika Gentile Bellinija - *Alegorija* iz Galleria degli Uffizi u Firenci, sa zagonetnom scenom na terasi nad vodom, s obližnjim hridinama među kojima je pastir (?) sa stokom u pećini, pustinjač, kentaur (simbol pohote jer ona kao i sjeta salijeće isposnike)... Mizanscena Bellinijeve *Alegorije* dala bi se zamisliti negdje uz tok Krke, tamo oko Skradina. Andrija Aleši koji je osjećao intenzivno morfolologiju ispučenja na stijenama, ponovio je toliko pećina na svojim reljefima s likom sv. Jeronima. I boje ulančavaju sjećanja i potiču sasvim subjektivne projekcije: naviru rujne boje crveno obojenih ponjava na stijenama uz kanjone kroz koje protječe Krka. Kako to već biva pri interpretiranju starih prikaza gradova i krajobraza, (tâ ne radi se o projekcijama u fotografski aparat) slike ispravljamo, stručno rečeno - rektificiramo, uspoređujući ih s takozvanom stvarnom situacijom. Tako nam se Kanal sv. Ante na minijaturi čini suviše širokim, odveć blagih linija pa stoga obnavljamo u sjećanju prizor tjesnaca mjestimice veoma uskog, pred ulazom u luku omeđenog liticama strmim poput bedema.

Minijatura u kodeksu Maggi s prikazom Šibenika nadopunjava relativno bogatu ikonografiju ovog grada. Ona nije tako precizna, gustih zapisa kao prikaz Šibenika u knjizi *Civitates orbis terrarum*, no minijatura ima slikarskih vrijednosti jer radi se u biti o umjetničkom, a ne o kartografskom pristupu.

*povjesničar umjetnosti, redoviti profesor na Građevinsko-arhitektonskom fakultetu u Splitu

GRADINA RAT IZNAD LOŽIŠĆA

Rasvjetljavanje nepoznate prapovijesti otoka Brača

Piše:

VEDRAN BARBARIĆ*

Gradina Rat nalazi se na zanimljivoj položaju, dok je sa zapadne i južne strane lako pristupačna preko padina na kojima se smjestilo mjesto Ložišća, s njene sjeverne strane se nalazi duboki i teško pristupačni Veliki dolac. Snažne bujice koje povremeno tu nastaju evociraju spomen bračke rijeke *Bretij* iz antičkih pisanih izvora. S gradine je izvanredan pregled plovnog puta kroz Splitska vrata, ali i akvatorija koji zatvaraju Šolta, Čiovo i Drvenik.

Na osnovu podataka iz arheološke literature, saznanja prikupljenih terenskim pregledom, ali i informacija o iskopavanju na Ratu 1957. bilo je jasno kako se na tom mjestu nalazi zanimljiv arheološki kompleks.

Stoga su 2007. počela arheološka istraživanja kao dio znanstvenog projekta „Adrias kolpos – identitet i ekonomije Ilira i Grka na srednjodalmatinskom otočju“ koji je pri Filozofskom fakultetu u Splitu pokrenuo doc. dr.sc. Branko Kirigin. Ovo je istraživanje točno odgovaralo cilju projekta, identifikiranju ključnih mjesta za proučavanje odnosa ilirskog stanovništva s Grcima.

Jedno od najbolje sačuvanih gradinskih naselja

Prve su dvije kampanje provedene s prilično skromnim sredstvima. Pokazalo se kako se na Ratu nalazi jedno od najbolje sačuvanih višeslojnih gradinskih naselja na srednjodalmatinskim otocima. Ostaci naselja mogu se mjestimično pratiti kroz dva metra dobro očuvanih slojeva, što je u arheologiji srednje Dalmacije prava rijetkost.

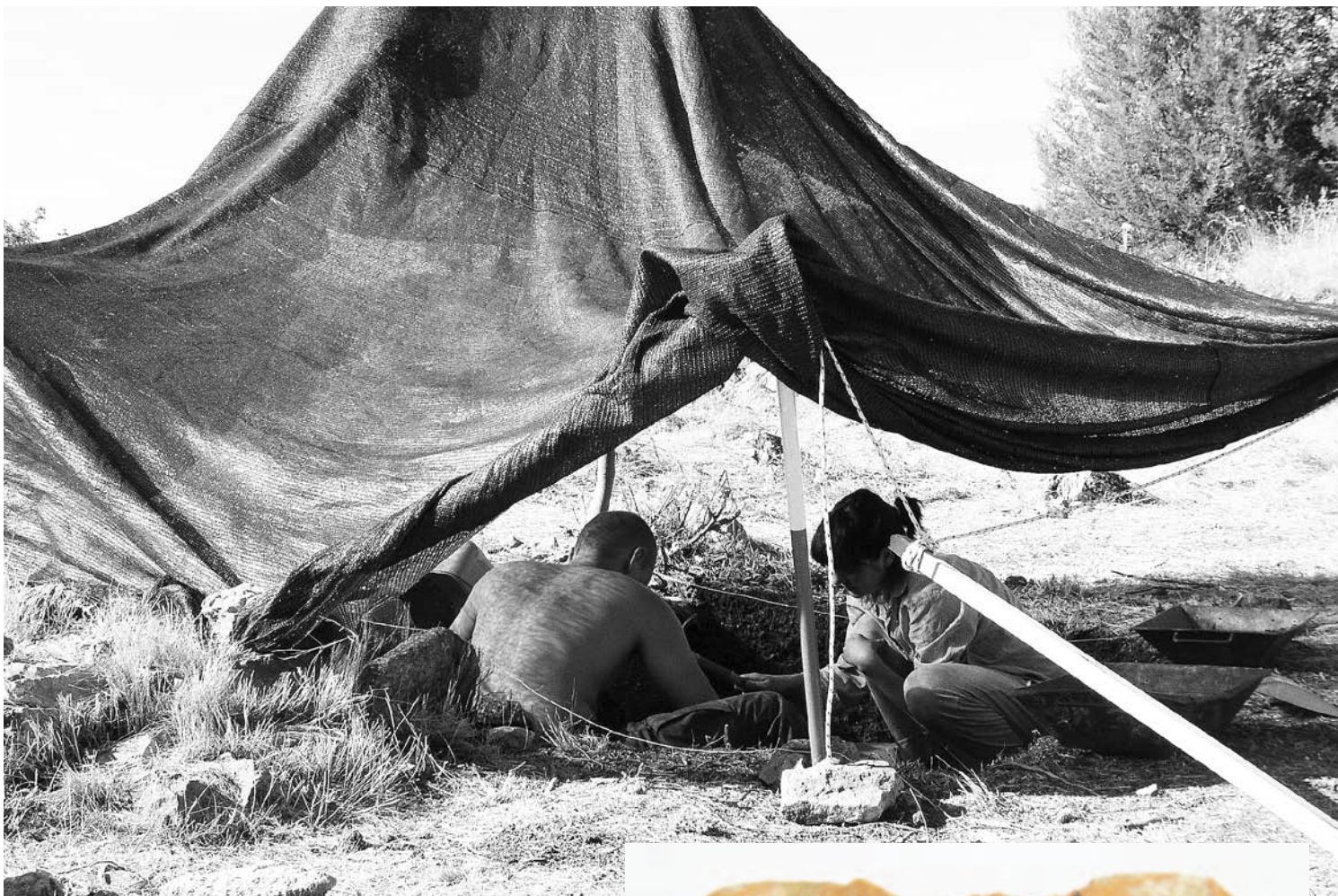
Otkriveni su stambeni objekti iz vremena kasnog brončanog doba (oko tri tisuće godina prije sadašnjosti), građeni od isprepletenog granja oblijepljenog glinom. U jednom su sačuvani dijelovi inventara s ostacima manje kućne peći, posuda za kuhanje, jelo i piće i prostorom gdje je skladištena hrana. Kroz suradnju sa Sveučilištem Cambridge iz koštanih se nalaza otkrilo kako je osnovu mesnog dijela prehrane činilo meso ovaca i koza. Kako je jedna od karakteristika današnje bračke gastronomije običaj konzumiranja mesa mlađih jedinki ovih životinjskih vrsta, vrijedno je spomenuti kako je isti takav običaj na Ratu zabilježen već u brončanom dobu.

Rasvjetljavanje ekonomskih i društvenih kretanja

U terenskom pregledu se pokazala jedna od posebnosti ovog nalazišta. Pored najbrojnijih posuda domaće proizvodnje, otkriveni su i brojni ulomci finih keramičkih posuda uvezenih iz grčkog i italiskog svijeta tijekom zadnjeg milenija pr. Kr. Takve su posude, promatrane iz perspektive bračkih Ilira, bile prestižni predmeti rezervirani samo za više slojeve društva. Pokazuje se tako da ovaj lokalitet nudi jako dobru podlogu za rasvjetljavanje ekonomskih i društvenih kretanja u vremenu kada se stanovnici srednje Dalmacije prvi put susreću s pismom, novcem i predmetima umjetničkog obrta antičkog grčkog svijeta.

Dio ove priče su i poznati luksuzni nalazi iz grobnica u Vičjoj luci, pronađeni 1908.

Otok Brač još uvijek krije brojne tajne svoje bogate prošlosti. O njegovim spomenicima pisalo se puno: pustinjačkim samostanima, jedinstvenim starokršćanskim i ranoromaničkim bazilikama, rimskim vilama i kamenolomima. No, o prapovijesnim gomilama i utvrđenim naseljima - gradinama - osim njihova rasporeda u prostoru malo toga znamo, premda se na sedamnaest takvih lokacija živjelo više tisuća godina. Na jednoj od njih, gradini Rat iznad Ložišća, posljednje se četiri godine pod vodstvom Vedrana Barbarića provode sustavna arheološka istraživanja. Tragovi boravka čovjeka na ovom lokalitetu stari su oko sedam tisuća godina i sežu u doba starijeg neolitika. Arheolozi su tu pronašli ostatke koji pričaju sasvim novu priču o prehrani, organizaciji života u naselju i pogrebnim običajima, ali i o trgovini s Grcima i susjedima s italiskog kopna.

Arheolozi na djelu

godine. Kako je Vičja luka prirodni izlaz na more s gradine, nedvojbeno se radi o grobnicama pripadnika viših društvenih slojeva iz naselja na Ratu. Atraktivnosti cijelog ovog arheološkog kompleksa, gradine na Ratu i Vičje luke, dodatno pridonose i ostaci u moru, možda dijelovi nekadašnjeg pristaništa ovog ilirskog naselja.

U srpnju 2010. je nastavljeno istraživanje. Ove su godine dosadašnje spoznaje nadograđene i novim nalazima koji na ovaj lokalitet bacaju fascinantno novo svjetlo.

Prvi zemljoradnici otoka Brača

U površinskom pregledu su pronađeni ulomci keramičkih posuda iz razdoblja starijeg neolitika, stari oko sedam tisuća godina. Te su posude bile ukrašene *impresso* ukrasom, stilom koji se veže uz prve zemljoradničke zajednice u povijesti jadranskog, ali i šireg mediteranskog područja. Ovo je prvi put da su ulomci takvih posuda zabilježeni na otoku Braču. Nastavkom iskopavanja na središnjem dijelu naselja do sada su utvrđene četiri faze života, od kojih je najstarija, koja još uvijek nije istražena, izuzetno zanimljiva jer predstavlja tzv. zatvoreni nalaz, tj. „vremensku kapsulu“ iz kasnog brončanog doba.

Što nas očekuje u dubljim slojevima, možemo možda naslutiti na osnovu jed-

Dio grčkog crnofiguralnog kratera, kraj 6. st. pr. Kr., s prikazom Herakla u borbi s nemejskim lavom

nog ulomka nađenog na površini, a koji bi mogao pripadati vremenu ranog brončanog doba, razdoblju Cetinske kulture. Nova saznanja o trgovini sa Grcima dobili smo nalazom brončanog novca grčkog grada Farosa (na otoku Hvaru) iz 4. stoljeća pr. Kr. pronađenog u sloju ilirskog naselja, ali i ulomka oboda grčke amfore tipa Korint B (tipa koji traje od kraja 6. do 3. stoljeća pr. Kr.). Teško je reći je li ovaj novac bio sredstvo plaćanja u rukama nekog od pripadnika društvene elite ovog naselja ili tek luksuzni predmet koji je posjedovao. Spomenutoj amfori je također za sada teško tražiti porijeklo i kontekst njenog dolaska na Brač, ali u najmanju ruku možemo govoriti o možda najstarijem dokazu konzumacije vina na otoku. Ovim su nalazima dodatno dopunjena saznanja o jedinoj ilirskoj zajednici na Braču koja je imala intenzivne odnose s Grcima i

stanovnicima južne Italije u periodu koji prethodi rimskim vojnim intervencijama na našoj obali.

Kako dalje?

Kako bi ovo istraživanje postalo samoodrživo, te se tako moglo bez prekida odvijati i dalje, s vremenom će se organizirati međunarodne terenske arheološke škole i urediti lokalitet kao arheološki park. Dok se uvjeti za to ne ostvare, nastavak rada još uvijek ovisi o sredstvima Ministarstva znanosti i kulture, dok se pomoći Općine Milna, na čijem se teritoriju nalazi ovo arheološko nalazište, još uvijek nadamo.

*dipl. arheolog, znanstveni novak na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Splitu

Sveučilište za 21. stoljeće

Piše:
**SAGITA MIRJAM
SUNARA**

Alumni Junior Faculty Development programa i viša asistentica na Odsjeku za konzervaciju-restauraciju UMAS-a za Universitas piše o svojim iskustvima u Sjedinjenim Američkim Državama.

Prije dvije godine Sveučilište u Delawareu donijelo je dokument strateškog razvoja simboličkog naziva "Path to Prominence" ili "Put ka istaknutosti". Poticaji za izradu ovoga plana došli su izvana i iznutra: s jedne strane globalizacija, ubrzani tehnološki napredak, kriza okoliša i drugi društveni izazovi, a s druge posvećenost stjecanju znanja i stalnom usavršavanju. U pozadini svega stajala je odluka sveučilišnog vodstva da se akademska zajednica uhvati u koštac s kritičnim pitanjima današnjice, da se poveća globalni utjecaj Sveučilišta te da ono zauzme istaknutiju poziciju u svijetu.

Oblikovanje vizije

U srpnju 2007. godine formiran je petnaesteročlani Odbor za strateško planiranje s Debrom Hess Norris i Markom A. Barteauom na čelu. Debra je tada bila pročelnica Odsjeka za restauraciju i pro-dekanka Fakulteta znanosti i umjetnosti (College of Arts and Sciences), a Mark pročelnik Odsjeka za kemijsko inženjerstvo. "Odbor se sastao s rektorom Patrickom Harkerom koji je rekao da želi strateški plan; jednostavan i ne preopsežan dokument," objašnjava Debra Hess Norris. "Rekao je da želi nekoliko inicijativa, a naš je zadatak bio osmisliti akcijski plan i uključiti akademsku i neakademska zajednicu." U razgovor o budućnosti Sveučilišta u Delawareu uključeni su svi nastavnici, sveučilišno osoblje, studenti i njihovi roditelji (!), alumni, članovi lokalne zajednice i političkog vodstva savezne države Delaware.

"Najprije smo sastavili popis različitih skupina s kojima smo željeli razgovarati, a njih je bilo više od stotinu," kaže Debra. "Nakon toga smo jednostavno krenuli razgovarati s ljudima. Najvažnije od svega bilo je učiniti da se svi osjećaju uključeni u strateško promišljanje. Komunikacija je ključna; to vidim i u drugim poslovima koje obavljam. Uz to, ljude treba redovito informirati o onome što se događa."

Rezultat desetomjesečnih konzultacija i razgovora bilo je izvješće u kojemu su sažeti prioriteti i ciljevi Sveučilišta u Delawareu. Polazeći od temeljnih vrijednosti Sveučilišta, Odbor je predložio šest inicijativa kojima će ono odgovoriti na najveće izazove današnjice. One predstavljaju njihovu viziju sveučilišta za 21. stoljeće: raznoliko i stimulirajuće akademsko okruženje na dodiplomskim studijima, vrhunsko istraživačko i poslijediplomsko sveučilište, izvrsnost u stručnom obrazovanju, inicijativa za planet, globalna inicijativa i angažirano sveučilište.

Otvoreni dijalog o budućnosti

U manje od godinu dana sve sastavnice Sveučilišta u Delawareu izradile su svoje planove implementacije strateških inicijativa Sveučilišta te odredile korake u djelovanju i vremenske rokove za njihovu realizaciju. Na ovaj su način fakulteti i administrativne jedinice, poput odjela za diplomsko obrazovanje i istraživanje, odredili svoju ulogu u procesu transformacije sveučilišta u instituciju koja odgovara na izazove novoga doba.

"Nastavnici su odredili niz strateških ciljeva," pojašnjava Debra. "Uz svaki cilj nalazi se popis aktivnosti, ime osobe koja je zadužena za njezino provođenje te vremenski rok za realizaciju." Evo kako to izgleda: jedan od ciljeva je razvoj, unapređenje i potpora stručnom usavršavanju nastavnika i studenata. U razgovoru s nastavnim osobljem dogovoreno je da će mentori prikupljati prijave i dodjeljivati istraživačke stipendije studentima magistarskog studija, svi će nastavnici poticati studente da se prijavljuju na natječe za stručno usavršavanje u inozemstvu, dok će dvoje kolega administrirati stipendiju za istraživačka putovanja namijenjenu nastavnicima. "Ovo nam pomaže da pratimo što se na odsjeku događa. Znamo što su nam zadaci, jasnije vidimo kako se nastavni plan i program studija mogu poboljšati. To nam je putokaz, metoda procjene

Debra Hess Norris

napretka i određivanja mogućnosti koje su pred nama." Promišljanje o sadašnjoj poziciji i razgovor o budućnosti Sveučilišta ostaju trajno otvoreni. Odsjek za restauraciju, primjerice, svake godine nadopunjuje svoju listu ciljeva.

zna koje će kompetencije student steći nakon koje godine studija i kako mu koji kolegij u tome pomaže. Štoviše, sadržaji kolegija oblikovani su tako da osiguravaju stjecanje željenih znanja, vještina i kompetencija na pojedinoj godini studija. Kada se prije nekoliko godina na hrvatskim sveučilištima

kako se u uputama za postupanje pri donošenju studijskih programa na Sveučilištu u Splitu navodi da prijedlozi programa trebaju biti usklađeni sa strategijom razvoja sastavnice koja upućuje prijedlog. Znači li to da svaki naš fakultet već ima svoj strateški plan? Na žalost, ne.

Na našem se sveučilištu razgovor o strategiji razvoja još nije poveo. Nedostaje jasna vizija budućnosti Sveučilišta, grada Splita, države u cjelini. Dinamički plan izgradnje kampusa, uvođenje novih studijskih programa i povećanje stručnog kadra ne mogu se nazvati organiziranim strategijom razvoja. Osim toga, ova se pitanja trebaju rješavati kroz dijalog, a mi ne razgovaramo dovoljno – ili dovoljno otvoreno – o izazovima pred kojima se naše Sveučilište i društvo nalaze. Na koji način Sveučilište odgovara na potrebe lokalnog i globalnog tržišta? Što su nam najveće snage, a što najslabije točke?

Trenutak u kojemu mnogi od nas preispituju strukturu i sadržaj svojih studijskih programa mogao bi biti onaj ključni (kritični!) trenutak u kojemu će Sveučilište pokrenuti postupak donošenja strateškog dokumenta; programa koji će odrediti njegovu budućnost, a jednako tako i budućnost grada i zemlje kojoj pripada; programa koji će ga unaprijediti, ojačati i obogatiti. Ono što trebamo shvatiti jest da smo svi dio rješenja. Zajednički rad na viziji 'novog' sveučilišta otvara brojne mogućnosti: promicanje i povećanje transparentnosti, umrežavanje i uspostavu partnerstva, uključivanje sadašnjih i završenih studenata, otvaranje javnosti, nove globalne mogućnosti... Ideja, entuzijazma, znanja i iskustva nam ne manjka; uz asistenciju administrativnog vodstva Sveučilišta sada ih trebamo pretvoriti u kreativnu strategiju njegovog razvoja.

Reforma kao povod donošenja strategije razvoja

Nastavni plan i program koji Debra spominje oblikovan je s jednakom jasnoćom i preciznošću. Točno se

počela provoditi 'Bolonja', većina je fakulteta provela znatne preinake u svojim studijskim programima. Ove su se promjene događale u kratkom roku, često i stihijski, pa se već danas osjeća potreba za određenim korekcijama. Zanimljivo je

Građani svijeta za zeleni(ji) planet

Globalna inicijativa i inicijativa za planet Sveučilišta u Delawareu zahtijevaju dodatno pojašnjenje. Cilj je globalne inicijative obrazovati "angažirane građane svijeta". Kako bi studenti stekli o globalno iskustvo, Sveučilište povećava broj stranih studenata i nastavnika, potiče studente da dio školovanja provedu u inozemstvu, jača međunarodna partnerstva i suradnju s visokoobrazovnim institucijama u svijetu, a na kampusu organizira kulturna zbivanja i aktivnosti vezane uz globalna pitanja. Ovi "građani svijeta" već danas znaju što se oko njih događa, a sutra će im ovo razumijevanje pomoći u iznalaženju rješenja za svjetske probleme. Inicijativa za planet, pak, promovira održive prakse u korištenju prirodnih resursa te podupire multidisciplinarnu napore u istraživanju okoliša i edukaciji o njegovom očuvanju. Sveučilište u De-

lawaru želi ponuditi tehnološka, društvena, politička i kulturalna rješenja na izazove pred kojima se svijet nalazi: prekomjerna eksploatacija prirodnih resursa, gomilanje otpada, korištenje obnovljivih izvora energije... Ekološki osviješteno ponašanje žele učiniti dijelom obrazovnog iskustva svakog studenta. Uz to, žele postati "zeleno" sveučilište i reducirati svoj otisak ugljika. Bilo bi dobro kada bi ovakvo razmišljanje kod nas bilo prisutnije. Nastavnici i studenti UMAS-ovog Odsjeka za dizajn vizualnih komunikacija, primjerice, predlagali su da se nova zgrada Umjetničke akademije projektira po principima održive gradnje, koja osigurava maksimalnu energetska učinkovitost. Ta ideja, na žalost, nije zaživjela. (Za one koji žele znati više o ovom projektu: http://www.umas.hr/nova_akademija/)